IERONIM ŞERBU

URMĂRIREA

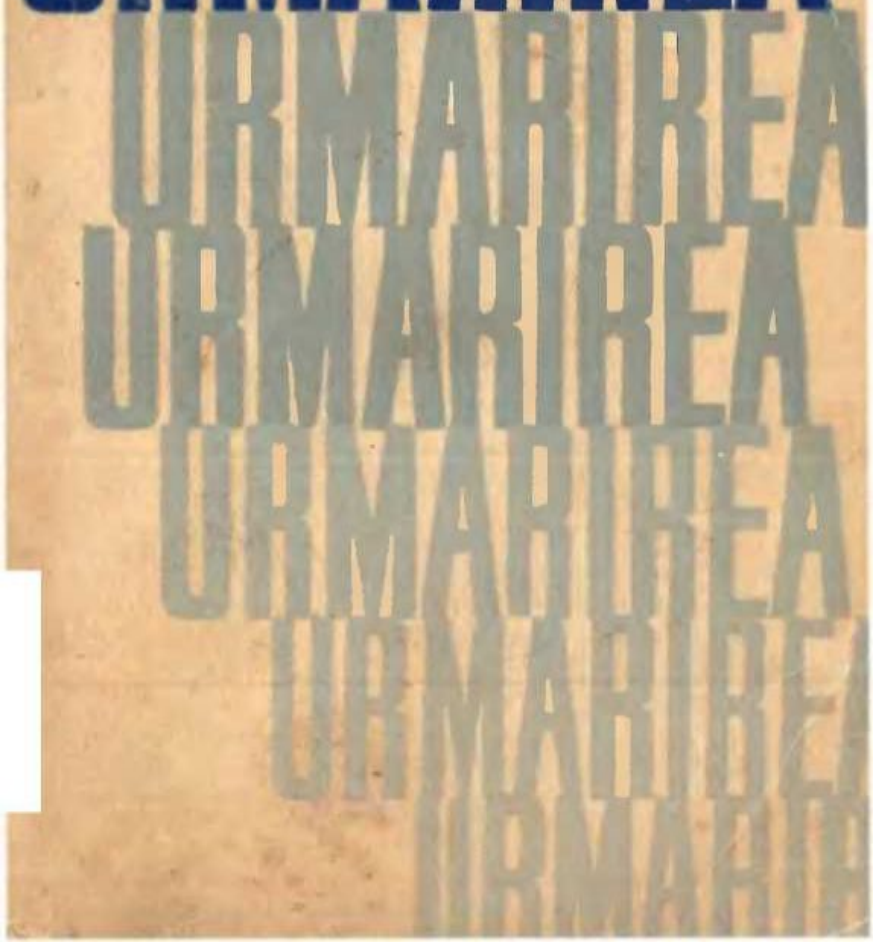

IERONIM ŞERBU

URMĂRIREA

Închin această carte memoriei
tatălui meu.
I. Ş.

Urmărirea

Da, toate datele pe care i le servea colega sa, Gaby le cunoştea foarte bine, deoarece ea însăşi le folosise în sprijinul viitorului său logodnic, Dic Urseanu, fiul consilierului de la Curtea de Casaţie, Ion Urseanu. Nu-i putea tăgădui lui Dic nici sentimentele, nici tăria de caracter. Părinţii săi, fireşte, nu voiau nici în ruptul capului să accepte ca noră pe obscura Gaby Ionescu, fata unui biet arhivar la primărie, deşi fata era prezentabilă şi frumoasă, pe cale să ia o licenţă în litere şi filosofie. Ei visau pentru fiul lor, student în ultimul an la Şcoala de Arhitectură, o căsătorie de rang înalt. O râvneau şi o considerau posibilă, întrucât tatăl, Ion Urseanu, ocupa un post înalt la magistratură, iar mama se trăgea dintr-o familie de boiernaşi. Cât despre Dic Urseanu, profesorii îi prevedeau o mare carieră, fiind un student excepţional înzestrat. Încercară să-l înduplece, – îl rugară în genunchi să renunţe la această nefericită mezalianţă, îl ameninţară, dar fără niciun folos. Dimpotrivă, ameninţările îl îndârjiseră. Încercase să fugă de acasă, să plece în Franţa, să se înroleze în „Legiunea Străină”. Taică-su îl adusese

înapoi, arestat. Furios, Dic îl vesti că, dacă nu-i dă pace, se va sinucide: „O vreau pe Gaby – ţipase – numai pe Gaby! Şi nu mă însor decât cu ea!” Într-o zi, Dic îl surprinsese pe taică-su dibuind prin sertare. Ghicise ce căuta: pistolul. Îl găsise. Dic îl avertizase: „Este inutil, tată. N-ai decât să ascunzi unde vrei pistolul. Mai sunt şi alte căi, când eşti hotărât să isprăveşti. Şi această hotărâre depinde de voi. Ori Gaby, ori...” „Ce-o fi cu băiatul ăsta? E nebun!” reflectă tare Ion Urseanu, într-o discuţie cu nevastă-sa, ridicând din umeri neputincios, resemnat.

Dic nu putea fi clintit din hotărârea sa. Mai mult decât atât: el le impusese părinţilor săi o anumită atitudine. Să se poarte cât mai drăguţ cu Gaby şi să nu uite nicio clipă că ea era viitoarea lui soţie. Această fermitate şi grijă de a o feri de orice jignire îi impuseseră fetei. Mai târziu, Gaby găsi atitudinea lui firească şi chiar obligatorie. Un bărbat trebuie să ştie să-şi apere iubita şi propriile sale sentimente. Dic pretindea că o iubeşte foarte tare şi o arăta în fel şi chip. O aştepta şi o lua de la birou, o conducea acasă, îi făcea mici şi delicate atenţii, gata să-i satisfacă cea mai neînsemnată dorinţă. Şi, în afară de asta, Dic era un băiat instruit şi atrăgător. Gaby simţea cât de mult o iubea şi din această pricină îşi închipuise de la început că şi ea se îndrăgostise puţin de Dic. O fină, o imperceptibilă bucurie tresărea în fiinţa ei când apărea tânărul acesta brun, smead, cu gâtul descoperit de gulerul cămăşii larg şi alb.

El o întâmpina destins, cu braţele deschise. Aerul lui era spontan şi degajat. Nu se ferea de nimeni şi se părea că nimic nu-l stânjeneşte. Cu toate acestea, perspectiva apropiatei logodne n-o prea încânta pe Gaby, fără ca Dic să fi săvârşit vreun gest reprobabil. Dimpotrivă, se arăta tot mai învăluitor şi cald. Îi telefona des, o însoţea pretutindeni, iar când nu se vedeau, o ruga la telefon să-i povestească ce făcuse în acea zi. Îl interesau şi cele mai mici detalii. Între timp, îi şoptea drăgălăşenii, insistând tandru să-i mai dea noi amănunte. Pe Gaby o mişca afecţiunea lui, dar era silită să observe că această insistenţă devenea din ce în ce mai abuzivă, tiranică, obsedantă. Acum, când îl zărea aşteptând-o în colţul străzii, acea tresărire de bucurie fină, imperceptibilă era amestecată cu un fir de spaimă. Odată, obosită, la capătul unei relatări care pe el nu-l mulţumise, Gaby remarcase, jignită: „Dragul meu, bag de seamă că tu vrei un raport amănunţit". Dic răspunse mâhnit: „Ce termeni întrebuinţezi, iubita mea... Un raport! Sufletul meu are nevoie să înregistreze fiecare gest al tău, fiecare act, să ştiu unde ai fost, ce-ai gândit, ce ai simţit, ca să te situez în cadrul zilei respective. Nu înţelegi că îmi este imposibil să concep o zi goală, fără tine, sau, mai exact, în care tu să exişti într-un cadru abstract, necunoscut mie?"

Era atât de convingător, de pasionat, încât Gaby cedă, gândindu-se că nu-l putea lipsi de această plăcere

nevinovată, care, totuşi, inexplicabil, undeva îi isca o nelinişte. Odată, Gaby se şi înfuriase. Căci, după ce îi descrisese amănunţit cum îşi petrecuse o după-amiază de joi, Dic reveni peste câteva zile asupra aceluiaşi subiect, cu intenţia evidentă de-a o prinde în contradicţie cu ea însăşi.

— Data trecută mi-ai spus că te-ai dus la cinematograf cu mătuşă-ta, iar astăzi spui că te-ai dus la ora cinci, nu la şase. Ei, haide, hotărăşte-te, la ce oră te-ai dus la cinematograf? Si după aceea ce-ai făcut?

— Ascultă, Dic, eu nu sunt cronometru, ca să înregistrez cu preciziune ora, minutul, secunda, şi niciun automat, ca să înregistrez întocmai tot ce fac şi vorbesc. De asemenea, nu sunt niciun inculpat, ca să evit o eventuală nepotrivire de amănunte. Se mai întâmplă să şi uiţi. Ţie nu ţi se întâmplă?

— Slab argument, draga mea. Cu asemenea argumente nu poţi convinge pe nimeni.

— Nici nu vreau şi nici nu încerc! strigase Gaby, mânioasă.

Se despărţiră certaţi.

— E foarte simplu. E un gelos disimulat, rostise sentenţios prietena căreia Gaby îi povestise înveninarea relaţiilor ei cu Dic... De-ar fi aşa, reflectă în sinea ei Gaby, amintindu-şi că totuşi niciodată Dic nu se sesizase când îl primea acasă, foarte des, pe Mihai Andrieş, un coleg de facultate. Pe orice alt bărbat l-ar fi iritat această prezenţă,

deşi Andrieş arăta firav ca un copil, modest, sfios. Dimpotrivă, Dic discutase foarte amical cu el şi uneori se interesa de existenţa acestui timid Andrieş, cu aerul că nici prin cap nu-i trecea că el, Dic Urseanu, ar putea fi pus măcar o clipă alături de unul ca Mihai Andrieş. Să fi fost o simplă tactică? Poate. Ceea ce o preocupa intens pe Gaby acum era mai degrabă sentimentul pe care i-l provoca Dic, de împresurare, de opresiune.

Simţurile ei se ascuţiseră, era într-o permanentă alarmă, ca în faţa unei primejdii ascunse şi iminente. Astfel, într-o zi, pe când ieşise să se plimbe pe stradă, percepu în mod limpede şi distinct că e urmărită, fără să vadă faţa urmăritorului. Îl simţea că se roteşte în preajmă-i, o adulmecă, se strecoară şi alunecă pe lângă ea ca o umbră, o urmăreşte fără cruţare. Urmăritorul nu era vizibil. Gaby avusese o zi încărcată şi înăbuşitoare la birou. Încercase o senzaţie de sufocare. Găsise un pretext oarecare ca să evadeze. Era funcţionară la Ministerul Lucrărilor Publice. Postul de profesoară pe care-l îndreptăţeau studiile nu izbutise să-l capete, aşa încât primise acest post modest. Înainte de a pleca în oraş, săvârşise însă o imprudenţă: se lăsase prinsă într-o discuţie politică şi afirmase că, „într-o dictatură, toţi cetăţenii sunt suspecţi". În fond, repetase aidoma cele auzite de la Mihai Andrieş. „— De când ne-am împrietenit cu Germania hitleristă şi se agită în presă instaurarea unei noi ordini europene pe un mileniu,

a crescut teroarea şi frica stâlpilor regimului de dictatură. Se tem de o glumă, de un cuvânt, de o anecdotă. Numai asta ajunge, ca să-ţi dai seama cât de trainică este poziţia lor şi câtă încredere au ei înşişi în noua ordine europeană".

Cei faţă de care se descărcase Gaby erau vechi colegi, în care avea încredere. Era totuşi o nechibzuinţă. Ar fi putut pretinde oare că-l cunoştea pe fiecare în parte, în cutele cele mai ascunse ale sufletului? Dacă se găsea printre ei un laş sau arivist, care s-o denunţe? Şi cine ştie dacă nu exista în mijlocul lor un turnător, care-şi însemna zilnic ce auzea şi le întocmea fişe? N-o păţise de curând un coleg, care deţinea o funcţie destul de importantă? Demisionase şi fiind întrebat asupra motivului demisiei explicase unor prieteni că două erau aceste motive: „Din pricina Siguranţei şi a nesiguranţei persoanei mele fizice". Puţin după aceea fusese închis, iar care din „prieteni" îl vânduse nu se dumirise nici până în ziua de astăzi. Relaţiile cele mai intime, mai sfinte se falsificaseră, se pervertiseră. Ceea ce era mai murdar, mai ticălos în om scotea la suprafaţă acest regim nefast. Dar cum poţi trăi, neavând încredere în prieteni, în iubită, în soţ sau soţie, în copii? O asemenea viaţă merita oare să mai fie trăită? se întreba în sine Gaby, apăsată, obsedată până la nebunie că e urmărită. Făcându-şi curaj, se întoarse deodată cu faţa spre urmăritor. Nu zări pe nimeni. După câtva timp auzi paşii

răsunând pe trotuar, în spatele ei. Se întoarse din nou şi spre uimirea ei îl descoperi pe Dic.

— Pari foarte contrariată că mă vezi... Unde voiai să te duci? rosti el zâmbitor şi insinuant.

— Nicăieri, Dic. Am ieşit să iau puţin aer. E irespirabil la minister.

— De ce te-ai speriat, ce ţi s-a întâmplat? Te urmăresc de un ceas şi nu m-ai simţit, spuse Dic dezamăgit şi trist.

— Şi de ce mă urmăreşti? întrebă Gaby, enervată.

— Îmi place să te privesc şi să-mi spun în gând că fata asta, cu mersul drept şi frumos, este a mea. Aş fi vrut s-o strig în gura mare, s-o audă şi s-o ştie toată lumea.

— Ce idee! exclamă Gaby, neconvinsă. Oricum, n-ai fost prea bine inspirat.

— De ce? se miră Dic.

— Eu aveam impresia că sunt urmărită fiindcă am afirmat la birou, într-un cerc de colegi, că într-un stat de dictatură fascistă toţi cetăţenii sunt suspecţi.

Dic râse:

— Păstrează-ţi gândurile pentru tine.

— Nu mai pot, Dic, mă înăbuş!

— Exagerezi. Gândeşte-te la altceva, de pildă, la vacanţă. Unde vrei să ţi-o petreci? La munte? La mare?

— Oriunde e la fel. Tu nu vezi? Nicăieri nu mai eşti singur. Când am fost împreună la cofetăria „Zamfirescu”, abia ne-am aşezat şi s-a şi postat un agent în spatele tău,

care trăgea cu urechea cu neruşinare. Pretutindeni mişună agenţi, ţi-e frică să mai scoţi un cuvânt. Ăştia sunt în stare să răstălmăcească şi „Tatăl Nostru”, ca să te interneze într-un lagăr. Pe de altă parte, restaurantele, cafenelele sunt pline de uniformele verzi-cenuşii. Ai observat cât sunt de hămesiţi hitleriştii? Îşi comandă câte două-trei cafele cu lapte, farfurii întregi cu prăjituri şi, după ce se ghiftuiesc la noi, îndrăznesc să ne mai trateze cu dispreţ, să ne facă de „zigeuner”, fiindcă suntem bruni – aceşti consumatori de bere şi cârnaţi, cu feţele lor de şuncă fiartă.

— Pătimaşă eşti, dragă Gaby! De când ai început să faci politică?

— Dacă a-i urî pe fascişti şi fascizanţi înseamnă că faci politică, atunci fac şi eu politică, deşi, în fond, nu fac decât să protestez oral. Pesemne că nici nu sunt în stare de mai mult. Dar tu ce gândeşti, Dic? Pe tine nu te deranjează tot ce se întâmplă?

— Nu mă atinge şi mă lasă absolut indiferent.

— Cum aş putea să rămân indiferentă? Au invadat ţara, Dic. Nu pot să le sufăr uniformele, lăcomia, băţoşenia şi aroganţa. S-au lăsat ca un nor de lăcuste deasupra ţării, au împânzit câmpiile, oraşele, toată ţara. Nu se mulţumesc cu ce devorează aici, dar ne golesc hambarele şi expediază mii de vagoane cu grâne şi carne în Germania. Unde întorci capul, dai de mutrele lor antipatice şi trufaşe.

Uneori am impresia că nu mai sunt acasă „la mine”, de altminteri nicăieri nu mă mai simt „la mine”. Poate că, de fapt, nici nu mai există. Cât e ziua de mare, tata, închis în odaia sa, copiază la nesfârşit fişe de „decese” şi „naşteri” de la primărie. La mătuşile mele n-am ce să caut, oricând mă duc la ele, îşi dau pasienţe. Una are mania pisicilor, cealaltă a păsărilor. Ambele seamănă ca două picături de ceară galbenă, picurate din aceeaşi lumânare de biserică: sunt surori gemene. Singura deosebire e că una are un neg pe sprânceana dreaptă, iar cealaltă pe sprânceana stângă! În casa aceleia cu mania pisicilor duhneşte îngrozitor. Nu mai puţin urât duhneşte şi în casa aceleia cu mania păsărilor. Ea nu ţi-ar mânca carne de pui nici măcar s-o ucizi. Şi-n pat doarme cu o găinuşă albă, pe care a botezat-o „Albă-ca-zăpada”. În felul lor, aceste mătuşi mă iubesc, dar şi la ele atmosfera este irespirabilă; în odăi duhneşte îngrozitor; amândouă sunt foarte bigote şi mărginite. Nici acolo nu mă simt „la mine”. Am încercat să-mi construiesc un refugiu în mine însămi. În regimul ăsta, omul a pierdut şi acest refugiu, locul unde este el însuşi cu gândurile, cu sentimentele, cu revoltele sale. Or, fără acest loc secret şi intim al fiinţei sale, omul este sărăcit, pustiit, suspendat deasupra neantului. Până şi fiinţele cele mai apropiate ne vor deveni străine, dacă nu chiar vrăjmaşe. Ar trebui să evadez. Dar unde să evadezi? În oraş, pretutindeni, pe ziduri, sunt afişe care te

avertizează că „duşmanul nu doarme”. Unde este ascuns, cine este duşmanul invizibil? Nimeni nu ştie şi nimeni nu-l cunoaşte. De aceea, duşmanul poate fi oricine din noi, eu, tu, el etc. Alte afişe îţi înfăţişează un om în oribila uniforma vărgată de ocnaş, închis înapoia unor gratii. Ţi se dă şi explicaţia: a fost arestat pentru că a vorbit. Deci ferecă-ţi buzele, să nu vorbeşti, şi astupă-ţi urechile, ca să nu auzi cântecul de sirenă al duşmanului. Oraşul, ţara întreagă s-au transformat într-un lagăr de concentrare, oraşul îţi este ostil, cu casele lui opace şi mute, cu străzile ca braţele unei caracatiţe care ţi se încolăcesc în jurul picioarelor, îţi taie calea, te împiedică să ieşi în larg, la aer, la lumină, ca să te bucuri şi să respiri în voie. Mă simt o captivă, Dic.

— Ce imaginaţie ai, draga mea, rosti Dic.

— Nu imaginaţia mea, ci realitatea e sinistră, tu nu o simţi, Dic?

— Nu, poate sunt mai puţin simţitor decât tine.

— Sper că nu eşti ironic.

— Nici pomeneală! Sunt doar puţin îngrijorat de nervii tăi. Nu cumva ai o obsesie?

— N-ar fi imposibil. Trăim toţi într-un coşmar, Dic. Eu sunt poate mai sensibilă la această silnicie care se exercită asupra noastră, la această sistematică înstrăinare de ceea ce este omenesc, frumos, bun.

— Încearcă să te gândeşti la altceva, încearcă să elimini

din câmpul conştiinţei tale tot ce te tulbură, încearcă să te distragi.

— Uşor de spus, dar cum să te distragi, când se execută asupra ta o presiune de neîndurat?

— Draga mea, sa alegem un subiect mai vesel de discuţie, rosti Dic, agasat.

— Propune tu un subiect, consimţi Gaby.

— Am o veste pentru tine.

— Bună?

— Într-un fel, desigur, e bună.

— Ce veste, spune-mi-o, sunt nerăbdătoare.

— Bătrânul meu vrea să te cunoască, să stea de vorbă cu tine.

— Eu nu-l cunosc pe taică-tu şi nu-mi dau seama ce semnificaţie poate avea această dorinţă a lui.

— E un prim pas de cedare, o concesie.

— Poate că e numai o curiozitate.

— N-ar fi exclus să fie şi curiozitate. Totuşi e un fapt cert că doreşte să stea de vorbă numai cu tine. Nu ia parte nici mama, şi nici eu. N-ai însă niciun motiv să fii neliniştită.

— Nu-s de loc neliniştită, ci doar intrigată. Oricum, e viitorul meu socru şi aş vrea să stabilim nişte relaţii cordiale. Nu cer afecţiune, îmi ajunge stima faţă de persoana mea şi tact în traiul de fiece zi. Poate ar fi fost mai bine dacă asista şi maică-ta.

— Ea este întotdeauna de aceeaşi părere cu tata; se înţeleg foarte bine.

— Şi pe când e fixată întrevederea?

— Spre sfârşitul săptămânii, atunci tata e mai liber. Vreau să te previn că are unele mici şi inofensive manii. De pildă, îi place foarte mult punctualitatea.

— Şi mie. Fii liniştit, n-am să întârzii. Ce zi şi ce oră a hotărât?

— Sâmbătă, la cinci după-amiază.

— Un moment, spuse Gaby, consultându-şi blocnotesul. Da... ziua şi ora îmi convin. Repetă-mi, te rog, adresa, strada şi numărul casei.

— Strada... Numărul 33... Cartierul Antim.

— Pe unde vine strada asta?

— Poţi ajunge prin Calea Rahovei, dar e ceva mai complicat. Orientează-te după biserica Antim.

— Bine. Sâmbătă, la cinci, voi fi la întrevedere.

Într-adevăr, la ora fixată, Gaby sună la poarta vilei construită pe o înălţime. Vila era o clădire solidă, de piatră cenuşie, austeră, pe care nici fragedele şi albastrele zorele, nici perdeaua de viţă sălbatică, care-i împodobeau, faţada nu reuşeau s-o înveselească. Geamurile erau ca nişte orbite goale. Privită de afară, vila n-o atrăgea de loc pe Gaby. Înainte de a suna la poarta exterioară a vilei şi să urce cele câteva trepte de piatră pâna la uşa masivă a clădirii, i se întâmplase un mic incident: între dunga de

asfalt a trotuarului şi bordura de piatră, adică pe acea fâşie de pământ pe care creştea iarbă, se trântise şi dormea un cetăţean cu ţoale rupte, prin care i se vedea pielea goală şi brună. Dormea dus, cu un braţ sub cap. Omul era băut. Pe când Gaby îl contempla, răsări în preajma ei un neamţ grăsun şi apoplectic, care arăta cu degetul spre omul adormit, rostind cu dispreţ: „Uitaţi-vă la el în ce hal e şi unde şi-a găsit să se culce!”

— Nu-i nimic, doarme pe pământul lui, spuse Gaby, întorcându-i spatele. Apăsă iar pe buton. Auzi o voce. Se sperie. Vocea venea dintr-un orificiu din perete, acoperit cu o plasă de sârmă. O întrebă cine era. Gaby îşi rosti numele. Acelaşi glas îi spuse să intre. Şi, într-adevăr, uşa se înlătură singură, ca fermecată. O slujnică apăru, în şorţ şi bonetă albastră, care o conduse prin nenumărate culoare şi uşi, într-o odaie vastă, cu rafturi de cărţi până aproape de plafon. Unele rafturi ale bibliotecii erau acoperite cu perdele. Rostul acestor perdele, Gaby îl află mai târziu. Ele mascau lipsa de fund a bibliotecii, care dădea spre o galerie de unde se putea auzi foarte clar ce vorbeau oamenii din odaia cărţilor. Fugitiv, Gaby surprinse lunecarea furişă a siluetei lui Dic şi a unei femei mai înalte, cu gâtul înalt şi slab, cu părul alb şi înfoiat. O clipă crezu că fusese doar o închipuire, după aceea, însă, imaginea se precizâ în mintea ei, cu unele amănunte care îi dădură convingerea că nu se înşelase, că nu fusese o

iluzie. Când ciocăni la uşă, tatăl lui Dic se scula de pe fotoliul din spatele mesei de birou şi-i ieşi în întâmpinare cu mâna întinsă. Era un om foarte înalt, pleşuv, ciolănos, cu faţa oblongă, albuminoasă, cu pleoapele coborâte. Când le ridica, pleoapele descopereau două pupile veştede, cenuşii, care se contractau în contact cu lumina zilei. Printr-un geam, de sus, răzbind prin perdeaua viţei de vie intrară în încăperea sobră un mănunchi de raze. Aşezându-se în dreptul ferestrei, razele se opriră în spatele magistratului, proiectându-i umbra pe peretele lateral. Gaby vru să-l roage să se dea la o parte, dar nu îndrăzni. Magistratul îi oferi un scaun veneţian, în formă de „X", fără spătar, ceea ce o silea pe fată să stea ţeapănă, sprijinindu-se cu palmele de braţele scaunului. Gaby îmbrăcase o rochie subţire de marchizet şi, ca singură podoabă, purta un lănţişor vechi de argint în jurul încheieturii mâinii stângi, lănţişor dăruit de una din mătuşi. Ea simţi imedia că-i plăcea tatălui lui Dic. Unde, la început, pleoapele lui abia se întredeschideau, examinând-o discret cu o privire filtrată, acum o privea direct, îi zâmbea, o îndemna să ia ţigări din cutia de mahon de pe masă, îi oferi îngheţată, discutând lucruri fără importanţă. După câtva timp se interesă de studiile ei şi de motivele pentru care alesese Facultatea de litere şi filosofie. Era o preferinţă, o simpatie, o înclinaţie specială? Gaby răspunse că nu era decât o simplă întâmplare, dar că

nu regreta. Tocmai când intră Dic în bibliotecă, sub pretextul că voia să-şi ia o ţigară, Gaby se sprijini puţin mai tare pe unul din braţele scaunului, care se rostogoli pe covor. „I-a oferit dinadins scaunul experimental", gândi Dic. „Are prezenţă de spirit", reflectă magistratul, căci fata, fără să se tulbure, fără să se agite, ridică braţul de pe jos, rostind foarte calmă:

— Se vede ca braţul nu era bine încleiat.

Magistratul, când voia să cunoască reacţia unui musafir, făcea această experienţă cu scaunul. Unii se fâstâceau, se înroşeau, se bâlbâiau, alţii făceau gesturi speriate, dezordonate, ca în faţa unei catastrofe, iar pe alţii nici nu-i interesa, nici nu catadicseau să ridice braţul şi-l lăsau jos pe covor, fără să le pese. Pe aceştia magistratul nu-i mai invita a doua oară la el în casă. După această întrevedere mai urmară şi altele şi, de fiecare dată, Gaby percepu un ţiuit subţire, stăruitor şi enervant, ca de greier, ascuns undeva într-un ungher al încăperii. I se părea că avea un dop de ceară în urechi.

Într-o seară, pe când se îndrepta spre vilă, în faţa porţii staţiona un autocamion. Era un vehicul de o masivitate brutală, cu roţi duble, grele, făcute să zdrobească, să strivească totul în cale. Pe înserat, în această stradă solitară, autocamionul nemţesc se profila ca o magaoaie întunecată. Instinctiv, Gaby se trase cu un pas înapoi, speriată, când se trezi fără veste cu Dic în faţă. Gaby avu

impresia clară, netă, că Dic sărise jos din cabină, pe lângă şoferul neamţ. El negă cu înverşunare, pretinzând că ocolise autocamionul şi că sărise de pe trotuar, întrucât lipsea un bloc de piatră la bordură. Gaby îl întrebă ce căuta acest autocamion în faţa casei lor. Dic îi explică febril că în curtea alăturată există un depozit de mărfuri german. Gaby îi primi explicaţia cu îndoială.

În cele câteva vizite făcute la părinţii lui Dic, Gaby reuşise să se orienteze asupra topografiei clădirii. Observase că vila avea numeroase încăperi, nişte misterioase uşi mascate, intrări şi ieşiri nebănuite. Era o locuinţă foarte ciudată şi Gaby se gindi că îi va fi greu să trăiască într-o astfel de casă. De exemplu, din bibliotecă intrai într-un fel de galerie goală; de la uşa de intrare, dacă suiai câteva scări, pătrundeai într-un hol; dacă o luai în jos, pe scări, ajungeai într-un culoar îngust, care traversa vila în lungime. La celălalt capăt, o uşă dădea în spatele grădinii. Grădina era împrejmuită de un gard de şipci; în mijlocul gardului se afla o portiţă. Înlăturând-o, descopereai nişte lespezi acoperite cu iarbă, care duceau la vale, în stradă. Tot aci, lângă portiţă, era fixat un leagăn între doi nuci umbroşi. Gaby se aşează în leagăn şi bagă de seamă că din leagăn vedea distinct mişcarea oamenilor din curtea depozitului, dar şi circulaţia de pe o arteră mai largă şi animată, care era Calea Rahovei.

Ultima oară când se duse în vizită la tatăl lui Dic, Gaby

fu şi mai atentă la acel ţiuit necontenit şi monoton. Nu începea nicio îndoială că ţiuitul venea fie din odaia bibliotecii, fie din încăperea alăturată. Ţiuitul nu era provocat de curenţii de aer, cum voia s-o convingă Dic, deoarece vila ar fi fost aşezată pe colţ. Nu era provocat nici de adierea copacilor. Gaby observă că nicio frunză a plopului din faţa casei nu se mişca. Aerul era absolut imobil, deci ţiuitul ţinea de altă pricină. Ea nu mai insistă, căci surprinse un schimb rapid şi complice de priviri între magistrat şi fiul său. După ce-şi mâncă îngheţata, obosită să stea ţeapănă, Gaby se ridică de pe scaunul experimental şi trecu în salonaşul alăturat, care era despărţit, printr-un glasvand, de o altă odaie, în prelungire, probabil sufrageria. Gaby se aplecă să ia o scrumieră de pe o măsuţă pe care era o lampă făcută dintr-un vas de porţelan. Se împiedică de un fir şi, urmărindu-l, descoperi un microfon. Asta îi deşteptă luarea-aminte. Urmări firul şi observă că înconjura salonul, sufrageria, biblioteca şi, presupunea Gaby, toată casa. Dic zări descoperirea fetei şi se apropie numaidecât de ea.

— Ce e cu microfonul ăsta? îl întrebă Gaby.

— E o instalaţie mai veche, de pe vremea când tata se ocupa mai activ de politică. Îţi dai seama că la el veneau diferiţi oamani şi era foarte interesant să afli ce discutau după-masă, între patru ochi, fără să ştie că sunt ascultaţi. În acest chip, tata era în curent cu toate uneltirile şi

intrigile lor, le cunoştea planurile, credinţele, ideile, cele sincere, adevărate, nu cele profesate în public. De atunci a rămas instalaţia, dar nu mai funcţionează. Ar fi fost şi inutilă, fiindcă tata s-a retras din politică.

Fireşte, Gaby nu credea niciun cuvânt din cele spuse de Dic. Nu se putu opri totuşi să nu remarce:

— Oricum ar fi, e însă îngrozitor să abuzezi de ospitalitatea pe care o oferi, ca să atragi oamenii într-o capcană.

— Eşti naivă, draga mea. În politică nu există nici etică, nici scrupule, rosti Dic, important.

— Depinde de politică, depinde de oameni.

Dic o luă tandru de umeri:

— Vino mai bine să-ţi arăt viitorul nostru apartament.

Urcară la etaj şi Dic îi arătă apartamentul compus dintr-un dormitor, un birou şi un salonaş.

— Îţi place? se interesă Dic.

— Nu, mobila e prea încărcată, tapetul mohorât. Ajunge un divan lat, două fotolii îmbrăcate în nişte creton înflorat, o măsuţă şi o poliţă cu cărţi. Vreau o cameră simplă, aerisită, luminoasă.

— Aşa va fi, draga mea, să n-ai nicio grijă, o asigură Dic. Dar balconul cum îl găseşti?

— Balconul imi place.

În balcon era o mică grădină cu doi copaci decorativi şi plante agăţătoare, care se încolăceau de balustrada de

stejar.

Dintr-un instinct de prudenţă sau poate unul mai profund, chiar de apăsare, Gaby amâna logodna, pe motiv că vremurile sunt nesigure.

Într-adevăr, plutea în atmosferă ceva apăsător şi alarmant. Fără ca nimeni să ştie un lucru precis, fiecare se aştepta la un eveniment grav, extrem de important pentru destinul ţării.

În ajunul logodnei, Gaby făcu o plimbare cu cea mai bună prietenă şi confidentă a sa, în maşina familiei Urseanu. Era singura prietenă căreia îi mărturisise toate aprehensiunile în legătură cu Dic. Fireşte că nici taică-su, nici mătuşile n-ar fi priceput o iotă din aceste aprehensiuni, ba poate ar fi privit-o pieziş, aşa încât Gaby renunţă să le povestească, prefăcându-se a fi mulţumită şi fericită. Nu reuşi să se ascundă de prietena sa, care nici ea nu înţelegea ce o tulbura atâta pe Gaby şi ce avea să reproşeze viitorului ei logodnic. Fata îşi dădu seama că putea să pară absurdă, bolnavă, deoarece, într-adevăr, aceste întâmplări, aparent neînsemnate, nu îndreptăţeau neliniştea ei. Oricare ar fi pus-o pe seama fie a sensibilităţii, fie a nervozităţii. Până şi prietena ei era contrariată. În sincera dorinţă de a descoperi mobilul real al stării lui Gaby, o întrebă iritată:

— Bine, draga mea, dar în fond ce-i reproşezi? Din câte îmi povesteşti chiar tu, e un băiat plin de atenţii, delicat.

— Am tot timpul impresia că e abil şi ascuns; iar ceea ce ascunde e ceva care nu-mi place şi mă nelinişteşte. De altfel, şi casa asta a lor, cu nişe misterioase, cu uşi mascate, cu ieşiri nebănuite, mă tulbură. Nu te miră că n-am vrut să discut cu tine depre Dic nici măcar în apartamentul nostru şi am preferat să vorbim în maşină? Voiam să fim singure şi sigură că nu ne ascultă nicio ureche străină. Nu cred că voi rămâne mult în această casă. Să-ţi mai istorisesc o întâmplare. Într-o zi, după ce s-a isprăvit aranjarea apartamentului, a început să dibui dacă nu e ascuns undeva un microfon. Dic a priceput îndată ce caut şi a început să râdă. S-a apropiat de mine şi mi-a cuprins umerii cu braţul, şoptindu-mi afectuos: „Nu, fată dragă, n-a instalat nimeni microfon în apartamentul nostru, nu exagera şi tu”. Deci bănuiala mea nici nu l-a indignat, nici nu l-a revoltat.

— N-o fi vrut să-ţi arate, din delicateţă, că era poate jignit, fu de părere prietena fetei.

— De loc, nu-l cunoşti. Eu cred că pe Dic nu l-ar fi surprins descoperirea unui microfon sub pat. Ideea nu-l deranjează şi, cu atât mai puţin, nu-l persecută ca pe mine.

*

* *

Gaby era hotărâtă să nu accepte nimic ce ar ştirbi

libertatea şi independenţa ei. Invitase la logodnă câteva colege de la birou şi bineînţeles nu-l uitase nici pe prietenul ei din facultate, Mihai Andrieş. Ceea ce nu putuse să evite Gaby fu modul de a distribui invitaţiile. Nefiind o masă comună, fata îşi închipuia că în felul acesta nu vor mai fi probleme de felul cum vor fi aşezaţi invitaţii. Se temea de un afront adus alor săi şi era decisă, în caz de se întâmpla un asemenea afront, să părăsească vila şi să rupă logodna. Dar nu se petrecu nimic asemănător. Dimpotrivă, totul decurse normal şi civilizat. E drept, însă, că neamurile ei şi colegele fură oarecum izolate la una din mesele răspândite prin salon. Se părea că hazardul dispusese un astfel de aranjament, dar Gaby îşi dădu seama că aici lucrase nu hazardul, ci mâna mamei lui Dic. Gaby tăcu, dar în mod ostentativ nu se mişcă toată seara de la masa la care şedeau neamurile şi prietenele sale. Dic fu silit să ia loc alături de logodnica sa. Ceilalţi musafiri, în mod firesc, îi înconjurară, astfel încât, prin forţa împrejurărilor, această masă deveni centrul interesului întregului salon. Gaby iradia de fericire la fiecare replică inteligentă şi spirituală a lui Andrieş, la promptitudinea cu care servea răspunsurile. Se încinsese un mic duel între el şi Dic pe tema muzicii. Amândoi erau melomani, iar Dic avea o frumoasă discotecă. Dic voia să pună Wagner. Întrebându-l pe Andrieş, acesta îşi exprimă dorinţa să asculte Mozart.

— Nici nu mă miră preferinţa dumitale, spuse Dic, surâzând ironic. Mozart, fireşte, este un mare compozitor, dar eu detest graţiile şi fineţile sale feminine. A, Wagner, asta e cu totul altceva; o muzică grandioasă, virilă, eroică.

— Nu neg că Wagner este genial; pe mine, însă, mă dor timpanele când îl ascult; e asurzitor. Probabil că alămurile le-or fi plăcut foarte mult luptătorilor din pădurea teutoburgică. Întâi fac o rezervă cu privire la Mozart: ai o prejudecată. El ştie să se ridice la măreţie, prin simplitate şi graţie. De aceea îi şi iubesc muzica. Muzica lui Wagner nu e decât o dezlănţuire de zgomote. Mozart te predispune la reflecţie, ajută mişcarea gândirii. Cât despre vitalitate şi eroism, ai o noţiune greşită despre ele. Să alegem un exemplu din alt domeniu Tu ce crezi: cine era mai vital şi mai eroic – ca să întrebuinţez termenii tăi – dintre Cezar şi un conducător de trib germanic? Bagă de seamă, ca să evităm orice confuzie, aici nu e vorba de capacităţile militare ale unuia sau ale celuilalt, căci din capul locului discuţia n-ar putea avea loc. Restrângem discuţia noastră doar la aceste noţiuni: vital şi eroic. Aparent, şeful tribului germanic, cu fizic impresionant, capabil să devoreze un viţel şi să bea o vadră de mied, era mai vital decât Cezar. Nu-i aşa? Totuşi, acest om, Cezar, trecut de tinereţe, dedat plăcerilor băuturii şi aşternutului, care se gătea ca o femeie, era în acelaşi timp şi un straşnic soldat, de o rezistenţă şi vitalitate uimitoare. Executa

marşuri lungi şi obositoare pe orice vreme, trecea înot fluvii reci ca gheaţa şi intra direct în toiul bătăliei Cât despre iuţeala marşurilor sale, lor le datorează parte din succesele sale militare. Era mai iute de picior decât duşmanii săi şi le lua totdeauna înainte. Eu cred că Cezar era înzestrat cu o vitalitate excepţională, deoarece vitalitatea nu înseamnă neapărat doar constituţie robustă, forţă biologică. Cât despre eroism, istoria cunoaşte exemple mai impresionante, dintre care unul se numeşte Spartacus. Acesta e singurul mod eroic pe care-l accept şi-l socot demn de relevat. Celelalte moduri, fie că e vorba de eroi ca Siegfried sau Ahile, mă lasă absolut rece.

— Dragul meu Mihai, dar noi discutăm despre artă, nu despre războinici.

— N-ai fost tu acela care ai spus că-ţi place muzica lui Wagner, fiindcă e o muzică grandioasă, eroică şi virilă? Şi nu tot tu ai pretins că Mozart e moale şi feminin? Voiam să-ţi atrag atenţia că o anumită prejudecată sau deformare a gândirii te împiedică să vezi că se poate atinge măreţia prin simplitate şi graţie, aşa cum a făcut-o Mozart. Şi această măreţie e mai aproape de mine, o pun mai presus de orice, fiindcă e umană.

Gaby urmărea cu atenţie discuţia dintre ei doi, când Dic, preocupat pare-se de o idee, se scula de pe scaun şi se aşeză alături de ea pe divan. Îi luă mâinile într-ale sale, mângâindu-i dosul palmelor:

— Fata mea, sunt silit să renunţ la această dispută interesantă cu Mihai, căci mintea mea e fixată asupra unui singur gând: spune-mi, te rog, ce nu-ţi place la mine şi-ţi făgăduiesc să mă schimb. Cât despre vilă, nu stă nici în puterea, nici în mijloacel mele s-o transform. Aşa a conceput-o arhitectul, aşa a construit-o, iar părinţii mei au fost de acord, n-am ce să fac. Dar eu voi înlătura imediat ceea ce nu-ţi place la mine. Te rog spune-mi doar ceea ce nu-ţi place.

— Când ţi-am afirmat eu că ceva nu-mi place la tine? În ce împrejurare?

— Nu mai ştiu.

— Atunci poate te înşeli.

—Nu încape nicio îndoială, ai afirmat-o.

—Dacă eşti atât de sigur, este posibil să fi afirmat. Dar eu nu-mi amintesc. În orice caz, cred că nu e locul, nici momentul, să insistăm asupra acestei chestiuni. O vom face când vom fi numai noi doi, singuri. Fii convins că-ţi voi spune sincer ce gândesc despre tine.

— Asta şi aştept.

Când Dic se retrase, Gaby rămase pe gânduri. Îi era imposibil să-şi amintească când şi cu cine vorbise despre Dic. Prin eliminare ajunse la prietena sa. Era singura fiinţă cu care discutase despre Dic. Ultima oară, această prietenă fusese la ea într-o joi după-amiază şi nu stătuseră în casă, aşa încât nu putuseră să fie auzite. Ah, da, îşi aducea

aminte că fuseseră împreună la o plimbare cu maşina. Nu cumva discutaseră în maşină despre Dic? Prietena ei îi confirmă şi-i repetă textual:

— Dragă Gaby, mi-ai spus că „ai impresia" că Dic e abil şi ascuns, iar ceea ce ascunde nu-ţi place şi te nelinişteşte, fără să precizezi ce anume. Asta mi-ai spus-o în maşină, îmi amintesc perfect. Nici în casă, nici pe stradă n-am discutat despre Dic. Dar ce importanţă are locul unde am vorbit despre el?

— N-are importanţă, zise Gaby nepăsătoare şi cu o tresărire lăuntrică. „Deci în maşină e instalat un..."

Mihai Andrieş o vizită pe Gaby de încă vreo două ori şi de fiecare dată o rugase să-l lase să se dea în leagăn. „Ce copilăros e Mihai!" reflectase fata, nescăpându-i totuşi că el cercetase foarte atent ce se petrecea în curtea alăturată, la depozitul german de mărfuri. După aceea, Mihai Andrieş nu se mai ivi pe la ei, dispăruse. Gaby nu-i cunoştea adresa şi nu ştia unde să-l caute. Se dusese la vechea lui gazdă. Femeia se vădi atât de speriată, încât Gaby nu reuşi să scoată nimic de la ea. Andrieş se mutase de mult. Unde? Se pare că plecase în provincie, la părinţi. Gaby ieşi, mânioasă pe gazdă, mânioasă împotriva lui Andrieş, care nici măcar nu-şi luase rămas bun de la ea. E drept că de când se legase de Dic, Andrieş se purta mai rezervat, mai circumspect, deşi erau vechi prieteni. Era totuşi de neînţeles — şi Gaby nu accepta ca Mihai să

părăsească oraşul, fără să treacă s-o vadă. La cel dintâi prilej îl va mustra. Atât Dic cât şi Gaby nu rostiră un cuvânt despre absenţa lui Andrieş. Amândoi evitau să-i pomenească numele, dar fiecare din altă cauză. Dic fu acela care rupse tăcerea dintre ei. Într-o zi, după-amiază, o întrebă pe Gaby:

— Ce-o fi, dragă, cu Andrieş, că nu mai dă pe la noi? L-am supărat noi cu ceva?

— Nu cred. Cum se face că ai băgat de seamă absenţa lui Andrieş? După tine era doar un tip şters, banal, neinteresant, şi vad că acum te preocupă.

— Să nu exagerăm. Mă surprinde că nu mai vine pe la noi. Atât şi nimic mai mult. În ce priveşte opinia mea despre Andrieş, o rectific.

— Ce te îndeamnă?

— Inteligenţa lui.

— Ai aflat ceva despre Mihai?

— Nu, dar pot să mă interesez.

Peste câteva zile, Gaby îi reaminti lui Dic: Ce se aude cu Andrieş? N-ai aflat încă nimic?

— Încă nu. Pot însă să-ţi spun că el, în mod conştient, trecea drept un om şters, banal. De fapt era un om interesant, mult mai interesant decât voia să pară.

— Şi ce se întâmplă cu el? rosti Gaby.

— N-am izbutit să aflu. Sunt vremuri tulburi.

Gaby îl apucă de piept pe logodnicul său:

— Dic, nu-mi ascunde adevărul. Şi pe urmă, ce relaţii ai tu cu aceşti oameni care pot să-ţi furnizeze informaţii despre Andrieş?

— Nu fi nebună, Gaby! se scutură Dic. Atât eu cât şi bătrânul am fost chemaţi de urgenţă într-un loc şi cercetaţi ce ştim în legătură cu Andrieş.

— De ce n-am fost cercetată eu, care sunt o veche prietenă a lui?

—Ai fi fost cercetată, dacă nu i-ar fi împiedicat bătrânul, făcând uz de relaţiile sale.

—Şi de ce n-a împiedicat aceste cercetări, când v-a chemat pe voi amândoi?

— Deh! a fost luat prin surprindere şi n-a mai avut timp.

Gaby nu renunţă să capete veşti despre Andrieş. Câmpul ei de investigaţie era însă foarte restrâns: câteva gazde şi foşti colegi. Nimeni nu putea să-i dea vreo informaţie precisă. Unii se fereau, alţii tăceau sau o priveau cu suspiciune.

Dic o sfătui să înceteze investigaţiile pe cont propriu, deoarece nu va ajunge la niciun rezultat. Nici taică-său, cu prestigiul şi relaţiile pe care le avea, nu fusese în stare să obţină o informaţie în plus. De altminteri, orice insistenţă constituia o imprudenţă, riscând să devie la rându-i suspectă.

— Cum, Dic, stăruia Gaby, un om poate dispărea într-o

bună zi, ca o piatră în fundul unei fântâni, fără a trezi niciun ecou în conştiinţa celorlalţi? Un om poate fi smuls din mijlocul unei societăţi civilizate, fără ca nimeni să protesteze? Este posibil?

— Este posibil, Gaby.

— Şi oamenii pot primi să trăiască într-un asemenea regim arbitrar, inuman, în care fiinţa omenească e redusă la nimicnicie?

— Da, uite că pot. Te zbuciumi inutil, Gaby. Este de prisos. Nu poţi face nimic.

— Măcar atâta pot să fac: să protestez.

— Este inutil şi imprudent.

— Orice ar fi să mi se întâmple, nu renunţ la ideea să aflu ce s-a întâmplat cu Mihai. Nu accept că un om poate dispărea de parcă l-ar fi înghiţit pământul şi nimeni să nu răspundă pentru asta. Sunt convinsă, Dic, că cineva trebuie să răspundă, că va răspunde, căci, altfel, societatea, viaţa ar fi lipsite de orice sens.

— Potoleşte-te, te rog, Gaby! Atâta de mult ai fost legată de Andrieş?

— Asta o simt abia acum. Îmi lipseşte prietenia, prezenţa lui. Cu Mihai toate lucrurile erau mai simple, mai clare. De când nu-i mai aud glasul, nu-l mai văd, parcă şi lumina zilei s-a împuţinat.

— Nu cumva l-ai iubit, Gaby? întrebă Dic.

— Acest sentiment, Mihai nu mi l-a inspirat nicio clipă.

— Eşti sigură?

— Mă cunosc bine, Dic. Cât despre loialitatea mea, sper că nu te îndoieşti.

— În puţine lucruri cred, dar în tine cred mai mult ca în orice.

— Atunci suntem înţeleşi. Vreau neapărat să aflu ce e cu Mihai, să ne interesăm de soarta lui.

— Mă voi strădui să-ţi îndeplinesc această dorinţă, cu condiţia sa stai liniştită. Ascultă, Gaby, îşi aminti Dic, tu-mi vorbeai odată de refugiul în tine însăţi, ca un mijloc de apărare, de rezistenţă faţă de tot ceea ce se întâmplă în jurul nostru.

— Greşeam. Omul nu este o monadă izolată, închisă perfect în sine, fără putinţă de comunicare cu ceilalţi. Ar fi tristă, insuportabilă viaţa, dacă ar fi aşa. Greşeam eu, Dic, greşeam eu înainte. Existăm şi putem rezista în măsura în care comunicăm unii cu ceilalţi, suntem dependenţi unii de ceilalţi. Refugiul în tine însuţi este o laşitate şi – ceea ce e mai grav – e ineficace. De asta îmi dau seama în această clipă, când nu ştiu ce se întâmplă cu Mihai. Voi încerca totuşi să stau liniştită.

Era o făgăduială deşartă, pe care Gaby nu şi-o putu ţine, deşi ar fi vrut. Mai întâi o enervă, aparent fără pricină, slujnica bătrână şi tăcută a casei. De câteva ori, Gaby se trezi cu ea în preajmă, fără s-o simtă.

— Dumneata ce cauţi aici? o repezi fata, crezându-se

supravegheată.

— Am şi eu treburi, maică, spuse femeia dulce, fără să se tulbure.

— Te rog, altă dată, când vii în apartament, să mă vesteşti în vreun fel că eşti în apropiere. Dumneata nu mergi, te strecori, luneci – nu-mi place, nu-mi place să răsări, pe nesimţite, ca o fantomă. Cine te-a învăţat să umbli în vârful picioarelor?

— Domnul consilier. Dumisale nu-i plac zgomotele. Aşa că m-am obişnuit să umblu încet, să nu lovesc lucrurile.

— Când vii sus la mine, poţi să umbli normal, apăsat, să te simt.

Într-o după-amiază, pe când îşi căuta papucii sub pat, Gaby atinse un obiect de metal uşor, pe care-l pipăi cu vârful degetelor, ca să-şi dea seama ce anume era acest obiect în formă de mosor, pe care se înfăşură o panglică. Gândul îi fugi la o bandă de imprimat. Se revoltă în sine: „Va să zică, reflectă ea, mi se înregistrează şi suspinele când fac dragoste”.

În clipa aceea, uşa se deschise şi apăru Dic. El o strigă:

— Gaby! Gaby, unde eşti? şi aprinse lumina. O văzu vârâtă pe jumătate sub pat, ţinând în mână o rezervă de panglică pentru maşina de scris. Şi, după expresia de pe chipul ei, înţelese cam ce bănuială îi fulgerase prin minte.

—Nu fi absurdă, Gaby! Tu nu vezi că e o rezervă de panglică pentru maşina de scris?

— Văd. Mă întreb numai ce caută sub patul meu.

— Cine ştie cum s-o fi rătăcit, de când zace acolo.

Desfăşură panglica neagră, ca s-o convingă pe Gaby că nu ascundea nimic misterios. După aceea se retrase într-o odăiţă alăturată, cu chiuvetă, ca să se spele pe mâini.

*

* *

În această odăiţă se intra chiar din apartament, urcând doar câteva trepte. Acolo locuise Dic în primii ani de studenţie, acolo îşi avea cărţile, revistele.

Gaby îşi aruncase cândva o privire prin odaie. Nu izbutise să rămână înăuntru mai mult timp din pricina aerului îmbâcsit, cu miros de mucegai. De altfel, în biblioteca lui Dic nu exista nicio carte pe care să n-o fi citit, pe care să n-o fi cunoscut. Cât despre reviste, erau atât de zdrenţuite şi pline de praf că n-o ademeneau să le răsfoiască. Totuşi, odată îşi înfrânse sila şi scoase la întâmplare o revistă: „Linia dreaptă". Vru s-o pună la o parte, dar printre numele colaboratorilor zări şi pe cel al logodnicului său. „Despre psihologia urmăririi" – se intitula articolul semnat de Dic Urseanu. Gaby deschise fereastra şi scutură revista de praf. Aprinse apoi lumina şi citi: „Deci, într-un stat de dictatură fascistă, care vrea să aibă evidenţa şi controlul tuturor cetăţenilor săi, se

exercită o presiune asupra lor. Ţinându-i sub o strictă supraveghere, trebuie organizată o urmărire tenace, neîncetată, subtilă. Să nu-şi închipuie nimeni că singurul scop al urmăririi este acela de a surprinde pe individul subversiv într-o acţiune compromiţătoare. Urmărirea nu trebuie să înceteze nicio clipă. Nu ne interesează dacă individul subversiv săvârşeşte sau nu o acţiune potrivnică intereselor statului. Nu interesează în primul rând să-i inculcăm în conştiinţă sentimentul culpabilităţii. Odată stăpânit de acest sentiment, el se va da în vileag mai devreme ori mai târziu. Şi astfel, resortul lui moral va fi anihilat. Individul subversiv va primi pedeapsa, ca pe o sancţiune meritată. Rezistenţa morală se naşte din convingerea că lupţi împotriva unei nedreptăţi pe care vrei s-o înlături. De aci vine şi tăria morală. Ele nu pot fi surpate decât prin inculcarea în conştiinţa individului subversiv a sentimentului culpabilităţii. Iată, deci, care e funcţia psihologică esenţială a urmăririi. Eficacitatea ei poate fi constatată atât pe plan politic, social şi afectiv".

Gaby nu citi mai departe. Aruncă revista şi ieşi din odaie, simţind că se sufocă. Senzaţia de sufocare n-o părăsi nici în apartament şi ieşi pe stradă, să se plimbe. Ea reuşi să păstreze secretul acestei descoperiri. Lucrurile începeau să i se limpezească. Trăsăturile lăuntrice ale lui Dic i se precizară mai clare, mai precise. Gaby fu destul de tare, ca să nu se trădeze prin niciun gest exterior. Dic

simţea însă că se petrece o transformare în ea. În relaţiile lor intervenise o stare de tensiune, care va exploda într-o bună zi, pe neaşteptate. Ar fi dorit să evite, să înlăture acel moment, temându-se că o va pierde şi nutrind speranţa obscură că asta nu se va întâmpla. Încerca să-şi închipuie cum va fi viaţa sa fără această fată calmă, ordonată, cu un tact înnăscut, cu mişcări graţioase şi măsurate, care exercita asupra lui o influenţă atât de binefăcătoare. Era de ajuns o privire, un cuvânt bun al ei, ca să-l redea lui însuşi. Pe zi ce trecea, Gaby devenea însă mai indiferentă, mai străină faţă de cei din casă. Nici nu făcea vreun efort ca să ascundă această înstrăinare. Numai când Dic îi pomenea de Mihai Andrieş, atunci observa o înviorare în fiinţa ei. O sclipire de lumină în ochi. Totuşi Gaby nu mai întrebase nimic despre soarta lui Mihai. El fu acela care aduse vorba:

—Ştii, Gaby, m-am interesat ce se întâmplă cu Mihai.

— Nu te mai ocupa de această chestiune.

Dic o privi stupefiat.

— De ce, Gaby?

— Ce pare câ, într-adevăr, este plecat în provincie. Nu i s-a întâmplat nimic grav.

— Mă bucur pentru el. Ştii precis că aşa stau lucrurile?

— Cel puţin aşa am aflat eu, de la ultima sa gazdă.

— Cine este această gazdă?

— O cunoştinţă a lui Mihai.

— Şi unde locuieşte?

— Nu mai e în Bucureşti; e plecată in vacanţă, la ţară.

— Eşti cam misterioasă, surâse Dic.

— N-am darul invenţiei. Îţi spun doar ceea ce ştiu. Mai mult nu m-a interesat. Pe tine te interesează şi alte amănunte? — îl întrebă Gaby, bănuitoare.

— Dacă n-ai fi fost tu la mijloc, nu m-ar fi interesat de loc soarta acestui Mihai Andrieş.

— Bine, te scutesc să te mai ocupi de el.

—Din această clipă am şi uitat că există, rosti Dic, indiferent.

— Cred că tu gândeşti şi simţi aşa privitor nu numai la Mihai, ci şi la fiinţa umană, în genere.

— Asta e părerea ta? Am să reflectez asupra ei, dar nu cred că ai dreptate, spuse Dic, ferindu-se să mărească încordarea dintre amândoi.

*

* *

Era singură în toată vila şi camerele multe şi goale o opresau. Se temea să nu intre cineva în casă, deşi unica intrare vizibilă era prin uşa din faţă, care nu se deschidea decât prin declanşarea unui mecanism electric. Şi acest mecanism se afla în interiorul vilei. Gaby se învăţase să-l declanşeze. Operaţia era foarte simplă. Poate şi aceste

ziduri groase de piatră, cu uşile masive, îi măreau senzaţia că e captivă şi-i trezeau impresia că, dacă un străin ar pătrunde înăuntru, ar fi fost lipsită de orice apărare. Şi această impresie era falsă, deoarece Gaby cunoştea foarte bine intrările şi ieşirile tăinuite ale vilei. Se afla în biroul consilierului când se înserase. Pe peretele lateral, alb se proiecta silueta plopului înalt, în faţa casei. Pesemne că se iscase un vânt uşor, de seară. Frunzele vălureau şi plopul era când verde, când argintiu. Gaby îi asculta foşnetul, când, deodată, în văzduhul limpede, delicat şi albastru, răsunară una după alta două detunături de armă. Gaby tresări. După aceea se făcu linişte. Liniştea însă nu dură mult, şi auzi o fugă de paşi repezi, iar în urmă, un tropot greu de bocanci şi o somaţiune: „Stai! Stai, că trag!"

Peste câteva minute, încăperea bibliotecii se umplu de un sunet apăsat, prelungit, ca de alarmă.

— Cine-i acolo? întrebă Gaby.

— Tu eşti, Gaby? Eşti singură?

—Da, sunt singură în toată casa. Ce s-a întâmplat, Mihai?

— Deschide repede, Gaby, sunt rănit.

Gaby, ca întotdeauna în momentele dificile, îşi recăpătă calmul.

— Îţi deschid imediat, Mihai.

Andrieş auzi un ţârâit prelung, care-l vesti că maşinăria intrase în funcţiune. Uşa se înlătură lin şi peste câteva

secunde Mihai fu înăuntrul vilei. Gaby îl aştepta. Îl luă de braţ şi coborâră scările la subsol.

— Unde eşti rănit, Mihai?

— La umăr. Mi s-a lipit cămaşa de piele. Trebuie să fie plină de sânge. Gaby, trebuie să dispar neapărat din împrejurimi. E periculos pentru mine să rămân aici.

— Te-au văzut sunând la vilă?

— Nu cred, deoarece m-am distanţat de ei cu vreo două sute de metri. Oricum, mă vor căuta pretutindeni.

— Chiar dacă te vor căuta şi în vilă, tu nu vei mai fi de mult aici. Fii liniştit.

— Sunt.

— Vino în baie. Scoate-ţi haina, să văd şi eu rana.

Gaby luă din dulăpiorul cu medicamente o foarfecă, o sticlă cu apă oxigenată, un pachet de vată şi un pansament. Cu repeziciune şi abilitate îi spălă rana, înmuie o bucată de vată în apa oxigenată şi-l pansă. În cinci minute isprăvi pansamentul. Îi pipăi pulsul: era febril.

— Ai febră, Mihai, spuse Gaby, trecându-i palma peste frunte.

— N-are nicio importanţă. Fă-mă scăpat din acest loc. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

— Ce s-a întâmplat?

— N-am timp acum de poveşti. Alături de voi nu e o simplă magazie de mărfuri; ea camuflează un depozit

secret de arme şi muniţii al Gestapoului. Să nu mai zăbovim, Gaby.

— Vino după mine.

Străbătură culoarul de la subsol şi Mihai se pomeni în faţa unei uşi. Gaby o descuie şi din câţiva paşi ajunseră în grădină.

— Ce caut eu în grădină, Gaby? Este aproape sigur că vor răscoli mai întâi curtea, şi apoi grădina.

— N-au decât. Tu pipăie cu piciorul o lespede aici, sub iarbă. Ai atins-o?

— Da.

— Uită-te bine. La fiecare pas e câte o lespede. Dacă le cobori pe toate, ajungi în Calea Rahovei şi acolo te urci într-o maşină şi ţi se pierde urma.

Mihai se supuse şi coborî aleea cu lespezi, acoperită de iarbă. Gaby se înapoie în vilă. Încăperea bibliotecii se umplu din nou de sunete ascuţite, stridente. Gaby defectă soneria şi se retrase în apartamentul de la mansardă. Prin fereastra deschisă zări mai întâi o foială de umbre, apoi lumini de lanternă iscodind prin curte, prin grădină. I se făcu frică. Nu trecu mult timp şi auzi nişte glasuri. Printre ele recunoscu şi glasul monoton, surd, al consilierului Urseanu. Veniseră deci acasă.

Gaby stinse lampa de noapte de pe etajeră şi se strecură în aşternut, cu trupul străbătut de fiori.

*

* *

În aceste zile, Gaby era mult mai liberă ca de obicei şi Dic nu se mai ocupa de loc de ea. Nu din lipsă de interes, ci de timp. Îşi pregătea proiectul de diplomă. Se izolase undeva într-o încăpere a vilei şi lucra zi şi noapte, îndârjit. Nici la masă nu stătea decât timpul necesar, după care se pregătea imediat de lucru. Era preocupat şi făcuse umbre viorii în jurul ochilor. Această îndârjire şi tenacitate a lui în muncă îi plăcură lui Gaby, ba chiar o înduioşase, mai ales când el îi dezvălui temeiul secret al acestei munci:

—Dragă Gaby, treduie să ies primul. Nu vreau să fiu primul din orgoliu, ci fiindcă vreau să pot sta pe propriile mele picioare, să nu fiu silit să apelez la tata. Îndată ce voi sta pe un teren ferm, ne vom muta în oraş şi vom locui într-un apartament mic şi cochet, unde să ne simţim mai apropiaţi, mai intimi, numai noi doi. Crezi că mie îmi place vila asta ca o fortăreaţă?

— Îţi doresc să-ţi împlineşti gândurile bune. Ia-ţi diploma şi apoi vom vedea ce vom face, rosti, prudent, Gaby.

.....

După mişcările agitate, după strălucirea ochilor, Gaby

ghicise că Dic obţinuse succes, ceea ce el îi confirmă.

— Draga mea, proiectul mi-a fost distins cu premiul întâi.

— Bravo, Dic! Îmi dai voie să privesc şi eu planşele?

— Nu numai că-ţi dau voie, dar te şi rog, iubita mea! exclamă Dic entuziasmat şi desfăcu febril sulul cu planşe, expunându-le pe masă.

Gaby le cercetă foarte atent, dar nu înţelegea ce reprezintă această construcţie, ce e drept frumoasă, în mijlocul unor stânci înconjurate de ape.

— Dragul meu, nu te supăra că sunt o ignorantă. Nu pricep ce construcţie e asta.

— Este un proiect de închisoare pe Insula Şerpilor, o lămuri el.

— Închisoare?... îngână Gaby, cu un nod în gât.

— Da, dragostea mea, repetă Dic şi, cu înflăcărarea, cu entuziasmul caracteristice tinereţii, îi descrise toate detaliile. E o închisoare-model pentru deţinuţii politici, cu trei sute de celule perfect izolate şi distribuite astfel încât paznicii pot avea un control riguros asupra fiecărei secţii în parte. Zidurile exterioare sunt fortificate, deci o evadare este practic imposibilă, căci din orice unghi te-ai afla, supravegherea este deplin asigurată. Presupunând că, prin absurd, un deţinut ar izbuti să evadeze, închisoarea este prevăzută şi cu un sistem de alarmă, care face ca în următoarele cinci minute deţinutul să fie capturat... Dar ce

este cu tine, nu-ţi place cumva proiectul meu? spuse Dic cu teamă, văzând-o foarte schimbată.

— Ba da, foarte mult, rosti absentă Gaby. Dar poate că, cine ştie, unul va reuşi să scape.

— Asta te îngrijorează, dragostea mea? Fii absolut convinsă, nimeni nu va reuşi să scape.

Gaby murmură ca pentru sine, visătoare:

— E imposibil să fie adevărat. Unul, cineva dintre ei, trebuie să scape...

A doua zi, Dic bău cu nişte colegi de-ai săi, în cinstea proiectului. Întârzie la cina. În sufragerie, slujnica pregătea tacâmurile. Se făcuse nouă seara şi la această oră consilierul Ion Urseanu obişnuia să mănânce. Dic urcă iute scările, spre apartamentul său de la mansardă, chemând-o pe Gaby.

— Gaby, unde eşti? Unde te-ai ascuns? Vino la masă!

Nu-i răspunse nimeni.

Dic venise grăbit în hol. Întrebă slujnica de n-o văzuse cumva pe logodnica sa.

— Ba da. Acu' o jumătate de ceas era în grădină.

Dic se repezi în grădină, strigând-o:

—Gaby! Gaby!

I se părea că, dintr-o clipă, într-alta, silueta ei i se va ivi dinapoia unui copac. După ce răscoli fiecare ungher al grădinii, se înapoie în vilă. Cercetă pe rând toate încăperile şi, în cele din urmă, ostenit, urcă iar în

apartamentul de la mansardă. Cotrobăi prin unghere şi nu găsi nimic. „Unde-o fi Gaby?” se gândi şi, pe când scotea o carte, zări pe poliţă un bilet. Îl luă şi-l citi înfrigurat: „Plec ca să nu mă întorc niciodată. Nu stărui, Dic, e inutil. Am pornit să-l caut pe Mihai şi sper că-l voi găsi. Gaby.”

Hoţul

Tânarul profesor Paul Stamate şedea de două ceasuri în scaun şi corecta tezele. Era absorbit, concentrat, cu fruntea sprijinită în palmă. Deodată, pielea obrazului întinsă pe maxilare începu să-i tremure. Părea că ceva îl tulbură în tăcerea odăii cu plafonul înalt şi pictat cu îngeri, ţinând în mâini ghirlande de flori. Încet, încet, îi fură atenţia un hârşâit înfundat, îndepărtat, care apoi deveni din ce în ce mai tare.

Aprinse veioza de pe masă şi, în cercul alb de lumină, răsări un chip uscat, brun, cu trăsături fine, cu ochi mari, strălucitori şi sumbri — abia acum se putea vedea că tânărul avea un aer crispat şi obosit. Strângea sprâncenele groase, trecându-şi degetele prin părul moale, lucios, într-un gest de deznădejde.

„Nesimţitul! Iar a pus radioul tare. Parc-ar locui numai el în casa asta," gândi Stamate. Dădu să se scoale, îndemnat să se ducă la acest „tovarăş" Oprişan şi să-i ceară să pună aparatul mai încet, se temea să n-o trezească pe maică-sa. Dar celalalt, ca şi când i-ar fi simţit intenţia, făcu încet aparatul. Muzica se auzea acum mai stins.

Stamate nutrea o inexplicabilă rezervă, o răceală faţă de acest Oprişan. E adevărat că el era din fire mai închis, mai retras, dar nu într-atât încât să se ferească de oameni. N-avea ceva anume cu vecinul său şi n-ar fi putut să-i găsească vreo pricină, îl supăra că punea prea tare radioul, că mergea cu pasul greu şi apăsat, vorbea zgomotos, cu o familiaritate puţin cam vulgară. Altminteri, se arăta a fi un om cumsecade, îndatoritor; abia îl cunoscuse şi se oferise să-i ajute la mutare, cu câteva luni în urmă... Şi atunci îl sâcâise tonul intim, nepotrivit, felul lui de a i se vârî în suflet.

— Las' că dumneata eşti cam slăbuţ şi coana mare, de! e femeie bătrână. O să pui şi eu umărul, că nu-i mare scofală... Dacă aveţi nevoie de ceva, o trimit pe Lina la dumneavoastră. (Lina era servitoarea lui.) Cu ce vă ocupaţi? Profesor de istorie? Aha! Bun! V-a transferat din provincie? Cu noi o să vă împăcaţi, şi eu şi nevastă-mea, Fiţa, suntem oameni de treabă. Noi nu suntem ţâfnoşi, nu ne ţinem nasul în sus ca Nicoreştii de la etaj, nişte foşti, care acum n-au după ce bea apă. Am fost şi eu cineva la viaţa mea şi nu-mi dau ifose. Nici acum nu mă plâng, sunt la o cooperativă şi, să bat în lemn, merge! Dacă eşti deştept, te descurci!

Asaltat de indiscreţia, de vorbăria lui Oprişan, Stamate bolborosi ceva neînţeles, grăbindu-se să scape cât mai iute. Când Oprişan îl văzu ridicând singur rafturile grele de

mahon ale bibliotecii, îşi corectă prima impresie:

— Slab, slab, dar eşti vânos! spuse cu admiraţie.

Stamate se închise în sine şi nu-i răspunse. Îl apăsa un sentiment de singurătate, de înstrăinare pe care i-o accentua şi casa aceasta boierească, mare şi neospitalieră. Pe dinafară tencuiala era crăpată, vopseaua jupuită de pe giurgiuvele, iar de la balconul etajului spânzura o perdea ruginie de iederă, care cădea deasupra uşii de la intrare, masivă, de fier, veşnic încuiată. Curtea era neîngrijită, iarba şi bălăriile creşteau în voie, năpădind răsadurile de flori veştede.

Pe Stamate îl învălui o tristeţe la amintirea căsuţii albe cu geamlâc de sticlă colorată, cu ghivece de flori şi livadă de cireşi. Nu mai era de mult a lor. Taică-su o vânduse fiind încă în viaţă. Într-o noapte murise într-un acces de inimă, în cabinetul său medical. Nu le lăsase nicio avere, în afară de mobilier, câteva cărţi de specialitate şi instrumentele profesiunii sale.

Stamate cedase cabinetul noului medic şi cu o parte din bani achită nişte datorii, iar cealaltă o folosise pentru transportul şi instalarea în noua locuinţă de la Bucureşti, unde fusese transferat provizoriu la un liceu, în aşteptarea numirii ca asistent la Facultatea de istorie. Pesemne că se ivise o încurcătură, deoarece numirea întârzia.

Stamate nu se neliniştea; era sigur că numirea va veni curând. Ultimele luni muncise pe brânci, slăbise, mai ales

că mâncase şi prost. Ceea ce-i stârnea îngriiorarea şi-l întuneca era boala maică-si. Ea fusese întotdeauna bolnăvicioasă, dar moartea soţului, ruinarea gospodăriei, izolarea în care trăia acum îi agravau boala ascunsă.

De două săptămâni nu se mai ridicase din pat. La drept vorbind era un noroc că Lina o servea pe maică-sa, îi gătea câte o supă de legume, un compot, deretica la două, trei zile prin odăi. Femeia era şi ea, la fel, din Câmpulung-Muscel şi se legase de bătrână.

Stamate îi fixase, cu încuviinţarea lui Oprişan, o mică simbrie de o sută de lei pe lună; mai mult nu avea de unde plăti. El mânca la o cantină, iar seara se mulţumea cu un ceai, cu o fărâmă de brânză sau un ou. Cel puţin nu-l mai împovărau, nu-l mai măcinau servituţile mărunte la care-l supuneau boala mamei sale.

Isprăvise de corectat tezele şi tocmai se pregătea să plece în oraş, la o meditaţie. Din fundul culoarului răzbatea până aici o undă de muzică. Cu o mişcare reflexă, Stamate îşi îndreptă privirea spre odaia alăturată. Glasvandul era dat deoparte, – din unghiul în care se aflau masa sa de lucru şi divanul îngust anume aşezat astfel, putea să vegheze somnul maică-si, să audă cel mai mic foşnet şi să-i vină de îndată în ajutor. Căpătase o asemenea sensibilitate încât, chiar când adormea, percepea foiala ei în aşternut, un scâncet sau un suspin abia prelins de pe buze.

O privi îndelung cum dormea liniştită, cu capul înălţat pe două perini mari. Deasupra patului atârna o icoană de argint a Maicii Domnului, iar dedesubt ardea o candelă a cărei lumină era prea firavă ca să risipească umbrele aşternute în încăpere. Câteva raze aurii îi încununau părul alb şi dădeau o culoare de ceară străvezie feţii cu pomeţii ascuţiţi, gâtului lung, slab, cu vinele ieşite în afară.

„Aproape nu mai e de recunoscut, biata de ea," murmură Stamate, contemplând-o. Şi, în ciuda amărăciunii ce i se ridică în gâtlej, simţea o uşurare şi o secretă bucurie – nemărturisită nici lui însuşi – la gândul că pentru câteva ceasuri va scăpa de aceste odăi înalte şi mohorâte, îmbâcsite de miros de iod şi de valeriană, că va umbla pe străzi cu capul gol, să-l bată vântul, să respire aerul rece şi să adulmece mirosurile târzii ale toamnei. Va vedea alţi oameni, va privi luminile oraşului, zâmbetul sau privirea fugară a vreunei femei necunoscute. Era prea izolat, prea vârât în studii, obsedat de boala mamei sale; trebuia să evadeze, să iasă din propria sa piele. „Ceea ce-mi propun e cu neputinţă, e absurd, mai mult, e o naivitate," surâse trist Stamate.

Începu să se îmbrace fără zgomot, călcând în vârful picioarelor. Stinse veioza şi când vru să iasă, auzi glasul mamei sale:

— Ai plecat, Paul?

Paul se răsuci pe loc, cu o scurtă zvâcnire lăuntrică.

— Da, mamă. Mă duc la meditaţie.

— Te rog nu întârzia. Să nu mă laşi singură.

— Nu, n-am să întârzii.

— Să nu uiţi medicamentele. Am nevoie de un calmant, mă mai alină noaptea.

— Bine, n-am să uit, rosti cu o jumătate de glas.

Nu avea niciun ban. Mai erau câteva zile până la salariu şi, oricât şi-l drămuia, nu izbutea s-o scoată la capăt. Boala maică-si îi impunea sacrificii peste puterile lui. Stamate credea că bătrâna nu-şi dă seama cât de mult se zbătea, dar într-o zi o găsi în picioare, umblând la şifonier.

— Unde-ţi este costumul negru?

El ridică din umeri, spunând nepăsător că-l împrumutase unui coleg pentru o serată. Claudia Stamate clătină din cap, fixându-l cu ochii ei umezi şi blajini:

— L-ai vândut, îngână şi, fără să se mai uite la fii-su, se târî spre pat, se culcă, rămânând nemişcată, trează. Mai bine-aş fi murit! o auzi şoptind, după o vreme.

Stamate se înfioră.

— De ce vorbeşti aşa, mamă? De ce mă necăjeşti? Vrei să mori, pentru că am vândut un păcătos de costum? Am să-mi fac altul. Principalul e să te însănătoşeşti dumneata. Ai mai avut crize de ficat. S-a ivit acum o complicaţie cu colicistita, de-aia merge mai greu. În câteva zile ai să te simţi mai bine.

De atunci, Stamate căuta să-i ascundă nevoile; bătrâna,

însă, era lucidă şi vedea cât e de strâmtorat. Dacă-i ceruse un calmant – de câtva timp nu-i mai cerea nimic – însemna că nu se putea lipsi de el peste noapte. „De unde să iau bani?" se întrebă Stamate, chinuit, făcându-şi fel de fel de planuri. Ce-ar fi să se roage să i se dea un avans la meditaţie? Nu, abia începuse lecţiile de câteva zile şi ar face impresie rea. Dacă ar vorbi cu Oprişan? Era sigur că acesta nu l-ar refuza. Oprişan... Ah, numai ideea asta era atât de umilitoare! Mai degrabă va trece pe la prietenul său Trifu; seara era întotdeauna acasă.

În curte, la poartă, Stamate se izbi piept în piept cu Cristina Nicorescu; ea înălţă genele lungi, surprinsă, prinzând o clipă privirea vie, întunecată, a tânărului, şi trecu mai departe glacială, indiferentă.

Stamate bâigni o scuză care nu fu auzită. Fata purta un demi larg, din păr de cămilă, cu gulerul ridicat, din care ieşea un cap tuns băieţeşte, cu un obraz foarte alb şi părul castaniu-roşcat. O mai văzuse de câteva ori şi-i venea să râdă de aerul ei mândru, atât de nepotrivit cu înfăţişarea adolescentă, cu candoarea expresiei, cu gura cărnoasă şi fragedă. Ochii nu-i reţinuse; nu ştia ce culoare aveau, dar erau clari, luminoşi. Era întâia oară când se întâlneau faţă în faţă. Nu schimbaseră până acum niciun cuvânt şi din atitudinea ei înţelese că nu-l va lua niciodată în seamă. Odată o şi salutase, dar ea se prefăcuse că nu-l observă.

Jignit, orgolios, Stamate întorcea privirile ori de câte ori

o zărea. Aflase câte ceva despre ea de la Oprişan, dar trivialitatea acestuia îl îngheţase; „E o ştoarfă, nu-i de dumneata!” I se făcuse silă de Oprişan şi nu mai adusese vorba despre fată. Vulgaritatea lui îmbăloşa totul.

Pe drum se pomeni că e preocupat: „De unde venea oare Cristina?”

Era destul de curios că se purta bine îmbrăcată, cu lucruri fine, iar taică-su, un bărbat vârstnic, cu ţinuta dreaptă, corectă, ieşea în fiecare dimineaţă după cumpărături.

„E foarte simplu, o fi având rezerve,” îşi spuse Stamate şi deodată toată fiinţa lui fu stăpânită de ideea de a face rost de bani. Ea nu-l părăsi nici la meditaţie, nici pe stradă, în timp ce mintea lucra cu febrilitate, născocea mijloacele cele mai imposibile, spera în realizarea unor întâmplări absurde şi neverosimile. Îi plăcea să se piardă în jocul imaginaţiei, să clădească ipotezele cele mai ameţitoare. După aceea, revenindu-şi brusc îşi spuse: „Bine, bine, toate astea n-ar fi excluse într-o ordine miraculoasă a realităţii. Dar de unde iau acum banii pentru medicamente?” Era o sumă atât de meschină încât îi fu ruşine de această fantezie goală şi ridiculă.

Aceeaşi ruşine o resimţi şi înaintea lui Trifu, stingherit, neştiind cum să înceapă. O să-i ceară împrumutul la sfârşitul vizitei când, poate, gestul va veni de la sine, mai uşor, natural.

Stamate, care era cufundat în sine, zări abia acum neorânduiala ce domnea în camera elegantă a prietenului său, despărţită prin nişte uşi rulante de apartamentul părinţilor. Scrinul era deschis; rufăria atârna afară din sertare, hainele îmbrăcau spetezele scaunelor. Vrafuri de cărţi zăceau pretutindeni, pe covor, pe consola de marmură, pe divan.

— Ce se întâmplă aici? se miră Stamate, poticnindu-se într-un pachet de cărţi, pe care-l răsturnă.

Se aplecă să-l aranjeze la loc. Trifu îl împiedică:

— Lasă-l, Paule. Mă bucur că ai trecut pe la mine. Şezi unde-ţi place, mai stăm puţin de vorbă. N-ai mai fost de mult pe aici.

— Am fost cam ocupat, spuse Stamate, căutând un loc unde să se aşeze.

Această risipă de veşminte, de rufărie, de cărţi îi dădu brusc senzaţia că picase prost, că ar fi fost mult mai bine să nu fi venit. Şovăia dacă să rămână, sau să plece.

— Ce-i harababura asta la tine? stărui Paul Stamate, iritat.

O asemenea dezordine socotea că-i potrivită cu propriul său temperament, dar nu cu cel al lui Trifu. Acesta era rigid, inflexibil, sub o aparenţă de moliciune, înşelătoare prin mişcările leneşe, zâmbetul bun şi onctuos.

Stamate ştia cât de primejdioasă putea fi inteligenţa lui, de care se ciocnea adesea în disputele lor. El era mai focos,

mai nedisciplinat, dar celălalt îl readucea la obiect, urmărind raţionamentul riguros, precis. Stamate îl învinuia că e dur şi sec; în fond asta şi credea. Întotdeauna când se despărţea de Trifu era furios şi-şi făgăduia că n-o să-i mai calce pragul.

— Nu-nţeleg de ce eşti supărat pe mine? spunea Niculaie, glumind. Fu gândesc ca un matematician.

—Ei, asta-i bună! se revoltă Stamate. Un matematician care ignorează necunoscutele. Şi pe urmă, o problemă morală nu poate fi demonstrată ca o teoremă.

—Ţi-am dovedit că se poate.

— Nu mi-ai dovedit nimic.

Peste o săptămână, două, trei, Stamate revenea la el; avea nevoie de ordinea, de siguranţa, de luciditatea spiritului său; de aceea îl surprindea zăpăceala din odaie. Îl cercetă cu interes pe Trifu; acesta era întors în sine, absent. Se petrecea ceva neobişnuit cu el.

— Vrei să-ţi fac o cafea? Abia am râşnit-o, e proaspătă, spuse Niculaie cu o falsă nepăsare.

— Fă-mi o cafea, rosti plictisit Stamate, căruia-i pierise curajul să-i mai ceară un împrumut.

„Ce-o fi cu Trifu?” se întrebă Stamate, încercând să alunge, să îndepărteze ideea chinuitoare de unde va lua banii pentru medicamente. Nu se putea înapoia acasă cu mâinile goale. O noapte, o noapte întreagă, maică-sa să se chinuiască fără un calmant care să-i aline durerile?! Ideea

era de neîndurat. Orice s-ar întâmpla, trebuia să-şi procure banii!

Trifu aduse cafelele, se aşează într-unul din cele două fotolii de lângă fereastră. Zâmbea. Lui Stamate, zâmbetul i se păru fără sens.

— Ce s-aude cu numirea ta? întrebă într-o doară Niculaie.

— Deocamdată încă n-a venit.

Tânărul profesor gândi: „Ţie-ţi arde acum de numirea mea, cum îmi arde mie de ce s-o fi petrecând cu tine". Şi fiindcă nu răbda atmosfera, discuţia artificială, silnică, vorbi cu oarecare nervozitate:

— Ascultă, Niculaie, n-am venit aici să fac conversaţie! E o simplă sinceritate între noi, care mă face să mă scol şi să plec. Spune, omule, ce-i cu tine? Ce ţi se întâmplă?

— Haide, potoleşte-te. N-am de gând să-ţi ascund nimic, deşi lucrurile n-au oricum prea mare însemnătate. Mă mut.

—Te muţi?! spuse mirat Stamate. Locuieşti doar la părinţii tăi. Cine te sileşte s-o faci?

— Nu mă sileşte nimeni. În ultima vreme a intervenit ceva care mă determină să-mi caut altă locuinţă. Nu mai pot sta aici.

— Te-ai certat cu bătrânii?

— Nu-i vorba de-o ceartă; asta ar fi reparabil. E vorba de o răceală între noi, poate chiar de-o ruptură.

— O ruptură? Atunci e grav.

— Într-un fel, fireşte, e grav, spuse Trifu cu o linişte care-l mira din ce în ce mai mult pe Stamate. Mi-era totuşi cu neputinţă să procedez altfel; ar fi fost împotriva conştiinţei mele, împotriva a ceea ce cred eu despre dreptate, despre cinste. Şi poate, mai presus de toate, a ceea ce cred despre mine însumi.

— Din ce s-a iscat neînţelegerea? începu să fie interesat Stamate, neluându-şi ochii de pe chipul lui Trifu.

Acesta avu o ezitare, o clipă se umbri, apoi rosti anevoie:

— E în legătură cu vărul lui tata, un om care toată viaţa a trăit din expediente, din afaceri necurate – şi a trăit larg. Ce-a învârtit n-am ştiut niciodată bine şi nici nu m-a interesat. Făcea parte din specia acelor indivizi fără nicio profesie certă, şi cu toate astea ocupa o poziţie socială, avea relaţii, era plin de bani. Acum câlăva vreme a izbutit să intre în administraţia unei mari întreprinderi. În complicitate cu încă vreo doi, trei funcţionari superiori a făcut nişte matrapaslâcuri. Au fost prinşi toţi, arestaţi şi daţi în judecată. Hazardul a făcut să-mi revină mie sarcina instruirii procesului.

Stamate deveni mai atent, simţind furnicătura unei emoţii.

— Te aflai într-o situaţie grea, Niculaie.

— A fost înfiorător. M-am pomenit cu tot felul de

mătuşi, unchi, veri; nu mai aveam odihnă, nu mai puteam să gândesc, să lucrez. Eram încolţit din toate părţile: „Trebuie să-l scapi, trebuie să-l salvezi, Niculaie!” mă implorau cu toţii. Până şi bătrânul, cât e el de ţeapăn, a stăruit pe lângă mine: „Am încredere că n-ai să arunci o pată de noroi asupra numelui nostru. Nu uita că e vorba de un membru al familiei mele”. Mărturisesc că tonul lui m-a impresionat. Căpătasem insomnii, eram frământat. Câteva nopţi am cercetat din nou dosarele; nu încăpea nicio îndoială. Măsluise acte şi-şi însuşise banii.

— Mulţi?

— Foarte mulţi. În instanţă, de partea civilă a vorbit şi o muncitoare. Era o femeie uscăţivă, cu faţa pământie; lucra de vreo cincisprezece ani în fabrică. Mă uitam la ea, apoi la inculpat, la hainele lui îngrijite, la obrazul lucios şi rumen, bine hrănit şi... Trifu se opri, îşi frecă tâmpla dreaptă, urmând obsedat: Să nu-ţi închipui din ce-oi auzi că sunt cumva nebun, dar o clipă am avut o halucinaţie. Mi se părea că toată puterea, tot sângele femeii trecuse în trupul acestui bărbat sănătos şi înfloritor. Şi, cât a vorbit femeia, n-am mai putut să mă descătuşez de senzaţia că, într-adevăr, individul acela din boxă furase nu numai nişte bani, ci un lucru mult mai de preţ: ceva din lumina, din bucuria, din speranţa ei, a mea, a ta, a fiecăruia din noi care muncim.

Stamate înălţă sprâncenele, cercetându-l cu o fină

îndoială. Urmări surprins cum se schimbau trăsăturile prietenului său. În locul chipului cunoscut apăru o mască severă, cu trăsături imobile, cu o sticlire rece în pupile.

Stamate se turbură:

— L-ai condamnat? şopti încordat.

—Maximum de pedeapsă!

Răspunsul căzu tăios, ca o ghilotină. Stamate îşi ţinu răsuflarea, privindu-l câteva clipe într-un fel ciudat. Apoi respiră adânc şi după oarecare reflecţie rosti rar, indiferent:

— Mda! Privind lucrurile mai larg, mă-ntreb dacă, condamnându-l cu atâta asprime, ai făcut vreo ispravă... În definitiv, mişună încă destui ca ăsta în societatea noastră.

Trifu strânse sprâncenele, uimit:

— Ai ajuns atât de nepăsător, de sceptic? De când asta, Paul? Atunci să îngăduim orice, deoarece, din perspectiva ta, sublinie muşcător Niculaie, nimic nu mai are importanţă. Nu ne mai rămâne decât să cedăm ăstora, să ne lăsăm azvârliţi deoparte, şi într-o bună zi să fim iar călcaţi, striviţi sub călcâiul lor.

— Nu, asta nu! sări Stamate.

— Şi cum vrei să-i împiedici? Cunoşti o altă cale? Arată-mi-o!

— Ah! cu tine nu se poate discuta! Dar dă-mi voie să am şi unele îndoieli; ei, da, câteodată am impresia că

primenirea n-a mers destul de adânc, că mai persistă stări vechi şi mi-e uneori lehamite. Eu aş vrea să trăiesc altceva, nou, curat, luminos, să-l simt, să-l pipăi, să-l respir prin toţi porii mei.

— Te învârteşti într-un spaţiu prea strâmt şi nu-l vezi. Acest altceva există, numai că trebuie să-l cauţi în altă parte. Iar în al doilea rând, dacă fiecare ne-am mărgini să ne zbuciumăm fără rost, într-adevăr nu s-ar schimba mare lucru în viaţa noastră.

Stamate ridică din umeri.

— În sfârşit... poate să ai dreptate. Şi cu bătrânul tău ce-i? întoarse vorba.

Trifu îşi aprinse o ţigară, înnourat, pe gânduri:

— A fost rău şi nedrept cu mine. Ştii ce mi-a spus? râse silnic Niculaie: „Vrei să-ţi câştigi galoane la comunişti şi n-ai scrupule. Ai să faci carieră, băiete!" Îţi dai seama ce grozăvie!? Asta mi-a spus-o bătrânul, care mă cunoaşte mai bine decât... Şi pentru cine? Pentru o secătură, un excroc, o lepădătură!

— E de neînţeles.

— El care e un om profund cinstit, care a îndurat frigul şi arşiţa, căţărat pe schele, muncind pentru alţii! Tot ce vezi, casa asta, mobilele astea sunt câştigate de el, prin muncă aspră, şi tocmai el ia apărarea unui netrebnic care n-a ostenit un singur ceas în viaţa lui.

— Cum îţi explici această înverşunare?

— Ar fi o explicaţie, sentimentul de clan sau... nu, este altceva. Răsturnarea care s-a produs l-a dezorientat. În fond, bătrânul e mărginit. Nădăjduiesc pentru el că până la urmă o să se dezmeticească şi-o să priceapă unde-i locul. De altminteri a şi fost chemat la un institut de proiectări de construcţii. A primit, n-a primit, habar n-am. Să facă ce-o vrea, rosti Trifu cu o subită oboseală în glas.

În încăpere se înstăpâni o tăcere, un gol, pe care niciunul din ei nu ştia cu ce să-l umple. Fără să vrea, ochii lui Stamate lunecară pe ceasul de pe perete; minutarele arătau ora zece. Tresări. Îl cuprinse o nerăbdare străbătută de panică. Era târziu. Unde să se ducă noaptea după bani? Lui Niculaie nu mai îndrăznea să-i ceară. Se sculă în picioare. Nu putea să-l părăsească, fără să-i arate o oarecare înţelegere. Îl bătu pe umeri, încurajator şi rosti vag;

— Principalul e să fii împăcat cu propria ta conştiinţă.

— Bineînţeles. Sunt principii de la care nu mă abat.

Tonul îi zgârie neplăcut auzul; cuvintele sunau artificial, găunos, strident. „Ce-mi pasă mie de povestea asta, de principiile tale! Principii, gândea în sinea sa Stamate, cu sarcasm. Îţi ascunzi înapoia lor insensibilitatea, uscăciunea sufletească. Pretinzi că te-a impresionat o muncitoare. Nu te cred. Auzi? Nu te cred! Ce-ai face dacă ţi-aş cere eu acum un împrumut de-o sută de lei? Uite, mama mea e bolnavă. Eu sunt prietenul tău,

îmi dai? Ah, aş vrea să văd ce s-ar alege din principiile tale...”

Stamate îi întinse grăbit mâna:

— Iartă-mă că trebuie să plec. Mă aşteaptă mama, e singură.

În stradă, tânărul profesor se opri deodată pe loc. Nu era sigur încotro s-o ia. Se lăsase ceaţă, şi burniţa. Mirosul de toamnă, de ud, de putred era parcă mai pătrunzător noaptea. Merse câţiva paşi, rar, apoi pe neaşteptate o luă la goană înapoi. Apăsă lung pe sonerie, hotărât, dar când se ivi în deschizătura uşii Trifu, îndepărtat şi străin, Stamate înghiţi un nod amar şi bâigui:

— Nu mi-am uitat cumva... ţigările, nu sunt la tine? Începu să-şi pipăie buzunarele şi, prefăcându-se a descoperi pachetul, zâmbi căznit şi stângaci: Nu te mai deranja, le-am găsit, erau în buzunarul pantalonului. Noapte bună!

Auzi uşa închizându-se în urma lui şi cheia răsucindu-se în broască. Un val de sânge îi năvăli în obraz. „Am fost jalnic, caraghios,” se mustră Stamate, iuţind paşii, ca să se îndepărteze cât mai mult de locul umilinţii sale. Şi pe măsură ce înainta în burniţa mărunţă, răcorit de aerul umed, se încuibărea în mintea lui gândul să vorbească cu Oprişan. În definitiv îi era vecin. Şi deşi era cam necioplit, se dovedea a fi un om de treabă, săritor; avea dreptate maică-sa. De la început ar fi trebuit să-i

ceară lui împrumutul. La Oprişan n-ar fi întâmpinat complicaţii psihologice; el i-ar fi dat banii simplu, firesc, socotind probabil faptul cu totul neînsemnat.

Când ajunse acasă, Stamate se duse drept la uşa lui Oprişan, a treia de la stânga culoarului. Era întuneric. Rămase descumpănit. Ar fi vrut să se urnească din loc şi nu izbutea. Să se fi culcat oare atât de devreme? Cum să-l trezească din somn? „E rău mamei mele, e foarte rău, tovarăşe Oprişan. Te rog să nu te superi dacă te-am trezit," aşa-i va spune. Şi, aproape involuntar, mâna lui apăsă pe sonerie, întâi mai timid, apoi mai tare, insistent, prelung. Nu se auzea nicio şoaptă, nicio mişcare.

„Nu răspunde nimeni", murmură într-un târziu Stamate. Se retrase încet, îndreptându-se spre fundul culoarului. În toată casa asta, în întreg oraşul ăsta nu era un om care să-l poată ajuta. Era un oraş cenuşiu, străin şi duşmănos.

Intră în odaia lui, cu cea mai mare grijă; nu aprinse veioza. Se dezbrăcă alene, cu mişcări moi, frânte. În întuneric pâlpâia doar lumina candelei. Nu vedea chipul mamei sale, care dormea într-o rână, cu spatele la el. Desluşi însă mâna care ieşea din mmeca largă a cămăşii, cu degetele lungi, osoase, zgârcite pe marginea plăpumii. O şerpuire rece îi trecu prin inimă. Nu-şi putea lua privirea de la mâna aceea palidă, care mototolise aşternutul.

„A avut o criză în lipsa mea. Acum e sleită şi doarme. Măcar de ar dormi până la ziuă.” Mâine îi va lua neapărat medicamentul. Mâine va fi o altă zi, poate mai bună, mai luminoasă. Se pregăti să se culce. Simţi însă că-i era foame. Dibui prin dulap şi găsi un rest de brânză şi o bucată de pâine. Se aşează pe marginea canapelei, mestecând fără poftă; brânza era sărată, pâinea veche, i se făcu sete şi bău multă apă. I se umflă stomacul şi asta îi dădu senzaţia că se săturase. Îşi aprinse o ţigară, trase fumul în piept, lacom, uitându-se mereu în odaia alăturată. Maică-sa dormea. Fie că o rază tremurătoare a candelei juca pe mâna ei, fie că într-adevăr îşi descleştase degetele, Stamate crezu că bătrâna se mişcase.

„Nu doarme, se preface, îi fulgeră prin minte. Ea m-a auzit de cum am intrat, şi-a dat seama că nu i-am adus medicamentul. Nu mă întreabă nimic, ca să nu mă amărască. A înţeles, sunt sigur că a înţeles.”

Se apropie de patul ei, tiptil, tiptil. O privi intens, dureros. Şuviţe de păr cărunt, răvăşite, îi ieşeau de sub boneta de noapte. Se vedea că se răsucise mult, până găsise trupului bolnav culcuşul potrivit. Se aplecă să-i sărute mâna, dar nu îndrăzni.

— Mamă, nu dormi? o chemă încet Stamate.

Ar fi vrut să-i spună altceva; „Eu ştiu că eşti trează, că mi-ai auzit paşii, mişcările, că ai ascultat când umblam la dulap şi ronţăiam bucata de pâine. Te prefaci că dormi şi

nu-mi răspunzi”.

Bătrâna continua să tacă, nemişcată. Respira neregulat, cu obrazul îngropat în pernă, cu gura întredeschisă. Era atâta linişte în încăperile înalte şi mohorâte, încât se auzea şi sfârâitul candelei.

Stamate se trase înapoii uşor, fără zgomot. Se întinse pe divan, fixând într-una mâna aceea palidă, zgârcită pe marginea plăpumii. I se împăienjeniră ochii. Era rupt de oboseală, pleoapele i se lipeau şi, biruit de somn, el mai suflă printre buze:

— Ştiu că nu dormi... Mâine, mamă...

*

* *

În dimineaţa următoare, Stamate bătu la uşa lui Oprişan. Îl găsi mâncând; pe masa acoperită cu un şervet era o farfurie mare cu şuncă, brânză şi unt. La vederea tânărului profesor, care se oprise în prag, Oprişan îl pofti să intre, vorbind cu gura plină:

— Vino înăuntru, tovarăşe profesor.

— Nu vreau să te deranjez, trec mai târziu...

— Fii serios, dom’le, se poate? Mă jigneşti! Ce, îmi iei mâncarea de la gură? Fiţo! o strigă pe nevastă-sa. Mai adu un pahar pentru tovarăşul profesor. Am o ţuiculiţă... Sparge cerul gurii!

— Nu, eu nu beau, protestă Stamate, care stătea în picioare.

— Ei, păi vezi? De-aia arăţi cam precăjit! O ţuiculiţă te înzdrăveneşte, îţi dă putere. Uite-te la mine! râse Oprişan, dezvelindu-şi dinţii strălucitori, de aur.

Era îndesat, fără să fie gros, cu un obraz comun, cu ochi umbriţi de sprâncene dese şi negre – ochi gălbui, rotunzi şi neîncrezători.

Nevastă-sa aduse un păhărel, scuzându-se că e în „neglije", adică într-un capot mătăsos, cu flori verzi, care-i învăluia pântecul rotunjit de sarcină. Era oacheşă, cu un neg lângă nara stângă şi, când surâdea, îşi descoperea şi ea un molar îmbrăcat în aur.

Oprişan îl sili pe tânărul profesor să bea ţuica. Stamate avu senzaţia că înghiţise jar.

— Eu aşa m-am obişnuit, să mănânc mai solid de dimineaţă, îi explică gazda, ca să rezist până la patru-cinci, când mă întorc de la treburi. Şi să ştii că-i un obicei bun! urmă înţelept Oprişan, tăindu-şi o felie de şuncă pe care apoi o unse bine cu muştar. Dumneata nu guşti, tovarăşe profesor?

Stamate simţi că salivează; nu văzuse de mult şuncă. De unde-şi procură ăsta toate bunătăţile? Pesemne că le cumpăra pe sub mână, la negru.

Involuntar cuprinse într-o privire odăii cu mobila înghesuită – şifonierul cu uşile întredeschise, doldora de

îmbrăcăminte, lustrele grele, de bronz, tablourile de pe pereţi reprezentând ţigănci şi nuduri oribile, culcate pe divanuri orientale sau pajişti înflorite. Era aici o revărsare, o ghiftuială de prost gust.

Dar de unde avea atâtea lucruri? se furişă o îndoială în cugetul lui Stamate. Şi de ce-l îmbia, de ce era atât de darnic? Desigur, nu era un secret pentru Oprişan, că o duceau greu. Refuză, strângând din măsele. Se ridică şi spuse cu oarecare asprime:

— N-am timp să stau, eu am venit pentru altceva la dumneata. Aş vrea să-mi împrumuţi vreo cinci sute de lei până la salariu. Poţi să-mi dai?

Oprişan încetă să mai mestece, îl scrută o clipă pe sub sprâncene, apoi se destinse:

— Cu cea mai mare plăcere! De ce n-ai spus, dom'le, din capul locului? Între noi, vecinii, există?

— Peste câteva zile îi restitui, adăugă Stamate.

— Eh, grija asta să am eu, râse Oprişan, arătându-şi proteza de aur. Mi-i dai dumneata, când oi avea, n-am rămas eu numai în banii ăştia.

— Nu, peste câteva zile, spuse Stamate, întinzându-i mâna.

Oprişan i-o strânse cu putere, i-o reţinu, privindu-l pe sub genele strânse.

—Da' cine poate să trăiască, dom'le, cu salariile din ziua de azi? Un om cu carte, ca dumneata, nu e păcat să n-ai de

nici unele?... Zău aşa...

Stamate păli. Ajunsese să fie compătimit de unul ca Oprişan! „Tu trăieşti destul de bine!" Îi veni să-i strige în față, dar se stăpâni.

— Cât o să mai stea ăştia la putere? îl întrebă gazda, cu glasul micşorat. Mie unul mi-a ajuns până aici, mai spuse, ducând palma în dreptul omuşorului.

„Mă ia drept unul de-al lui," se crispă Stamate şi se simţi îndemnat, stârnit să-şi bată joc puţin de Oprişan. Îl măsură cu un dispreţ învăluit, rostind zâmbitor, ironic:

— Până la epuizarea istorică a ideei socialiste.

Oprişan îi aruncă o privire piezişă:

— Schimb-o în mărunţiş, să pricep şi eu despre ce-i vorba.

— E greu de explicat, rosti cât putu de serios Stamate. În orice caz, înseamnă mult.

— Cât? se interesă gazda, dornică de certitudini.

— O perioadă mai largă, poate două, trei sute de ani, cine ştie.

Oprişan căpătă o expresie perplexă, stupidă. Apoi izbucni într-un hohot de râs:

— Fugi de-aici, frate! Ştii că ai haz dumneata!

— Atunci, salutare! rosti sec Stamate şi dădu buzna afară.

Ceea ce nu prevăzuse tânărul profesor se întâmplă. Salariul şi banii de la meditaţie i se scurseră printre

degete. Cumpără provizii în casă, medicamente, păstrând o anumită sumă pentru o căruţă de lemne. Vremea se stricase. În odăile înalte, cu tapet cafeniu, era de-a dreptul frig. Asta le făcea mai urâte, mai mohorâte. Cu orice preţ trebuia să restituie împrumutul, chiar de-ar fi să rabde de frig. Dar cum va răbda maică-sa? De două zile, Stamate ţinea banii în buzunar, evitându-l pe Oprişan. Acest lucru era cu neputinţă, deoarece locuiau pe acelaşi culoar şi, fără să vrea, Stamate se întâlnea cu el. Ori de câte ori îl vedea, se furişa repede în casă, până când, nemaiputând să suporte, se înfăţişă lui Oprişan.

— Te rog să mă ierţi că am întârziat. Poftim banii şi-ţi mulţumesc, rosti stânjenit, înnegurat la gândul că rămâne fără lemne. Dar în felul în care-i dădu, în ezitarea gestului, trăda ceea ce nu era în stare să spună: „ce bine ar fi, dacă nu i-ai primi”.

Oprişan îl pătrunse dintr-o privire. Nu se grăbi să ia banii şi, atent la frământarea tânărului, îi respinse încet mâna.

— Tovarăşe profesor, dacă ai nevoie, eu te mai aştept. Mie nu-mi sunt de trebuinţă.

— Nu, te rog, se încăpăţână Stamate.

— Mi-i dai la chenzina viitoare.

— S-ar putea să n-am la vreme şi n-aş vrea să...

— Am toată încrederea. Ehe, unde-ar fi toţi oamenii ca dumneata! Te-am ghicit din capul locului ce soi eşti.

Ţine-i, dom'le, ţine-i sănătos! Vrei să mă superi? spuse Oprişan, şilindu-l să-şi ia banii înapoi.

— Bine, fie, se lăsă înduplecat Stamate.

Bolborosi o mulţumire, ferindu-şi ochii. Încerca un sentiment neplăcut, dureros, că avea astfel de legături cu Oprişan. Se simţea coborât, umilit. Numai gândul că în casa lor va fi lumină, va fi cald, îl mai învioră puţin.

Când, după câteva zile, Oprişan îl rugă să-l lase să-şi depoziteze nişte boarfe în pivniţa lor, Stamate se grăbi să-i facă acest neînsemnat serviciu:

— Cu plăcere, e o pivniţă destul de încăpătoare; nici n-am nevoie de atâta loc.

— Ştiam eu că am să mă înţeleg cu dumneata, surâse Oprişan.

Stamate nu dădu nicio importanţă faptului – aproape îl şi uitase. Era bucuros că avea banii pentru lemne. Peste o săptămână sosi cu o căruţă plină vârf, căţărat pe capră. Sări jos, pe trotuar, vioi, scuturându-se de talaj. Tocmai atunci ieşea pe poartă Cristina Nicorescu, în acelaşi demi-palton din păr de cămilă, cu gulerul înalt şi ridicat, din care se desprindea capul mândru, cu ochii foarte clari, plutind deasupra celor din jur, fără să-i vadă. Haina era croită larg şi tânărul profesor mai mult îi bănuia zvelteţea trupului, după mersul elegant şi măsurat. Piciorul îl avea lung, musculos, cu glezna îngustă şi fină. Călca fără zgomot – purta pantofi grei, cu talpă de crep – şi, la fiecare

pas, trupul întreg se unduia, ascultând de un ritm ascuns, lăuntric. Era în nepăsarea frumuseţii ei, închisă în sine ca o scoică, ceva ce nu putea fi ştirbit de nimic dinafară. În urma ei. Cristina lăsă o mireasmă delicată de parfum, ca o floare de noapte.

„E splendidă!" exclamă încet Stamate, uitându-se după ea, cu o arsură în piept.

— Măi tovarăşe, ce naiba facem aici? Descărcăm sau tragem de coadă pisici? răsună glasul gros şi răguşit de băutură al căruţaşului.

Stamate se dezmetici.

— Descărcăm! strigă mânios.

Ajutat de un băietan, Stamate cără butucii pe culoar, în dosul scării care urca la apartamentul Nicoreştilor. Aci, în perete, se deschidea o uşă şi câteva trepte duceau jos în pivniţă.

Stamate luă cheile, intră înăuntru şi, spre mirarea sa, descoperi pivniţa împărţită în două de un perete de scânduri, cu o uşă de care atârna un lacăt greu. Nu fusese decât o singură dată în această hrubă şi-şi amintea că nu exista vreo despărţitură. O întrebă pe maică-sa.

— Tu doar i-ai îngăduit domnului Oprişan. M-a mai rugat să-i dau voie să-şi pună câteva lucruri în cămară... Noi tot n-o folosim.

Tânărul profesor se zgâi la maică-sa:

— Şi cămara? Dar ce mai vrea?

— Eh, nu-i nimic, nu putem să-l refuzăm, rosti resemnată bătrâna, avem nevoie şi noi de el.

— Bine, mamă, dar asta e prea de tot! se indignă Stamate. Mâine, poimâine o să vrea şi locuinţa noastră, ca să aibă loc domnul Oprişan să se întindă.

— Nu exagera, Paul. Aşa se trăieşte între oameni. Şi, nu uita, în halul în care sunt eu, am nevoie de cineva. Ce m-aş face fără Lina?

— Femeia o plătim doar, nu-i pe degeaba! Nu trebuia să i-o dai. Dacă aş fi ştiut, nu te-aş fi lăsat, se posomorî Paul, încercând sentimentul obscur al unei presiuni asupra sa, căreia îi cedase. Şi poate de aceea imputa maică-si ceea ce constituia propria sa slăbiciune.

— Isprăveşte, te rog, că mă oboseşti, Paul.

Într-adevăr, discuţia o obosea şi bătrâna întoarse capul într-o parte, tăcând. Era în această tăcere un reproş mut, pe care Stamate îl ghici. Obrazul ei măsliniu se desena limpede pe perna albă; avea fruntea senină, arcadele adânci, nasul subţiat şi, cum sta culcată, părul argintiu, moale ca un puf, îi descoperi urechea gingaşă, cu lobul mic. Mâinile şi le ţinea – ca de obicei – deasupra plăpumii, cu degetele strânse.

Stamate se apropie şi-i sărută mâna uscată.

—Ce naivă eşti, mamă, surâse ei, mângâind-o împăciuitor.

Cuvintele nu aveau nicio însemnătate, ci inflexiunea

caldă, grija, teama şi dragostea din glasul fiului său. În ochii bătrânei licări o lumină mai vie, care-i însufleţi trăsăturile descompuse de boală.

— Mai degrabă, spune-mi cum te simţi astăzi? vorbi Stamate, aplecat deasupra ei.

— Ceva mai bine. Cum m-oi întrema puţin, am să mă dau jos din pat. M-am săturat de atâta zăcut.

— Sigur, sigur, mamă, rosti cu tărie Stamate. Eu am să ma duc. Am lipsit două ore de la cursuri, îmi ţine locul un coleg. După masă am să bag lemnele în pivniţă. O să vorbesc şi cu Lina să aibă grijă să-ţi aducă mâncarea.

În tot drumul spre şcoală, nu-i ieşi din minte Oprişan. Ar fi vrut să reducă întâmplarea la proporţiile ei fireşti, să se convingă că era totuşi neînsemnată, dar stăruia în el senzaţia unei constrângeri.

Îşi dădea seama că Oprişan era sigur că vor ceda, că nu vor avea încotro, datorită situaţiei în care se aflau. Această neputinţă deşteptă în Stamate o volbură de mânie. „Ei, bine, asta nu pot s-o îngădui!” Se zbătea să ia o hotărâre şi nu îndrăznea niciuna.

După-amiază, când se înapoie acasă, mocnea. Se schimbă, îşi puse o cămaşă kaki, iar deasupra un pulover vechi şi începu să care butucii. Era o oră obişnuită de forfotă. Pe culoar răsunau glasuri de copii, ţipete, scârţâituri de uşi. Din fericire, această agitaţie se stingea o dată cu înserarea. Stamate căra îndârjit, dornic să

isprăvească mai repede, când se auzi strigat de Oprişan.

— Munceşti! Încarci câte-un braţ zdravăn, ca unul de meserie!

Stamate, care stătea pe vine, aruncă cât colo un ciot noduros, săltând în picioare, îşi sterse fruntea de sudoare cu dosul palmei, îndreptându-se către bărbatul solid din faţa sa, îmbrăcat bine, în haine maron, cămaşă şi cravată de mătase.

—Voiam tocmai să-ţi vorbesc tova... domnule Oprişan. Am nevoie de cămară, îmi pare rău, dar va trebui să-ţi scoţi lucrurile pe care le ai acolo, vorbi repede, ca şi când s-ar fi temut că nu va avea curajul unei deciziuni până la capăt.

Luat pe neaşteptate, buimăcit, Oprişan rosti:

— Da, da, dacă trebuie, sigur...

Îşi reveni, totuşi, repede şi, privindu-l cu nelinişte pe Stamate, rosti înmuiat, rugător:

— Fii bun şi mai lasă-mă câteva zile. La mine e înghesuială şi n-am unde îngrămădi lucrurile. Numai câteva zile... Se poate?

— În sfârşit, câteva zile, consimţi încurcat Stamate.

— Mulţumesc!

— Şi cu pivniţa ce-i? De ce-ai făcut peretele de scânduri? spuse cu o sinceră nedumerire Stamate.

Oprişan îl măsură iute pe sub pleoape, căutând să ghicească dacă mijea vreo îndoială în creierul

profesorului. Se sforţa să i-o alunge, cu aerul că lui nu i-ar fi trăsnit una ca asta prin cap.

— Cu pivniţa? Păi, nevastă-mea! Nu ştii cum sunt muierile? vorbi familiar Oprişan. M-a tot boscorodit că nu-i frumos să aruncăm lucrurile de-a valma, să încurcăm locul omului, şi mai mult ce să scap de gura ei...

— De ce n-ai vorbit şi cu mine?

— Zău, nu m-am gândit! făcu nevinovat Oprişan. Îmi ziceam că, de! ce să-ţi bat capul cu fleacuri. Dumneata ai alte griji, toată ziua şi noaptea scrii, citeşti, nu-ţi mai scoţi nasul din cărţi! Ce faci, bre, cu ele? îl măguli Oprişan, râzând şiret.

— Măcar să-mi spui şi mie...

— Lasă, tovarăşe profesor, n-o lua aşa. Eu ţi-am arătat ce om sunt. Când o fi la ceva, e chestie de obraz! Mă cunoşti! îşi recăpăta aplombul Oprişan, bătându-l pe umăr.

Stamate se feri. Nu înţelegea nimic din felul învăluit în care vorbea Oprişan. Desprinse doar aluzia la serviciile făcute. Îşi muşcă buzele şi înghiţi în sec. Ar fi vrut să-i răspundă brutal, răstit, dar imaginea maică-si îl împiedică. „Încă nu e vremea, să se facă ea mai întâi bine," gândi, renunţând să-i mai spună ceva.

Oprişan, vesel, ca să-l îmbuneze, scoase un pachet de ţigări din buzunar şi-l îmbie:

— Ia, tovarăşe profesor. E americană, pel-mel, clasa

una!

Stamate zâmbi la auzul numelui scâlciat. Prinzând curaj, Oprişan îl îndemnă:

— Ia şi una de rezervă, sunt grozave! Îi dădu să aprindă şi, după primul fum tras în piept, îl întrebă admirativ: Ei. Ce zici? Simţi, dom'le, că fumezi o ţigară! Aşa-i?

— Aşa-i, îl imită Stamate, subţiindu-şi buzele.

„Parvenit şi mitocan," îşi spuse în sine, ironic. Se trezi însă intrigat, stăpânit de o întrebare care i se încuibărise mai de mult în minte: „De unde, de unde avea toate astea?" În clipa aceea, Oprişan se întoarse spre scară, apoi îi făcu semn lui Slamate cu ochiul:

— La ţanc! E ora şapte! Fii atent! spuse el, controlându-şi ceasul de aur de la încheietura mâinii.

Pe scară coborau cu pasul măsurat, înalţi şi drepţi, Nicorescu şi nevastă-sa, care trăgea de curea un mic pekinez. El ţinea mâinile în buzunarele pardesiului negru-verzui, ros la guler, cu poalele cam scurte, din care ieşeau genunchii pantalonilor lustruiţi şi strâmţi. Nu s-ar fi putut descoperi un fir de praf pe veşmintele îndelung periate. Nicorescu umbla ţeapăn şi faţa îi era blazată, obosită, cu ceva distant, tenace în privirile îngheţate. Nevastă-sa mai purta urmele frumuseţii ei de odinioară, nu avea însă aceeaşi impasibilitate; în colţul gurii păstra un rictus de suferinţă, în ciuda demnităţii pe care şi-o impunea în atitudine.

Aşa cum erau îmbrăcaţi, Nicorescu în pardesiul scurt şi nevastă-sa într-un taior demodat şi cu două nurci jigărite, petrecute în jurul gâtului, păşind gravi, absenţi, impresionau prin aerul lor solemn şi puţin ridicol. Trecură pe lângă Stamate şi Oprişan, fără să ia aminte la cei doi.

—În fiecare zi, la aceeaşi oră, se duc, cică, la plimbare, clipi şiret Oprişan. Domnişoara primeşte tipii, mă-nţelegi mata. Stă un ceas-două, îi depune miza şi la revedere şi n-am cuvinte. Parcă eu nu i-aş da cinci cente? Pentru o dată, o singură dată! Da' cu mine face deocamdată pe năzuroasa. Eu am răbdare şi o aştept. Curând, curând îmi pică dânsa la aşternut. Am şi filat-o.

— Nu-i adevărat! răbufni Stamate, dându-se deoparte, ca şi când ar fi călcat în zoi.

Oprişan râse gros.

— Aoleu, ce copil mai eşti, spuse cu regret. Şi uitându-se din nou la ceas; Ptiu, să nu întârzii la teatru. Fiţo, Fiţo dragă, eşti gata? strigă pe culoar, grăbindu-se.

Peste un sfert de ceas, Oprişan pleca la braţ cu nevastă-sa, care se legăna în mers din pricina sarcinei, înfăşurată într-o blană bogată de astrahan. Stamate le întoarse spatele; nu voia să-i vadă. Abia când ieşiră pe poartă, se îndreptă de şale. Mai avea de cărat destul, de stivuit lemnele în pivniţă, unde pâlpâia lumina unei lumânări. Se odihni câteva clipe şi privirea-i fugi pe scările răsucite, sus, în odaia în care Cristina sta singură. „Cum o

fi în intimitate? Cum se mişcă prin odaie, cum suna glasul ei? Nu-i auzise niciodată glasul, râsul. Ce expresie lua chipul ei când zâmbea? O fi aşteptând oare pe cineva? Să fie adevărat ce spusese Oprişan?" se întrebă Stamate cu o inexplicabilă, o neînţeleasă mâhnire.

Azvârli mucul de ţigară care-i fripsese buza şi coborî în pivniţă. Nici nu isprăvi bine de stivuit un rând de butuci, când pe culoar tropăiră nişte paşi puternici, apăsaţi. Ca împins de-o forţă dinlăuntrul lui, Stamate se repezi afară. Zări din spate un bărbat voinic, într-o haină de piele, lungă, urcând sprinten scările care trosneau sub greutatea sa. Se auziră ciocănituri, scârţâitul uşii, pocnetul sec şi scurt al yale-ului.

Stamate nu mai desluşea ce era în sufletul lui: scârbă, tristeţe, părere de rău... Aşadar Oprişan avea dreptate. De ce Oprişanii aveau întotdeauna dreptate? Ciudat era că, în vreme ce aşeza din nou butucii, el însuşi începu să gândească la fel ca Oprişan. Nu o despuia pe Cristina numai de veşminte, ci şi de visurile cu care împodobise frumuseţea ei fără cusur.

„Sunt un adolescent întârziat, un iremediabil adolescent," îşi spuse în sine cu dispreţ. Totul era limpede, brutal, fără putinţă de îndoială. Chiar acum, în clipa aceasta, ea se lăfăia în braţele acelui bărbat străin. În închipuirea sa, Stamate încerca să alunge, să nimicească imaginea întinată a fetei. Dar, deodată, se auzi un zgomot

pe scări; erau nişte paşi grei şi grăbiţi, iar în urma lor alţi paşi, uşori, şi un glas care chema, implora;

—Fredi, nu pleca... te rog... nu mă lăsa aşa... Fredi...

Stamate se năpusti afară, încremenind în pragul pivniţei. Cristina alerga în pijama, în picioarele goale, după bărbatul cu haină lungă de piele. Îl ajunse pe ultima treaptă, apucându-l de braţ.

— Nu mă lăsa aşa...

Bărbatul se smuci, o izbi cu umărul în piept, mârâind:

— Du-te-n măta de curvă!

Şi ieşi, trântind uşa furios. Fata rămase ţintuită de perete. Umerii îi tremurau uşor. Era palidă şi pe obrazul ei, ca de porţelan, se întipărise o grimasă de durere insuportabilă. Ţinea ochii închişi, imobilă, părând că doarme.

Stamate se apropie de ea ca un somnabul.

Cristina ridică încet pleoapele şi se simţi deodată stăpânită de-o privire sumbră şi arzătoare. Primul ei gest fu să-şi strângă pijamaua la piept, înfiorată, pătrunsă de frig. Era în acest gest ceva atât de nevinovat şi sfios, încât Stamate îi vorbi adânc, cald, ca unei iubite:

— Să nu te îmbolnăveşti... Vrei să te ajut să urci sus?

Şi când el întinse braţul, fata se adună în ea, se trase înapoi, ţipând cu ură:

— Să nu mă atingeţi!... Să nu mă atingeţi!

Apoi fugi pe scări, izbucnind în plâns.

Stamate fu pătruns de ţipătul ei, de sclipirea de ură din ochi. Era tulburat, umilit şi dezorientat. Îi tremurau genunchii şi se înapoie în pivniţă, aşezându-se moale pe un butuc. O oboseală mare îi cuprinse întreg trupul. Nu mai putea să gândească la nimic, îşi lăsă capul în piept, murmurând întunecat, gol:

— În jurul meu e murdărie; totul e numai murdărie!

*

* *

În noaptea aceea îi fu rău mamei sale. Alergă la un doctor din cartier. Lui Stamate nu-i inspira încredere. Era un om modest, simplu, şi din întrebările pe care i le puse bolnavei, tânărul profesor deduse că nu e prea priceput. Îi prescrise nişte reţete şi-i recomandă să o ducă vara la Călimăneşti. Făgădui să mai treacă, nu se uită la onorariul pe care Stamate i-l vârâse în mână şi plecă stingherit, ca şi când s-ar fi dezvinovăţit de această vizită nocturnă.

A doua zi, Stamate telefonă unui profesor-medic, gata să facă orice sacrificii. Se hotărî să-şi revizuiască biblioteca şi să vândă o serie de cărţi, care nu-i erau absolut necesare. De altminteri, nenumărate volume zăceau de-a valma, nemaiîncăpând în rafturi.

Profesorul se interesă dacă o mai văzuse cineva pe bolnava. Stamate spuse numele doctorului de cartier.

„Cine? Dragomirescu... din Silfidelor? Dac-a văzut-o Dragomirescu, nu mai aveţi nevoie de mine. Faceţi ce v-a spus el.” Şi profesorul îi închise telefonul.

Stamate, contrariat, dădu reţeta la farmacie. Peste câteva zile, durerile maică-si cedaseră, şi observă la ea o oarecare înviorare. Plin de nădejde, cu o bucurie naivă, se foia pe lângă patul bătrânei.

— Acum ai să te faci bine, o să vezi, rosti cu însufleţire.

— Da, mă simt parcă mai întremată, mi-a revenit şi pofta de mine are, surâse bătrâna.

Stamate îşi aminti că cheltuise şi ultimele rezerve. Se porni să scotocească prin rafturile bibliotecii. Scoase câteva volume, pe care le puse deoparte pentru vânzare. O parte din cărţi le adună în câteva vrafuri, le legă cu sfoară şi le duse în cămara eliberată de curând de Oprişan. Îl izbi în nări o duhoare iute, puturoasă. „Ce dracu’ o fi ţinut aici?” se întrebă Stamate. Încăperea era îmbibată de un miros de piele crudă, de argăseală proaspătă. Nu se opri asupra acestui amănunt, era atât de vesel că se îmbunătăţise starea maică-si, atât de preocupat să capete mai repede banii pe cărţi, încât se grăbi să încuie lacătul şi să plece în oraş. Cunoştea un amator de lucrări istorice. Se duse acasă la el, îl găsi şi vându cărţile pe un preţ mai bun decât se aşteptase.

Primul lui gând fu să-i cumpere ceva maică-si. Uitase că ea nu putea să mănânce, deocamdată, decât regim. Când

coti colţul străzii, constată că se află la o depărtare de cel mult zece minute de locuinţa prietenului său Trifu. Din seara aceea nu-l mai văzuse. Oare să se fi mutat? Era devreme; abia se înnoptase. Cerul era limpede şi rece. Îşi ridică gulerul canadianei şi o porni spre casa lui Trifu. Poate va afla noua lui locuinţă. Undeva, în fundul conştiinţei sale, ar fi vrut să-l găsească acolo, să-şi bată joc de „independenţa de gândire", „de principiile" lui, să-l dezvăluie în propriii săi ochi, să-i arate că, în fond, era un mic-burghez, comod, care n-avea tăria să se lepede de confort, de atmosfera călduţă a familiei. Gustă chiar o satisfacţie crudă, când zări lumină în odaia lui Trifu; „E acasă, bietul de el, îl compătimi răutăcios Stamate. Ce surpriză când mă va vedea! N-o să-i facă prea mare plăcere".

Apăsă pe butonul soneriei. După o vreme apăru slujnica:

— Domnul Trifu e acasă?

—Da, e acasă... Poftiţi înăuntru.

„ Aşa, foarte bine!" jubilă Stamate.

— Aveţi vreo veste de la domnişoru'? rosti încet, ferit, slujnica.

— Cum, Niculaie nu-i acasă?!

— Păi, nu ştiţi? A plecat de la noi...

— Ba da... da, vorbi încurcat Stamate. Îi cunoşti adresa?

— Nufărului 15. Eu mă duc o dată pe săptămână, să-i

fac curat. Stă singur cuc şi-i aşa de urât acolo...

— Bine, bine, mormăi Stamate, strângând sprâncenele.

„Sunt rău şi nedrept," îşi spuse în sine. Şi-l cuprinse remuşcarea că nu se interesase de atâta vreme de Niculaie. Avusese aşa dar tăria să rupă legăturile cu familia, să trăiască singur, izolat, ascultând doar de îndemnul conştiinţei sale. Era un om întreg, inflexibil acest Niculaie.

În Stamate se trezi o ascunsă admiraţie, o dorinţă puternică de a fi împreună cu Trifu, acum, imediat. Simţea şi o nestăpânită curiozitate să afle ce anume mai gândea, ce schimbare se produsese în sufletul lui. Sări în primul tramvai şi tot drumul îşi imagină revederea cu prietenul său. Cum va fi întâlnirea lor? Ce-i va spune?

În acelaşi timp, Stamate era urmărit de mirosul acela de argăseală; îşi aminti vag că Oprişan îi spusese cândva că lucrează într-o pielărie. Nu putea să uite, să scape de acest miros, care ţinea trează în el o anume nelinişte, răspândindu-se cu o fină vibraţie până în fibrele cele mai adânci.

Coborî aproape la capătul liniei, rătăci prin câteva străzi, până nimeri Aleea Nufărului. Căută numărul casei şi după vreo douăzeci de paşi se pomeni în faţa unei clădiri vechi, cu un cat şi un fel de peron larg de cărămidă. Bătu la prima uşă şi întrebă de judecătorul Trifu. I se arătă o altă intrare, în dosul casei. Urcă o scară îngustă şi putredă şi, în sfârşit, îi descoperi locuinţa. Pe uşă era prins

un bilet: „Nu sunt acasă. Mă înapoiez târziu”.

Stamate se opri dezamăgit. Era atât de sigur că-l va găsi! Pentru cine o fi lăsat acest bilet? I-ar fi scris vreo două, trei rânduri, dar n-avea nici hârtie, nici creion. Se mai învârti pe dinaintea uşii, nehotărât, apoi coborî scările.

Când să iasă pe poartă, îi veni drept în faţă Trifu. Apariţia lui fu neaşteptată şi o clipă Stamate rămase neclintit. Se pomeni însă îmbrăţişat şi văzu o asemenea bucurie în ochii lui Niculaie, în exclamaţia lui surprinsă „Măi, Paule!”, încât se topi în el orice rezervă şi căldura prietenului îl pătrunse, se împrăştie, bună, alinătoare, în sufletul lui. Simţea în mod nedesluşit că de asta avea nevoie, de un gest cald, spontan, şi iată că venise!

Trifu îi petrecuse o mână pe după umeri şi-l împingea sus pe scări, vorbind cu însufleţire:

— Pe unde mi-ai umblat? N-ai mai dat niciun semn, nu te-a interesat soarta mea. Am fost pe la tine, să aflu ce s-a întâmplat. Te văd întreg, sănătos, e adevărat puţin cam palid, cam „interiorizat”, dar ăsta e chipul tău obişnuit, râse Niculaie.

Stamate primi ironia, râzând uşor, eliberat ca de o povară. Nu-şi lămurea ce anume produsese această destindere înlăuntrul lui. Felul în care-l întâmpinase Niculaie, odaia simplă, curată, în care locuia prietenul său? Se uita cu interes în juru-i, la perdelele de creton, la divanul şi fotoliile acoperite cu acelaşi material colorat şi

viu, la masa de stejar, pe care ardea o lampă făcută dintr-un sfeşnic de argint, c-un abajur.

Trifu îi prinse privirea:

— N-am luat decât lucrurile mele, cărţile, picupul, plăcile şi, bineînţeles, reşoul şi ibricul. Cum îţi place aici?

— Mă simt foarte bine, spuse râzând Stamate, cufundat într-un fotoliu, cu picioarele lungite.

— Nu te mai întreb, cred că bei o cafea. Am o nouă formulă, grozavă. În treacăt fie spus, fiecare cafegiu are formula lui. E un snobism de care m-am molipsit şi eu.

Stamate aprinse o ţigară, gustând o tihnă, o linişte pe care n-o mai încercase de mult. Îşi plimbă ochii pe rafturile de cărţi, fără să se obosească să ridice mâna, deşi erau aproape de el; de asemeni nu răscoli, ca altădată, vraful de plăci de pe măsuţa alăturată. Se mulţumi doar să spună:

— Ai vreo placă nouă?

— Un Mozart. Mi l-a adus un coleg care a fost în Germania. Vrei să ţi-l pun? Poftim şi cafeaua, e gata!

— Nu, încă nu. Poate o s-o ascultăm mai târziu.

Stamate îl observa pe ascuns pe Trifu; era atât de calm, de firesc, ca şi când n-ar fi trecut printr-o aspră încercare. „Aş vrea să am tăria lui," îşi spuse în sine. Şi, în acelaşi timp, ceva îl aţâţa să-l întrebe:

— Mai ai veşti de la ai tăi? Bătrânul e tot atât de ţeapăn?

— Nu mai ştiu nimic despre el. De câtva timp nu mai

vine slujnica la mine, aşa că...

— Bine, şi ţi-e indiferent, nu te doare? E totuşi tatăl tău! Ţii la el, asta o ştiu foarte bine, să nu negi.

— Nici n-am de gând.

— Atunci?

— Ce vrei să fac? Să-l conving, să-l rog, să-i cad în genunchi să vadă realitatea din jurul lui? Poate aş face-o, dacă asta ar reuşi să schimbe ceva, dar nu foloseşte la nimic. Între noi lucrurile sunt limpezi. Eu nu pot să trăiesc cu ideile lui, ci cu ale mele. Şi aceste idei sunt de asemeni limpezi.

— Ah, Doamne, dar în viaţă lucrurile nu sunt aşa de nete, de clare: alb şi negru! Nu laşi loc pentru nicio nuanţă, pentru nicio îndoială.

— Tu, însă, complici prea mult, rosti cu îngăduinţă Trifu, uitându-se lung la el, mustrător. De ce nu mi-ai spus că mama ta e bolnavă?

Stamate tresări. Râse nesigur, forţat.

— Mă iei prin surprindere; ca un judecător. Nu ţi-aş putea spune de ce, dar n-a venit vorba, sau... habar n-am de ce!

— Îmi amintesc că erai foarte frământat, poate aşteptai ceva de la mine, de asta mi-am dat seama mai târziu, şi mi-am făcut o amară vină că te-am lăsat să pleci fără să aflu ce-i cu tine. Dar eram şi eu zdruncinat.

— Nu mai are nicio importanţă.

— Are. Nu te preface. După ce-am fost la tine şi am văzut pe maică-ta bolnavă, am înţeles cât de inutil complici tu faptul cel mai simplu. Nu e bine, nu e sănătos, dragul meu. Am crezut că între noi nu ne ascundem nimic.

— Dar eu ce-ţi ascund?

— E, haide, nu te-aprinde, îl bătu Niculaie pe genunchi. Să lăsăm asta. Avem timp să ne ciondănim şi altădată. Nu vrei mai degrabă să asculţi puţină muzică?

Şi, fără să-i mai aştepte încuviinţarea, Trifu alese una din plăci, o învârti pe disc şi fixă acul.

„Ce se bagă în sufletul meu? Ce scormoneşte? se răsuci în sine Stamate. Ce-aş avea să-i spun despre mine? Să-i povestesc despre aventura mea cu Cristina? Despre vecinul meu Oprişan?" Într-adevăr, ce ciudat că nu-i pomenise până acum de niciunul din ei! Ce-ar fi să-i istorisească păţaniile, să-i destăinuie şi bănuiala ce-i încolţise în minte cu privire la Oprişan? Ce-ar fi să-i vorbească despre descoperirea pe care o făcuse cu două ceasuri înainte, că în cămara lui ţinuse nişte piei crude şi poate că aceste piei... Nu! Dacă era totuşi adevărat? Stamate se înfricoşă. Erau lucruri pe care nu le-ar fi putut mărturisi nici celui mai bun prieten al său. Trebuia neapărat să-i restituie împrumutul lui Oprişan, să rupă orice legătură cu el, să se elibereze cit mai repede de acest om.

Gândurile îi fură împrăştiate, fărâmiţate, absorbite de fluxul melodic care invadase încăperea. Era o deschidere largă, într-o lănţuire de sunete clare, energice, încât pentru moment nu recunoscu compozitorul, încet, încet, urechea lui desprinse o frază gingaşă, luminoasă, care revenea, se amplifica într-o profuziune de scânteieri sonore. Pe măsura ce motivele se legau între ele, ca nişte arabescuri strălucitoare, fraza muzicală căpăta tot mai multă lumină, graţie şi seninătate.

O nespusă încântare se zugrăvi pe faţa lui Stamate, care se desfăcea parcă înlăuntrul lui, spălat, limpezit de zgura adunată în ultimele zile. Nici nu ştiu când se terminase prima parte a concertului. Îi era greu să se rupă din această vrajă binefăcătoare şi spuse surâzând:

— Îmi pare rău, Niculaie, eu trebuie să plec. I-am făgăduit mamei că vin mai devreme acasă. Aş vrea să mai repetăm asemenea seri.

— Te-aştept, vino când doreşti.

Îşi strânseră mâinile cu putere, regăsiţi, şi Stamate o porni pe stradă, cu capul înălţat, liniştit şi parcă mai împăcat cu sine. În preajma casei îşi aminti că nu avea ţigări. Cobori pe trotuarul de vizavi, la tutungeria din colţ, şi când să apese pe clanţa uşii, îi zări înăuntru pe Oprişan şi Cristina. Pe cel dintâi îl recunoscu numaidecât, deoarece stătea în profil, iar pe fată o deosebi după statură şi demiul din păr de cămilă. Cristina era cu spatele la el şi-şi

cumpăra pesemne ţigări. Oprişan tocmai vârâse mâna în buzunar.

Stamate reţinu gestul şi se dădu fulgerător deoparte. O durere scurtă, ascuţită îi tăie pieptul. Se rezemă de perete, să nu fie văzut, căci imediat, după aceea, se ivi Cristina, urmată de Oprişan. O auzi pe fată protestând încurcată:

— Vă rog, dar n-are niciun rost, domnule Oprişan.

— Vai, se poate, cui nu-i place o ţigară americană? Îmi face o deosebită onoare să primiţi pachetul. E, cum să zic, o mică atenţie, la mine nu contează.

Lui Stamate i se zbârci pielea pe el de dezgust. Nu se mişcă de pe trotuar, privindu-i cum traversau strada – Cristina zveltă, cu pasul întins, iar alături Oprişan care călca îndesat, lipindu-se de ea, căutând să micşoreze distanţa pe care fata o punea între amândoi. Brusc, ascultând de-o pornire irezistibilă, Stamate făcu un scurt ocol şi le ieşi înainte în dreptul porţii. Nu-l vedea pe Oprişan. Ochii lui arzători o căutau pe fată. Cristina se opri o clipă şi-l privi, tresărind. El desluşi în această privire o umbră, o dorinţă să-i comunice ceva, să fugă... Era atât de tulburat, încât nu-şi dădea bine seama.

— S'trăieşti, don' profesor! îl salută Oprişan, clipindu-i cu înţeles.

Cristina se repezi în curte. Oprişan se luă după ea, insistând:

— Îmi daţi voie, domnişoară...

Fata nu întoarse capul.

În silinţa lui Oprişan de a fi politicos era ceva atât de exagerat, de grosolan şi de comic totodată, încât Stamate râse, în ciuda oboselii, a tristeţii care îl năpădiseră fără veste.

Dar îndată ce păşi pragul apartamentului său fu surprins de un lucru neobişnuit; în amândouă încăperile ardeau toate luminile. Mobilele pluteau de obicei în penumbră, indecise, ca nişte pete mari de întuneric. Dulapul, cele două comode, scrinul, fotoliile din odaia maică-si răsăriseră cu liniile lor graţioase, frumos arcuite, şi vechimea lor statornicea o atmosferă de tihnă intimă şi plăcută. Chiar şi camera sa de lucru arăta altfel, reflexele luminii jucau în cotoarele aurite, în lemnul de mahon al bibliotecii. Soba de faianţă sclipea. Alături, fotoliul, de asemeni vechi, în care-i plăcea să dormiteze sau să viseze, avea ceva elegant în curba braţelor, în tapiseria de mătase verde, cu tonuri stinse.

În mijlocul odăii era aşezată o măsuţă ovală, aşternută cu o faţă de masă de Damasc, pe care străluceau vesela şi tacâmurile. Stamate privea cu încântare această schimbare şi fu de-a dreptul uimit văzând-o pe maică-sa în picioare. Purta pe cap o bonetă dantelată şi-şi acoperise umerii şi spatele cu un şal mare, negru, cu flori roşii.

— Ce risipă de lumină! se bucură stins Stamate. Da' de ce te-ai obosit, mamă? Ăsta este un efort prea mare pentru

dumneata.

— Mi-a ajutat şi Lina.

— Trebuia să te odihneşti, să stai culcată.

— Două săptămâni îmi ajung, mă dor şi oasele de-atâta zăcut în pat. Aşa mă mai dezmorţesc şi eu puţin. Pe urmă voiam să mănânci şi tu o dată mai omeneşte, nu pe colţuri de mese.

— Sărut mâinile...

— Ei, haide, aşează-te. Ia stai... eşti cam palid, spuse bătrâna, apropiindu-se de el.

— Aş, ţi se pare! Ăsta-i felul meu obişnuit, se sforţă să zâmbească Stamate.

— A, da, era să şi uit; ai primit o vizită azi după-amiază.

— Ştiu. A fost Niculaie pe-aici, spuse, urmărind-o pe maică-sa cum se foia de colo până colo, înduioşat de şubrezenia ei.

— De unde ştii?

— Închipuieşte-ţi, ce coincidenţă! Ne-am căutat unul pe altul în acelaşi timp. Tocmai când să plec de la el, l-am întâlnit jos, în curte.

— Ţi-a lăsat un bilet, poftim! i-l întinse bătrâna, strângându-şi şalul, ca şi când i-ar fi fost frig.

Stamate îl desfăcu încet şi citi: „Am fost îngrijorat că n-ai mai dat niciun semn de viaţă. Am nevoie de tine. Nu lipsesc serile de-acasă, cu excepţia serii de azi, când am ieşit să te caut. Cred că avem să ne spunem multe lucruri.

Te-aştept pe curând. Cu afecţiune, Niculaie"

„Iată, nimeni nu poate trăi singur. Trebuie să ai rădăcinile în ceva, să simţi alături de tine căldura unui om, unui prieten. Nici Niculaie nu poate îndura singurătatea," reflectă Stamate.

Gândul îi era însă întors spre Cristina. Revăzu din nou scena umilitoare, dureroasă, de pe culoar; bărbatul acela cu mantaua lungă de piele coborând scările... Cristina alergând după el, în picioarele goale, izbitura în piept care-o lipise de perete... Cristina nemişcată, palidă, cu ochii închişi... şi strigătul acela plin de ură; „Să nu mă atingeţi!... Să nu mă atingeţi!" Iar acum, aceeaşi Cristina mergea alături de Oprişan, de omul ăsta vulgar, pe care-l bănuia, era chiar sigur că învârtea afaceri dubioase, murdare. Altfel, de unde avea atâţia bani? Stamate strânse dinţii, să-şi înăbuşe scârba, dezamăgirea şi revolta.

Dar nu putea să-şi alunge privirea ei, în care tremura o umbră, o dorinţă să-i spună ceva... Şi, deodată, înţelese că strigătul acela – „Să nu mă atingeţi!" – nu i se adresa lui, ci releva oroarea unor umilinţe, înfrângeri, a căror adâncime nu era în stare s-o cuprindă.

— De ce te-ncrunţi mereu, dragul meu? îl întrebă bătrâna, cercetătoare.

Stamate îşi reveni brusc:

— Eu? Mă gândeam... Nu-i nimic important.

— Ai cumva vreo veste proastă cu numirea ta? rosti

neliniştită Claudia Stamate.

— Dimpotrivă. E o chestiune de câteva zile. Mi-au confirmat-o şi la facultate. Se pare că am fost socotit printre cei mai buni. De acest lucru se ţine seama, o asigură Stamate, cu oarecare febrilitate în glas.

Bătrâna clătină din cap.

— Te-ndoieşti, mamă?

— Nu. N-am niciun motiv. Îmi zic doar că poate eşti prea încrezător. Şi tatălui tău i se prevestea o carieră strălucită şi i-au luat-o înainte alţii mai vicleni, oameni fără caracter, gata la orice compromis. El n-a vrut niciodată să cedeze, din pricina cinstei lui, îl mutau mereu dintr-un oraş într-altul. Abia ne încropeam gospodăria, şi iar eram siliţi s-o desfacem. Asta l-a îmbolnăvit de inimă rea şi s-a pierdut, lăcrimă bătrâna, cuprinsă de amintiri.

Era o poveste tragică, pe care Stamate o auzise de atâtea ori, încât o ştia pe de rost. Îşi amintea bine de taică-su; un impulsiv, care nu ţinea seamă de ranguri, de poziţii sociale, spunându-şi deschis părerea oriunde se afla, chiar dacă asta îi aducea duşmănii statornice şi tenace. La Ministerul Sănătăţii era considerat „element bun, dar intratabil”, şi fusese îndepărtat de la funcţiile importante, pe care le-ar fi meritat priceperea şi onestitatea sa.

Maică-sa nu avusese o viaţă uşoară cu el, dar nu cârtise, oricâte suferinţe îi aducea caracterul neînduplecat al soţului. După moartea doctorului Stamate, bătrâna,

printr-un proces firesc la asemenea naturi devotate, căzuse într-un fel de adoraţie pentru bărbatul ei.

Se temea totuşi ca feciorul să nu-i fi moştenit firea şi, poate, destinul. Lumea dinafară nu se schimbase pentru ea; era tot nesinceră, rea şi duşmănoasă. Şi această lume nu putea fi decât potrivnică fiului ei. Stamate înţelegea starea mamei sale şi încercă să i-o spulbere.

— Împrejurările nu mai sunt aceleaşi. Vezi şi dumneata că am fost adus la Bucureşti, mi s-a dat casă, am fost propus să fiu numit asistent universitar. Nu m-am rugat, nu m-am umilit, n-am intervenit la nimeni. Asta nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Da, e adevărat, recunoscu bătrâna, îngândurată.

— Să admitem că mi s-ar face o nedreptate, urmă tânărul înfierbântat, am deschisă înaintea mea orice cale, pot să lupt pentru dreptul meu. Şi ceea ce este mai important e că nu sunt singur, alături de mine mai sunt şi alţii care preţuiesc munca, meritele mele. Nu, mamă, nu e chiar atât de uşor să fiu dat deoparte, fiindcă unul s-ar bucura de protecţie, iar altuia nu i-or fi plăcând ochii mei. Aşa ceva nu mai e cu putinţă. De asta să fii sigură.

— Ciudat. Aşa mi-a vorbit şi Niculaie.

— Ai discutat chestiunea asta? Surâse Stamate.

— E, ce să-i faci, din una-n alta am ajuns şi aici, se sfii maică-sa.

— Oh, Doamne! tot aşa ai rămas, rosti cald Stamate,

căruia îi apărea fermecătoare fiinţa aceea plăpândă, cu boneta de dantelă pe cap, cu şalul cu flori roşii pe umeri.

Boala nu reuşise să-i distrugă trăsăturile fine, înnobilate de suferinţă. Întreaga ei făptură, şubredă cum era, inspira respect prin ţinuta-i demnă, îngrijită, prin felul graţios în care se mişca, prin gesturile măsurate, prin deşteptăciunea ochilor vii, scufundaţi în orbitele adânci, deasupra cărora strălucea fruntea înaltă şi pură.

Stamate văzu la un moment dat o uşoară alterare în fizionomia ei. Era atât de obişnuit cu chipul maică-si, îi cunoştea atât de bine fiecare linie, fiecare cută, încât percepea cea mai mică schimbare.

— Ţi-e rău, mamă? se alarmă el.

— Nu... a fost ceva trecător, rosti moale bătrâna.

— Ţi-am spus că n-ai voie să te oboseşti! De ce nu eşti ascultătoare? o mustră blând Stamate.

Auzul îi deveni subit atent la zgomotul, la uşile trântite de pe culoar.

— Ce-i zarva asta? se interesă bătrâna.

Într-adevăr, la această oră era de obicei linişte. Stamate ascultă, se auzi o forfotă, un văietat, un plânset de femeie.

— Ce să fie? Mă duc să văd, spuse, dând să se ridice.

Bătrâna îl opri:

— N-ai ce să cauţi afară. Stai, te rog, aici, Paul.

Dar, după câteva clipe, cineva se apropie cu paşi repezi de uşa lor, ciocăni de două ori, scurt, nerăbdător. Înainte

de a spune Stamate să intre, năvăli înăuntru Oprişan. Era livid, descompus, pradă unei mari agitaţii şi ţinea în braţe un pachet înfăşurat într-o hârtie de ziar.

— Doamnă Stamate... Tovarăşe profesor... E control la mine, vorbea el ca un rătăcit, punând pachetul pe masă. În nimeni pe lumea asta n-am încredere decât în dumneavoastră... În dumneata, tovarăşe profesor... Vă las aici banii mei... îi iau mâine dimineaţă... eu am să mă fofilez prin uşa din dos... Vă rog... Mă salvaţi... am încredere, bolborosi Oprişan şi o zbughi afară tot atât de neaşteptat precum sosise.

Stamate şi maică-sa rămaseră încremeniţi. El nici nu avusese când să se împotrivească. Îl prinsese, îl încătuşase spaima lui Oprişan. Când îşi reveni, primul său impuls fu să stingă luminile. Încăperile se scufundară într-un semiîntuneric de taină, în care pâlpâia doar luminiţa candelei de sub icoana Maicii Domnului. Din umbră, Stamate deosebi obrazul maică-si, ochii ei, parcă mai mari şi mai lucitori ca niciodată, aţintiţi asupra lui. Tăcerea, întunericul îl apăsau pe piept.

— Să reaprind lumina? Spune-mi, s-o reaprind? rosti înfrigurat.

— Nu, oricum mă duc să mă culc, vorbi Claudia Stamate cu glas liniştitor.

Se ridică de pe scaun şi, în loc să intre în odaia ei, se aşează în fotoliul vechi, cu tapiseria de mătase verde, de

lângă soba de faianţă. Pachetul zăcea acolo, pe masă, între ei amândoi. Un colţ al jurnalului se desfăcu, dezvelind un maldăr de hârtii albastre. O curiozitate nestăvilită îl împinse pe Stamate spre masă. Făcu o mişcare, tresărind. Pe culoar răsunară voci amestecate, bocănit greu de paşi. Se apropiau, se îndepărtau? Nu-şi mai putea da seama. Inima îi zvâcnea cu putere.

— Ar trebui să ascund pachetul ăsta. Unde să-l ascund? se frământa Stamate.

Bătrâna veghea, uitându-se neclintit la fiul ei.

— De ce să-l ascunzi? Nu vine nimeni la noi.

Tânărul profesor sta tot timpul încordat; desluşi paşii topindu-se în fundul culoarului. Numără în gând: unul, doi... Trei... uşa cu arc scârţâi ascuţit... au plecat!

Stamate îşi trecu degetele prin păr, respirând adânc. Nu avea astâmpăr. Se învârtea de la un capăt la celălalt al odăii, tulburat. Era atât de cufundat în sine, încât uitase şi de maică-sa, care-l privea ţeapănă din fotoliu. Ea însăşi arăta ca o momâie neînsufleţită, în care doar ochii sclipeau în fundul orbitelor.

Stamate simţi privirea ei şi-şi ridică capul, întorcându-se deodată spre bătrână.

— De ce nu te duci să te culci? Ai spus că te culci! vorbi răguşit.

Ea nu răspunse numaidecât. Îşi strânse şalul pe umerii înguşti.

— Ba da, mă duc, spuse, sculându-se anevoie.

Umbla uşor, de parcă nu ar fi avut greutate, abia atingând podeaua. Lângă glasvand se opri puţin, apoi merse mai departe şi se vârî sub plapumă. Se întinse în pat, cu faţa în sus. Razele candelei aşterneau pe chipul ei o fină poleială aurie. „E slabă, n-are un pic de putere," îşi spuse în sine Stamate. Sprijinită pe pernele înalte, bătrâna continua să-l pironească în tăcere. El se trase înapoi de lângă masă, scoase o carte din bibliotecă, răsfoi câteva pagini şi o trânti la loc în raft. „Dacă vine cineva la mine?" se răsuci Stamate înlăuntrul lui şi se repezi la pachetul de pe masă. Vru să-l învelească mai bine, să-l pună într-un alt loc, să-l ascundă, dar mâinile lui îl răvăşiră, tremurând.

Stamate se holbă de uimire. Niciodată nu văzuse, nu-şi închipuise că şi acum se puteau agonisi atâţia bani. Cinci teancuri de câte o sută de lei erau înfăşurate în banderole. Pe fiecare din ele scria „zece mii". Restul pachetului conţinea o grămadă de hârtii de-o sută, de douăzeci şi cinci, şi zece lei. Cele mai multe erau însă bancnote de-o sută. Dintr-o ochire, Stamate preţui că laolaltă putea fi aproape o sută de mii de lei.

„O sută de mii!" exclamă el, înmărmurit. Câţi ani de muncă i-ar trebui ca să adune atâta bănet? Doamne, niciodată, niciodată nu va izbuti să adune asemenea avere.

Încercă să-şi închipuie ce-ar face dacă, prin absurd, ar

avea numai jumătate, o părticică din maldărul ăsta de bani? Întreaga lui existenţă ar fi poate alta, n-ar trebui să se mai zbată atât; ar îngriji-o mai bine pe maică-sa, i-ar cumpăra medicamente străine, ar duce-o la Călimăneşti, unde ar rămâne toate lunile de vară. Acolo s-ar însănătoşi, în casa lor ar fi iar lumină, bucurie. Şi pe urmă, pe urmă... Imaginaţia lui rătăcea, îmbrăţişa în culori strălucitoare lucrurile, fiinţele. De unde răsărise chipul Cristinei? Ce îndemn misterios o chemase, o plăsmuise vie înaintea lui? Ah, avea atâta sete, avea nevoie de frumuseţea, de tinereţea ei! El, Paul Stamate, nu le-a avut, nu şi le-a îngăduit. Zile şi nopţi şi le-a închinat studiului, încovoiat peste texte, închis în biblioteci cu miros de praf şi mucegai. Câte elanuri nu şi-a înfrânt, câte bucurii n-a sugrumat! Ce gust amar avea fructul renunţării! Viaţa îi era datoare pentru tot ce era neîmplinit în el, pentru tot ce n-a trăit, pentru tot ce a visat. Şi acum, oare nu făcea altceva decât să viseze?

Îl trezi un foşnet de aşternut şi văzu cu uimire şi îndoială că maică-sa se dăduse jos din pat; nici ea nu putea să doarmă. Somnul nu se lipea de niciunul dintre ei.

— Ce e cu tine? Tu de ce nu te culci? îl întrebă bătrâna cu un glas firesc.

Lui Stamate glasul nu i se păru firesc. Şi asta îl nelinişti. Vorbi iute, surprins:

— Ce să fie cu mine? Nimic! Nu mi-e somn, şi mai

citesc.

Bătrâna scotoci în bufet, nu găsi ce căuta şi se înapoie în pat.

— Ar trebui totuşi să dormi, îi spuse în treacăt, târşindu-şi papucii.

Vorbele banale sunau cu un anume înţeles, ocoleau ceva presimţit de amândoi, care nu putea fi numit. Şi acel ceva exista, era cu neputinţă de înlăturat, îi stăpânea deopotrivă, pe mamă şi pe fiu, dar niciunul nu cuteza să rostească cuvântul greu, hotărâtor, care plutea în aer.

Stamate aştepta cu fibrele întinse. Dezlegarea nu venea. Maică-sa se aşezase în pat, în capul oaselor, urmărindu-l cu ochii trezi. Stamate nu răbda, îi întoarse spatele şi începu să se plimbe agitat şi chinuit prin încăpere.

Cum de strânsese atâţia bani Oprişan? Îl văzu solid şi îndestulat, cu zâmbetul lui de aur, alături de nevastă-sa cu pântecul bombat, îmbrăcată în mantou de astrahan, amândoi vulgari şi ghiftuiţi, înfruptându-se din plăcerile lui refuzate.

Îi văzu înmulţindu-se, din ce în ce mai numeroşi, lăfăindu-se, huzurind, nepăsători şi dispreţuitori în obtuzitatea lor faţă de frământările, de credinţele, de valorile lumii în care el trăia. Oare nu mai lua odată sfârşit domnia înjositoare a Oprişanilor? Un amestec de mânie şi amărăciune îi umplu pieptul, i se urcă în gâtlej.

Căută să se gândească la altceva, simţea că-l doare

creierul şi, ca şi când ar fi vrut să scape de obsesie, se năpusti să înfăşoare, să vâre undeva pachetul blestemat.

Dar, în clipa aceea, cu o nemaipomenită luciditate descoperi că aceşti bani îi fuseseră furaţi lui însuşi, altora ca el, iar Oprişan, ca un păianjen, îi prinsese pe toţi în plasa sa de aur, pe Stamate, pe maică-sa, pe Cristina, înăbuşindu-i cu încetul.

Tânărul profesor se dădu înapoi, căutând maşinal spre maică-sa; îi întâlni privirea neadormită pironită asupra sa. Şi brusc înţelese că ea simţea ce se petrece în cugetul lui.

— De ce te uiţi aşa la mine? Ce vrei? strigă Stamate.

— Linişteşte-te, Paul. E foarte târziu, e trecut de miezul nopţii. Culcă-te.

— Sigur, sigur, am să mă liniştesc...

Se prăbuşi pe marginea canapelei, fără vlagă, sleit, cuprinzându-şi tâmplele înfierbântate între palme. Privirea maică-si îl chema. Îşi înălţă din nou fruntea şi, la acel ceas de noapte, începu între amândoi un dialog neobişnuit şi straniu, pentru că ceea ce gândeau nu putea fi rostit niciodată cu glas tare.

— „Spune-mi ce să fac? Înţelege că trebuie să fac ceva, mamă, se zbuciuma Paul. Aş fi în stare să rabd orice, umilinţa, foamea, hula. Dar cum să accept să nu mai fiu eu însumi?”

— „Ce mult semeni cu taică-tu. Te recunosc în toate ale lui. Eu nu-ţi cer să calci peste conştiinţa ta, fă ce-ţi

porunceşte. Dar tu, băiatul meu, nu ai nicio vină. Nici pe taică-tu nu l-am împiedicat vreodată de la ceea ce socotea el că e drept şi cinstit, cu toate că firea lui mi-a adus adesea suferinţe şi lipsuri. Şi pe tine la fel nu te voi împiedica şi voi fi lângă tine, oricum vei face."

— „De asta sunt sigur. Mă gândesc că eu şi tu, mai ales tu ai merita să trăieşti de-aci înainte fără griji şi în tihnă. Este revoltător, absurd, inuman, ca unul ca Oprişan să culeagă parfumul şi mierea vieţii. Şi eu, eu să ajung tăinuitorul lui! Asta nu pot s-o îndur."

— „El face parte dintr-o altă lume, care mai devreme sau mai târziu va pieri. Tu singur mi-ai spus-o de atâtea ori. Ai uitat?"

— „Da, ai dreptate. Banii ăştia mi-au tulburat minţile. Iartă-mă. Ai, te rog, încredere în mine. Sunt tânăr, plin de energie şi de putere. N-am să-mi cruţ nicio osteneală, am să muncesc fără odihnă şi-am să răzbesc. Pe tine te voi trimite la vară la Călimăneşti, ai să te însănătoşeşti, vei mai apuca încă zile voioase şi însorite. Mă crezi?" se rugă înflăcărat Stamate.

— „Te cred, fiul meu."

— „Ce mângâietoare, ce bună e încrederea ta. Ea îmi dă atâta tărie, încât nici nu mai îmi pasă de Oprişan, şi mă duc să strâng pachetul, să-l arunc undeva, într-un fund de sertar, să nu-l mai am înaintea ochilor."

Într-adevăr, Stamate se sculă de pe divan, dar nu se

urni. „De ce să-l ascund? Nu trebuie să mă ating de el! Ce-mi pasă mie? Nu vreau să-mi pese de nimic! Eu nu am nicio vină! Nicio vină! Mai bine mă trântesc înapoi în pat şi-mi îngrop capul în pernă, să dorm, să dorm... Nu, mă dor prea tare tâmplele. Poate ar fi mai bine să mă strecor tiptil afară, să respir aerul rece, să colind străzile, până o să-mi vin în fire. Ce-ar fi să mă duc la Niculaie? E o oră neobişnuită? Ei, şi! Nici noaptea asta nu este obişnuită. El mă va primi oricând. Ce-ar fi făcut Niculaie în locul meu?" îi scăpără prin minte.

Stamate încremeni. O sudoare rece îi năpădi fruntea. Creierul lui lucra neistovit. Cum de izbutise Oprişan să adune atâta avere? Îşi aminti cu ascuţime fiece amănunt; peretele de scândură din pivniţă, cu lacăt la uşă... Ce-o fi dosit?... ţigara Pall-Mall pe care i-o oferise... duhoarea de piei crude din cămară o mai avea şi acum în nări, îi răscolise măruntaiele... Năvala lui Oprişan în casă... Groaza de control...

„Ce-ar fi făcut Niculaie în locul meu?" se întrebă Stamate cu buzele uscate, cu ochii arzându-i în cap. „El a furat nu numai banii, ci ceva din lumina, din bucuria, din speranţa mea, a ta..." „L-ai condamnat?"... „Maximum de pedeapsă!" Sentinţa căzuse sec, tăios, ca o ghilotină...

Stamate nu mai îndrăzni nici să se apropie, nici să se depărteze de masă. Îi era teamă, ca şi când acolo, învelit în jurnal, zăcea un cadavru. Oh, dacă s-ar sfârşi odată

această noapte de coşmar! Lui Niculaie nu-i va sufla nicio vorbă. Era taina lui, pe care nimeni în lume n-o va cunoaşte. Dacă ar veni odată zorile, lumina...

... Când se crăpă de ziuă, două ciocănituri puternice îl deşteptară din somn. Se culcase îmbrăcat şi era încă buimăcit, cu mintea pâcloasă.

— Cine-i? Ce este? sări în picioare, înspăimântat.

— Eu, Oprişan!... se auzi dinapoia uşii.

Stamate îi deschise, se năpusti la pachet, i-l vârî în braţe, împingându-l:

— Ia-l! Ia-l mai repede şi să nu te mai...

Oprişan se proptise bine în prag şi nu putea fi urnit. Îl măsură pe tânărul profesor cu ochii lui rotunzi, galbeni şi neîncrezători. Spuse încet, cu îndoială:

— Parcă n-ar fi... Sunt toţi?

Stamate nu înţelese.

— Cum?

— Eh, nu erau număraţi şi chiar dac-ar fi fost număraţi, pot să zic ceva? Nu pot!

Stamate îngălbeni. Abia îngăimă:

— Adică, dumneata vrei să spui că eu... Eu...

— Măi tovarăşe profesor, prinzi vrabia în cuib şi-i dai drumul să zboare, aşa, nejumulită? Eu tac din gură. Am fost la ananghie, ce mai. Nu zic nici pis! Am încotro?

— Dumneata crezi că eu...?

— Ei, ce s-o mai întindem. La drept vorbind, ţi se cuvine

şi dumitale ceva, că m-ai salvat. Ţi-am mai spus eu că ai să te înţelegi cu mine.

Stamate amorţi. Se făcu alb, simţea că şi inima aproape încetase să-i bată. Auzea bine şi nu înţelegea. Dar când reuşi să cuprindă întregul înţeles al situaţiei sale, se cutremură. Mintea lui reconstitui fulgerător treptata insinuare a lui Oprişan în viaţa, în conştiinţa, în sentimentele sale. Îl atrăsese, îl înlănţuise, târându-l la un pas de josnicie. Oare atât de departe ajunsese? Oprişan voia să-l împingă, să-l rostogolească şi mai jos, tot aşa cum se pregătea să facă cu Cristina, pe care o urmărea, o încolţea fără milă. Un clocot de ură fierbea, creştea în pieptul lui Stamate, gata să se spargă.

Oprişan, văzându-l neclintit, nepricepând pericolul, glumi încetişor:

— Acu', între noi, poţi să-mi spui cât ai...

Stamate îi înfipse deodată mâna în piept, răsucindu-i haina cu cămaşă cu tot.

— Îndrăzneşti, îndrăzneşti să mă faci pe mine de hoţ? ţipă el sugrumat, zguduindu-l cu furie.

Oprişan se opinti. Îi aruncă o uitătură tăioasă pe sub pleoape. Se uită şi-nlături. Îi era frică să nu se adune vecinii. Vorbi şuierat:

— Ia mâna de pe mine! Mai mă şi crezi prost, vericule...

Stamate nu se mai putu stăpâni. Îl izbi cu toată puterea peste fălci. Oprişan nici nu clipi, dar se făcu vânăt-negru şi

se retrase încet, de-a-ndăratelea.

— Afară, ticălosule! Afară!

Stamate trânti uşa, se întoarse spre maică-sa, cu faţa răvăşită, suptă, cu ochii scânteietori.

— Ai auzit? Ai auzit ce-a spus despre mine? repetă cu o suferinţă neobişnuită în glas.

— Tu ştii bine că nu-i adevărat! rosti bătrâna, ridicându-se, albă, în capul oaselor.

— Eu i-am ascuns banii... un hoţ, bâigui Stamate.

— Ştii bine că nu-i adevărat.

Stamate se clătină ca un orb, căută înlăuntrul lui un reazim, un sprijin şi nu-l găsi.

— Eu nu ştiu, mamă, nu mai ştiu... izbucni deznădăjduit.

Şi înainte ca bătrâna să-l poată împiedica, Stamate fugi afară, rătăcind pe străzi, ca să-şi caute liniştea şi să se regăsească pe sine însuş...

Tentaţia vieţii

Adrian Macri, deşi considerat un compozitor interesant, era un om destul de obişnuit. Ceea ce îl deosebea, poate, de ceilalţi semeni ai săi era o anumită înclinaţie spre cunoaşterea mai adâncă a inimii omeneşti, o privire mai dramatică, de nu chiar sumbră, asupra vieţii. De altminteri, ca toţi bărbaţii tineri, era iubitor de un pahar cu vin, de o masă bună, fiind totuşi cumpătat atât la mâncare, cât şi la băutură. Îi plăcea de asemenea să se îmbrace frumos şi-i plăceau cu deosebire femeile, fără să fie însă un afemeiat. Unii dintre colegi îl invidiau, presupunând că ar avea cumva succese la femei şi se interesau care o fi cheia succesului său. Adrian Macri le destăinui imediat secretul, care-i dezamăgi pe colegii săi.

— Ele simt că le iubesc.

— Mofturi! ridică unul din umeri, dispreţuitor. Cunoşti vorba ceea: „Măi Ioane, ţie îţi plac fetele?" „Îmi plac, cum de nu." „Dar ele te plac pe tine?" „Şi ele îmi plac mie." Cam aşa vine cu răspunsul tău.

— Nu-i chiar întocmai, dar asta-i realitatea: ele simt că

le iubesc, întări Adrian şi, cum era bine dispus, continuă: Stai, dragul meu, să-ţi explic sensul. Când am afirmat că ele simt că le iubesc, am înţeles prin asta că ele simt că mă preocupă şi mă interesează mai întâi ca fiinţe umane, că doresc în mod sincer să mă apropii şi să mă bucur de dulcea şi tandre lor intimitate. Asupra sincerităţii acestei dorinţi, o femeie nu se înşală decât rareori. Se înşală mai degrabă fetele, căci n-au experienţă şi sentimentul le e necunoscut. Să-ţi dau un exemplu: am întâlnit un muzician la Mogoşoaia. În ciuda faptului că avea maşină personală, bani şi locuia într-o splendidă vilă pusă la dispoziţia lui, nu reuşea să se apropie de nicio femeie, deşi era gata de orice sacrificiu pentru aceasta. Nu pricepea de loc cauza repetatelor sale eşecuri. Mi-am pierdut vreo două ceasuri cu acest om, ca să-l fac să înţeleagă că ceea ce îndepărta femeile de el era brutalitatea dorinţelor sale, graba de a şi le satisface, lipsa manifestă de preţuire a femeii, în care vedea doar un obiect de satisfacere a plăcerilor fizice. Poate am izbutit să fiu ceva mai clar, sublinie Adrian. Din păcate nu mai pot să stau. Altă dată am să-ţi completez explicaţiile, mai spuse compozitorul, despărţindu-se de colegul său.

Se grăbea, fiind invitat la cină la un prieten gazetar. Gazda îl întâmpină în uşă. Adrian ţinea la acest băiat scund, cu minte lucidă şi precisă, care avea orgoliul inteligenţei sale. Compozitorul preţuia mai mult

inteligenţa decât caracterul prietenului său. În unele împrejurări dificile, Adrian nu se putuse bizui pe sprijinul prietenului său, fără ca acesta să fi fost totuşi un poltron sau carierist. Inteligenţa îl făcuse sceptic, prudent şi oarecum mizantrop. Dar mai presus de toate, deşi n-o recunoştea, nutrea un orgoliu nemăsurat, invizibil ochiului comun. Niciun gest, nicio expresie nu lăsa să transpară această solidă mulţumire de sine şi de gândire a sa, mai ales că în discuţiile obişnuite folosea argumente strălucite, făcând pulbere orice tendinţă orgolioasă, orice ambiţie, care nu avea drept scop desăvârşirea morală şi realizarea individuală. În acest prieten, posesor al unei legici strânse şi impecabile, Adrian descoperi cu uimire un om care voia să se conducă în viaţă după principii socratice, dar cât de puţin îi reuşea! Călătorise intens, citise mult, văzuse feluriţi oameni – muncitori, cărturari, oameni de acţiune – în Anglia, America, China, India. Lui Adrian îi plăcea să se ducă la el acasă, să discute în contradictoriu, să privească obiectele de artă expuse în câteva vitrine din hol. De aceea, compozitorul dorea să termine mai degrabă gustările şi să se ridice de la masă, să se aşeze într-un fotoliu din hol, ca să poată privi în voie obiectele de arta din vitrină. Mâncă doar vreo câteva sandvişuri cu sardele, şuncă, salam de Sibiu, şi bău două şprituri. Era un vin uşor, parfumat, de grădină. Gazda îi oferi ţigări englezeşti „State Express”, ţigară necunoscută

compozitorului. Pe când Adrian privea obiectele de porţelan şi sticlă, prietenul său îi vorbea despre arhitectura chineză, despre tacism, făcând o neaşteptată şi subtilă legătură cu elementele decorative şi casnice ale vieţii lor diurne.

Adrian îl asculta atent, fără să-i replice nimic. Dar când gazda îşi manifestă admiraţia excesivă pentru arta antică extrem-orientală, pe care o socotea superioară celorlalte, având o tradiţie mai veche şi fiind de un rafinament incomparabil, atunci stropul de sânge elin din sângele lui Macri se răzvrăti:

— Uite, dragul meu, spuse compozitorul, noi, europenii, suntem moştenitorii culturii greco-romane, nu extrem-orientale. Şi ca atare, eu sunt produsul acestei culturi, iar gustul meu personal este limitat de clasicitatea greco-romană. În concluzie, în judecăţile mele adopt principiile lor estetice; proporţia, firescul, ordonanţa şi limpezimea ideii artistice, toate inspirate de om. Chiar şi zeii creaţi de imaginaţia elină seamănă mai mult sau mai puţin cu oamenii, iar marii artişti ai antichităţii i-au prezentat aproape ca pe nişte fiinţe umane obişnuite, înzestrate doar cu puteri miraculoase. Ce am eu comun cu zeii terifici, cu monştrii, cu himerele artei extrem-orientale?

Gazda îi arătă statuete de porţelan şi de sticlă executate într-adevăr cu o mare fineţe şi minuţie artistică.

— Monstruosul miniatural, realizat în materiale friabile, ca porţelanul sau sticla, poate da unele efecte artistice, consimţi Adrian. Dar gândeşte-te la zeii colosali, cu capete de animale, cu masca feţei hidoasă, sau la zeiţa cu zeci de braţe a indienilor, Kaluga, turnate în bronz sau cioplite în piatră. Aceste chipuri nu fac decât să-ţi înfioare sufletul prin diformitate, prin anormalitate. Ştiu că ai să-mi răspunzi că sunt fiinţe mitice, fabuloase. Fabulosul lor este însă monstruos şi terifiant. Cu excepţia zeilor Infernului, zeii elini sunt întruchipaţi ca nişte fiinţe omeneşti, ideal de desăvârşite şi armonioase. Arta clasică greco-romană respinge nefirescul, urâtul, tenebrele.

— În tine vorbeşte rasa ta, observă gazda.

— Natural, acceptă compozitorul. Păcat că ea nu vorbeşte şi în prietenul meu, care, trăind la Roma, în mijlocul acelor minuni ale antichităţii şi Renaşterii, pretinde că într-o călătorie făcută în India a vibrat mai intens la vederea templelor etajate ca nişte excrescenţe de piatră, împodobite cu zei înfricoşători, decât la vederea atâtor minunate temple romane. Poate e un simplu snobism, sau poză. Nu ştiu exact. În ce mă priveşte, refuz arta terifică a zeilor monstruoşi, arta nefirescului, a urâtului, a tenebrelor, dacă asta se poate numi artă. E clar?

— E clar, dar cam superficial.

— Păcat că astă-seară nu ne înţelegem, spuse Adrian cu părere de rău. Să facem abstracţie de arta

extrem-orientală. Observ însă, ca o trăsătură comună la unii intelectuali, că au ajuns să considere că ceea ce e vag şi tenebros este, în mod necesar, şi adânc. Nu! Asta e barbarie! Şi ca să isprăvim, îţi amintesc de „Rugăciunea pe Acropole" a lui Renan, pe care-l preţuiesc printre altele şi pentru curajul pe care l-a avut să recunoască sincer că, în faţa miracolului elin, se simte un simplu barbar.

— Dă-mi voie să continui, reluă gazda. Dar despre desăvârşita, subtila artă a politeţii chineze, care atestă o străveche existenţă în civilizaţie, o bună creştere, maniere alese, preţuire şi respect pentru fiinţa umană, ce-ai de zis? Este o politeţă esenţial diferită de faimoasa politeţă franceză, expresie mai mult a unui rafinament social, care a culminat la curtea Regelui-Soare. De fapt, întregul ceremonial al politeţii nobiliare era un scut de apărare faţă de clasele inferioare, un mijloc de a marca distanţa ce separa nobilimea de restul poporului. La chinezi politeţea este o însuşire naţională, o trăsătură sufletească specifică, pe care o observi şi la cel mai umil cetăţean. Politeţea este deci o facultate sufletească, nu doar un atribut social exterior de civilizaţie.

— Câtă ipocrizie ascunde şi această politeţă! exclamă Adrian.

— Speram ca tu să nu te foloseşti de acest truism frecvent la toţi publiciştii europeni de mâna a doua. E rândul meu să te suspectez de barbarie, căci numai

barbarul ia gesticulaţia violentă, zgomotoasă, drept manifestare a vitalităţii, a unei firi spontane şi sincere, când de fapt nu e decât sălbăticie. Iar purtarea rezervată, cuviincioasă, i se pare că denunţă o fire ascunsă, falsă.

— Totuşi, între politeţea excesivă, obsechioasă şi ipocrizie nu e decât un pas.

— În seara asta nu ne înţelegem de loc. Ai dreptate, fu de acord şi gazda. Mai bine să bem încă un coniac.

— Noroc!

—Să trăieşti!

Limba pendulei din sarcofagul de sticlă bătu pentru a zecea oară, grav şi muzical. Adrian Macri şi prietenul său porniră în oraş. Afară îi întâmpină o noapte de primăvară bucureşteană, cu un cer plin de stele şi un aer îmbălsămat de miresmele ce se înălţau din grădinile care îmbrăţişau oraşul. Aerul era moale şi ameţitor ca un vin tânăr. Îl sorbiră cu nesaţ, atraşi de străzile somnolente. Amândoi iubeau oraşul. Îl iubiseră şi când era urât, sordid, balcanic. Şi-l iubeau mai tare acum, când întinerea sub ochii lor. Dispăruse tot ce era pestriţ, murdar, oriental şi, pe zi ce trecea, oraşul căpăta tot mai mult un aspect de capitală modernă, cu şosele largi, cu magistrale superbe şi clădiri impunătoare. Nici forfota oamenilor, nici circulaţia grăbită a maşinilor ca nişte cărăbuşi coloraţi, nici alte zgomote obişnuite ale oraşului nu le umplea auzul cu acel vuiet, cu acea larmă insuportabilă de care fugeau străinii, bucuroşi

să găsească aci un oraş modern, civilizat, unde totuşi noaptea zgomotele se stingeau într-o linişte imensă, ca de câmpie goală.

În dreptul cinematografului „Bucureşti”, cei doi prieteni traversară strada, braţ la braţ, cu pasul destins şi sprinten. Coborâră în Piaţa Palatului şi Adrian privi din nou cu plăcere clădirea sferică, strălucind prin toate ferestrele iluminate şi care acum, în văzduhul albastru şi pur, răsărea ca o navă interstelară, gata să-şi ia zborul spre înălţimi. Ceea ce îl surprindea pe Adrian e că această construcţie modernă se împăca perfect atât cu blocurile pastelate care o înconjurau, cât şi cu linia elegantă a bisericii Creţulescu. De câte ori nu privise el din galerie acest ansamblu armonios, neştirbit în frumuseţea lui nici de fleşa bisericii Luterane, îndreptată spre cer ca o antenă ce ar voi să capteze muzica sferelor cereşti. Când ajunseră în dreptul sălii mari a Palatului, uşile de la intrare se deschiseră larg, lăsând să se scurgă un public numeros. Fusese un mare concert, pe care Adrian îl ascultase în ajun, la repetiţie. Tânărul compozitor cerceta chipurile radioase şi mulţumite ale oamenilor. Mulţi dintre bărbaţi erau în ţinută de seară, purtau sacouri închise şi cămăşi albe. Femeile erau în rochii răscroite la piept şi la spate. În păr, la deschizătura sânilor îşi aninaseră câte o broşă cu pietre strălucitoare, autentice sau false. Sub focul candelabrelor, carnaţia femeilor lucea albă şi mată, iar în

ochii lor umezi sclipeau lumini enigmatice. Pe când îşi legănau şoldurile în mers, cu picioruşele vârâte în pantofi albi, ca nişte columbe cu cioc ascuţit, Adrian auzea la fiecare pas foşnetul secret şi intim al mătăsurilor. Femeile lăsau în urma lor o dâră stăruitoare de parfum, care-l învăluia pe tânărul compozitor într-o plasă de senzualitate, stârniudu-i pofta de muncă, de viaţă, de succes. Fuma, aşteptând să se scurgă acest râu sclipitor de forme unduitoare Fuma în hol şi abia trase câteva fumuri, când simţi o bătaie uşoară pe umăr. Tresări.

— Ce mai faci, Adrian?

— Bine, Didi.

— Eşti liber astă-seară?

— Nu, sunt cu un prieten.

— Regret, aş fi vrut să te invit la bar.

— Nu pot, sunt cu un prieten.

— Du-te, Adrian. Tu eşti singur. Eu am obligaţii şi mă înapoiez acasă.

Adrian nu ştia cum să-şi reţină prietenul, să-l facă să priceapă că nu-l amuza de loc barul, plin de băieţandri şi fete neinteresante, nu-l interesa nici acest june arhitect, cu o vagă bărbiţă în jurul maxilarelor, cu pantaloni strâmţi pe pulpe şi cu manşete înguste, deoarece aşa se purta în străinătate, spirit negativist, contestând tot ce se realizase în arhitectura românească, în afară, bineînţeles, de lucrările sale, care se reduceau la amenajarea a două

grădini de restaurante pe litoral şi construirea unui mic bar la Bucureşti, intenţionat să fie ceva „modern”, pe elemente specific româneşti, şi nu reuşise să fie decât un hibrid arhitectural, de franc prost gust. Acest june arhitect, pe nume Didi Florescu, nu-i inspira lui Adrian Macri decât antipatie. Compozitorul îi detesta diletantismul, aerul snob şi nu-i suferea prostul obicei de a-şi roade unghiile până la sânge, De aceea primi cu răceală propunerea lui Didi Florescu şi dacă totuşi îl însoţi la bar, era fiindcă-l tulbura această noapte prea frumoasă şi n-avea poftă nici de lucru, nici de somn. Îi propuse la rându-i lui Didi o plimbare prin Cişmigiu. Celălalt consimţi şi se plimbară un ceas. Peste o oră, amândoi urcau scara de marmură spre bar. Încă de la mijlocul ei, auzul îi fu izbit lui Adrian de rumoarea glasurilor şi de muzica tonomatului, pe care o găsi îngrozitoare. Încăperea circulară era cufundată în semiobscuritate şi înăuntru plutea un fum gros şi otrăvit. Era atât de compact fumul, încât abia se vedeau chipurile omeneşti. Ţigările punctau cu lumini mici, roşii, această semiobscuritate, mai degrabă plictisitoare decât tainică. Adrian vru să se ridice, arhitectul îl împiedică. Toate aceste chipuri erau străine lui Adrian, deşi el avea foarte multe cunoştinţe. Ceru un cocteil şi-l bău rar, în tăcere. Didi Florescu îşi comandă şi el unul. Fireşte, discutară despre artă, despre femei, despre muzică şi, inevitabil, ajunseră la arhitectură, Didi

făcând o critică acerbă a tot ce se realizase mai înainte în acest domeniu şi fiind destul de aspru şi cu unele construcţii actuale. Băgă însă de seamă că Adrian nu-l prea asculta.

— Te rog urmăreşte-mă câteva clipe, insistă Didi. Gândeşte-te şi ai să vezi că am dreptate, cu toate că nu te pricepi la arhitectură, după cum afirmi. Îţi dau un exemplu care este evident pentru oricine. Orice clădire mai însemnată dintr-o cetate se construieşte pe o înălţime, deal, movilă sau o altă proeminenţă de teren, în scopul ca acea clădire să capete perspectivă. E un principiu elementar în arhitectură, de aceea pentru statui s-au inventat soclurile. În Veneţia, care e asediată de apele mării, clădirile se sprijină pe stâlpi, iar faimoasa statuie Collone de Verrochio, situată într-o mică piaţetă izolată, la marginea unui canal, se înalţă pe un soclu cu şase coloane. Deşi gondolierul are dimensiunea aproape a unui om normal, războinicul călare pare totuşi enorm. El şi calul său domină nu numai piaţeta şi canalul, ci parcă întreaga Veneţie, şi asta datorită numai unei minunate ştiinţe a proporţiilor. Dar să revenim la ţara noastră. Un singur exemplu te va lămuri deplin că noi n-am avut mari arhitecţi. Iată: să luăm, de pildă, Calea Victoriei, de la întretăierea cu bulevarul 6 Martie până la Piaţa Palatului. Ai să constaţi imediat lipsa unei concepţii arhitecturale. Cine a mai auzit să construieşti clădiri de interes obştesc

sau cultural într-o groapă? Fostul Cerc Militar e construit într-o groapă. Palatul Telefoanelor aşijderea – în paranteză fie zis, Palatul e o oroare. Teatrul Naţional fusese de asemenea construit într-o groapă, ce altă dovadă mai vrei? Soluţia arhitecţilor noi, cu construcţiile de blocuri în frunte cu blocul-turn, este o soluţie interesantă, chiar frumoasă, după mine însă o soluţie parţială. Eu aveam o cu totul altă idee, fireşte care nu prea ţinea seama de factorul economico-social, dar o populaţie care vrea să trăiască într-un oraş civilizat şi frumos e musai să consimtă şi unele sacrificii. Cine să ia în seamă ideile unui tânăr arhitect? În realitate nici nu sunt atât de tânăr. În curând împlinesc treizeci de ani.

Adrian îşi dădea seama că arhitectul aştepta nerăbdător să fie întrebat, ca să-şi expună concepţia. Îi făcu pe plac, convins că va auzi o nerozie extravagantă.

— Şi care este ideea ta?

— Eu aş demola toate clădirile, de la Cercul Militar până la Piaţa Republicii, cu excepţia bisericii Creţulescu.

— Eşti mai crud ca bombardamentul hitlerist de după 23 August 1944.

— Vezi? Cu tine nu se poate discuta serios. Mă iei în râs, rosti jignit Didi Florescu.

— Iartă-mă, am făcut o simplă glumă. Spune mai departe, mă interesează.

Încurajat, tânărul arhitect continuă:

— Te vei mira că în locul lor n-aş mai ridica alte construcţii.

— Şi astfel o latură a Căii Victoriei ar deveni un loc viran.

— Este absurd. N-aş mai construi blocuri de locuinţe, ci doar un soi de campanelle, cu săli pentru expoziţii de artă şi bibliotecă. Iar de partea cealaltă a zidului aş fugi cu un şir de trepte de marmură până la Cişmigiu. Calea Victoriei ar rămâne un soi de corso bucureştean, căruia i-aş aduce în dar o grădină minunată...

— Şi cum vor privi oamenii prin zid la grădină? întrebă Adrian.

— Doar n-am de gând să construiesc un zid chinezesc, ci un zid de înălţimea unui om de statură potrivita.

— Nu ştiu, nu mă pricep, se degajă Adrian. Supune problema forurilor în drept, unor arhitecţi, unor specialişti în construcţii.

— Ţi-am arătat doar ce au făcut pe vremuri aceşti specialişti.

— Eşti nedrept cu înaintaşii tăi, Didi.

— N-au înfăptuit nimic de seamă. Aş dori să mi se încredinţeze mie reconstrucţia Căii Victoriei.

— E o arteră principală, nu cred că ţi se va încredinţa, rosti sceptic Adrian. Eşti încă tânăr şi fără experienţă. În orice caz încearcă.

— Mai bei un cocteil? rosti cu jumătate de gură Didi Florescu.

— Nu, că nu mă simt bine.

— Te doare stomacul?

— E un rău mai profund, îl simt undeva ascuns în fibrele, în celulele mele cele mai intime. Bună seara, Didi, spuse Adrian şi se despărţi de tânărul arhitect, bucuros să rămână singur, cu el însuşi.

.....

Nici prin gând nu-i trecea lui Adrian Macri catastrofa care avea să se abată asupra lui. Peste câteva ceasuri, ea îl smulse cu brutalitate dintre cărţile, discurile şi tablourile sale, îl smulse dintre prietenii şi prietenele sale, îi şterse deodată din memorie tot ceea ce fusese viaţa lui de până atunci şi-l sorti să cunoască, pentru vreme îndelungată, amărăciunea, umilinţa şi durerea neputinţei. Zeii fuseseră totuşi îngăduitori, îi lăsaseră integritatea minţii, întreaga luciditate.

Întins pe o brancardă de pe podeaua unei maşini albe, Adrian îşi fixă privirea în ceafa omului de la volan, care gonea cu mare viteză spre unul din spitalele de la marginea oraşului. Adrian îşi zicea în sine că bătrânul luntraş Charon se modernizase. Abandonase luntrea şi conducea acum un automobil nou, în mare viteză, cum se

cuvenea într-o epocă modernă, iar Styxul se transformase într-un bulevard de smoala, ud şi lucios după ploaie. De departe, pe Adrian îl izbi în nări un miros urât, greu şi înăbuşitor, răspândit de nişte oţetari. Dar tânărului compozitor i se păru că sunt miasmele Infernului.

De altminteri, în mijlocul curţii largi se înălţa o statuie de bronz întunecată. Nu-i desluşea trăsăturile, dar, fireşte, ea nu poate fi decât a lui Pluton, stăpânul Infernului. Adrian fu foarte mirat că Cerberul, deşi avea bot de câine, nu era tricefal, ci avea un singur cap şi purta o uniformă cu fireturi, frumoasă, omenească.

În sfârşit, pătrunse înăuntru. Şi aici fu victima unei mistificări. Toţi se travestiseră, Erryniile apărură în uniforme şi bonete albastre, purtând numele de surori şi infirmiere. Firea lor adevărată, crudă şi impulsivă, se dezvălui chiar în aceeaşi noapte. Adrian o simţi pe propria sa piele, căci neputându-se da jos din pat şi fiind muncit de nevoi fiziologice, îl repeziră, îl lăsară să se chinuie, să transpire, neîndurându-se să-i aducă receptacolele izbăvitoare.

De altfel observase că una din Errynii, slabă, cu o pată neagră pe obraz, încerca o voluptate aproape sadică să-şi înţepe victimile. Aceste Errynii n-aveau stilet ca cele din antichitate, ci un soi de tub de sticlă, cu un ac la capăt, căruia îi spuneau seringă. Orice i-ai fi cerut Erryniei cu obrazul pătat, nu arăta nici cea mai mică bunăvoinţă, dar

la injecţie alerga într-un suflet, cu un licăr aprins în pupile, iar dacă nu protestai când înţepa prea tare sau ţi se înroşea şi umfla locul, te puteai bucura de protecţia ei. În chiar prima noapte veni un frizer la patul lui Adrian şi-i taie părul de pe ceafă cu briciul. O Errynie îl preveni că i se pregătea toaleta pentru radiografie. Îl transportară într-o încăpere puternic luminată. Era o lumină artificială, lividă. Chipurile fiinţelor din această încăpere aveau o ciudată paloare, obrajii supţi şi buzele vinete. În această lumină lividă, instrumentele de metal din vitrină căpătaseră o lucire mată, rece. În încăpere îl aşteptau câteva zeităţi ale Infernului, dar niciuna nu-şi păstra înfăţişarea ei adevărată. O recunoscu pe Proserpina, regina umbrelor şi soţia lui Pluton, pe judecătorii Eac, Radhamante şi Minos. Toţi erau îmbrăcaţi în halate şi purtau pe cap nişte calote, ambele de un alb ireal, sticlos. Ei mânuiau diferite instrumente de supliciu, sclipitoare şi ascuţite. Ceea ce nu înţelegea Adrian era de ce se travestiseră. Poate, gândi el, ca nu cumva să nu îngrozească prea tare sufletul omenesc.

De fapt, Adrian era oarecum pregătit. Pe când îi cădeau şuviţele de păr, îşi aminti că, în timpul Revoluţiei Franceze, condamnaţilor la ghilotină li se rădea ceafa. Îl întinseră pe o masă, căreia îi ziceau „de operaţie”. Zeităţile lăcaşului subteran vorbeau într-un limbaj propriu, secret, şi uneori prin semne, ceea ce nu-l

surprinse de loc pe Adrian. Se pomeni deodată că ţeasta îi este învăluită de o răceală de gheaţă şi auzi învârtiturile unui sfredel care-i străpunsese osul pârâind. Percepea limpede fiecare senzaţie. „Începe supliciul," reflectă, dar nu-l străbătu nicio durere. Aruncară un cearşaf deasupra lui, acoperindu-i jumătate de trup şi capul. Nu mai vedea nimic în juru-i, dar continua să audă învârtiturile sfredelului, clinchetul instrumentelor şi din când în când, un glas cu o intonaţie gravă: „Coagulare! Coagulare!"

Între timp, în mintea lui Adrian se desfăşurau repede imagini din filmul „Crucişătorul Potemkin" unde, de asemenea, comandorul vasului poruncise să se arunce o prelată asupra trupurilor marinarilor care urmau să fie executaţi. „Ce se petrece cu mine?" se miră Adrian, deoarece nicio senzaţie neobişnuită, atroce, nu-i vestea trecerea pe celălalt tărâm. Află cu groază că asemenea trecere se întâmplă adesea fără nicio revelaţie în clipa supremă, fără să-i prinzi măcar prezenţa şi zborul. Cele ce citise cândva despre trăirea acestei „clipe supreme" erau doar născociri literare. Despre o asemenea clipă, nimeni nu putea scrie exact, dacă n-o trăise. „Oi muri oare?" se întrebă Adrian cu o linişte desăvârşită. Această linişte nu izvora din curaj. Era în el o insensibilitate, o amorţire a oricărui gând, a oricărui sentiment. Abia mai târziu simţi nişte dureri în cap şi o senzaţie de plutire şi de uitare. „Pesemne, se gândi Adrian, că în două milenii s-a mai

schimbat câte ceva şi în Infern. În loc să bem apă din Lethe, „fluviul uitării”, îi făcuseră o „anestezie”.

Şi, într-adevăr, câteva ceasuri nu-l mai duru nimic şi uită de suferinţele şi bucuriile vieţii sale trecute. După terminarea solemnităţii, a „operaţiei”, cum o numeau ei, care durase o oră şi jumătate, Proserpina rosti: „N-are nimic. Duceţi-l, sus, la o rezervă”.

Cei trei judecători, Eac, Radhamante şi Minos, clătinară din cap, supuşi. Iar apăru Charon, de data asta travestit în brancardier, însoţit de un ajutor tânăr şi voinic. Îl purtară sus, la etaj, şi-l vărsară într-un pat, ca pe un sac cu oase. Ce-l mai aştepta şi aici? Să fi fost oare binevoitori zeii Infernului cu el, îngăduindu-i să se înapoieze iar pe pământ? Înainte de a fi purtat la etaj, în prima noapte dormise într-o sală alăturată de cea de operaţie. După miezul nopţii se apropiase de căpătâiul lui un bărbat în halat şi cu calotă pe cap, de acelaşi alb ireal şi sticlos. Calota îi alunecase puţin peste sprâncenele groase şi zbârlite, sub care sticleau doi ochi rotunzi, nocturni. Acest bărbat îi întinse o pastilă: „Ia un somnifer, ca să poţi dormi”.

Adrian recunoscu în el pe Hypnos, fiul nopţii, şi respinse pastila. „N-o iau. Eu dorm şi fără somnifere”. Hypnos se îndepărtă supărat: „Faci cum vrei,” spuse.

A doua noapte, Adrian fu dus într-o rezervă. Aci, într-adevăr, îl înconjurau fiinţe omeneşti. Într-un pat

dormea el, iar în celălalt, un bătrân. Se făcuse de mult ziuă. Adrian ţinea pleoapele strânse, vrând să mai doarmă, cu toate că lumina soarelui pătrundea în cameră, prin fereastra deschisă. Razele băteau până la uşa de intrare. Întins pe pat, compozitorul moţăia cu capul rezemat pe braţul îndoit. Îşi dezlipi alene pleoapele, atât cât să poată vedea ce se petrece în încăpere. Era să adoarmă din nou, când, pe nesimţite, uşa se deschise şi se prelinse înăuntru o fată. Era o apariţie solară, tânără, blondă, cu pletele aurii revărsate pe umeri, cu ochii alungiţi, viorii, umbriţi de gene mari. În spatele ei se strecura o fiinţă ascunsă, bătrânicioasă, ştearsă.

— Haide, pregăteşte-te, că ăştia dorm, şopti fata.

După aceea îşi lepădă veşmintele uşor. Cealaltă îşi pregăti seringa. În acest răstimp, fata rămase absolut goală, stând cu spatele la Adrian, care îi contempla în tăcere torsul ei cu cele două emisfere care se sprijineau pe coloanele picioarelor înalte şi suple. Carnea fetei era ca de marmură moale, poleită de razele soarelui.

Adrian îşi aminti că într-o filosofie sau religie extrem-orientală, aceste emisfere femeieşti, cu dulcea lor umbră din mijloc, reprezentau fie haosul, fie neantul. Respinse simbolul, ca fiind absurd. Dimpotrivă, în ochii săi, aceste emisfere închipuiau laolaltă sfericitatea pământului şi, ca şi acesta, erau pline de făgăduinţe şi ademeniri. Sora isprăvise injecţia. Fata se întoarse cu faţa

spre fereastră. Şi atunci Adrian zări licărindu-i în pupile stropi aurii. Închise ochii, păstrând sub pleoape imaginea celor două picioare înalte şi zvelte ca două coloane de marmură moale, care îi trezi în memorie o altă imagine, văzută cândva într-un muzeu sau într-o revistă de artă.

Când redeschise ochii, fiinţa solară dispăruse din odaie. Adrian crezu o secundă că totul nu fusese decât o nălucire, dar nu, îşi amintea perfect că o văzuse aievea, că se aşezase chiar pe marginea patului său şi-i vorbise.

— De unde vii? îl întrebase ea.

— Din Infern, îi răspunse Adrian, arătând cu degetul în jos, spre sala de operaţie.

— Erai dus, delirai, rosti fata râzând. Oamenii aceia de jos ţi-au salvat viaţa, altminteri n-am mai fi stat de vorbă noi doi.

— Ar fi fost o mare pierdere pentru mine.

— Eşti foarte drăguţ.

— Mulţumesc.

E adevărat, apariţia solară nu se mai afla în încăpere, totuşi ea fusese aici, şi cuvintele fetei îi mai sunau şi acum limpede în ureche. Adrian se scula în capul oaselor, cu privirile ţintă spre uşă. Peste o jumătate de oră o văzu prin geam cum trece şi-i auzi paşii răsunând pe culoar. Aceşti paşi nu-i reînviară imaginea fetei, ci a unei mişcări euritmice, a înaintării unor coloane vii, care striveau, zdrobeau imaginile din Infern în mersul lor irezistibil spre

Infinit.

Revelaţia lui Anatol

Într-o după-amiază, pe când scriam la „Tentaţia vieţii”, soneria de la uşă zbârnâi de trei ori, violent. „Cine o mai fi şi ăsta?” gândii nu fără ostilitate împotriva vizitatorului inoportun.

Crăpai uşa şi-n pragul ei apăru un tânăr cu părul negru, creţ, cu gâtul scurt şi gros. Avea aerul că dacă nu deschideam imediat, s-ar fi năpustit în uşă cu umerii lui puternici. Îmi zâmbi totuşi prietenos:

— Ce-i cu dumneata? Nu mă mai recunoşti? mă întrebă pe jumătate vesel şi ironic.

— Drept să-ţi spun, nu, îngăimai, scrutând atent pe acest tânăr îmbrăcat cu o superbă bluză de un albastru marin şi cu pantaloni de tergal, în aceeaşi nuanţă. În picioare purta pantofi galbeni, cu talpă subţire, foarte fini şi eleganţi.

— Eu sunt Anatol, spuse cu o îngăduinţă zâmbitoare, sper că ai auzit de mine. Îţi închipuiai că dacă ai să mă închizi între copertele unei cărţi, un om cu temperamentul, cu vitalitatea mea, o să rămână captiv

între scoarţe?

— Nici nu m-am gândit. Dar, ca erou literar, destinul tău era încheiat pentru mine.

— Ei, uite că nu este aşa!

— Şi cu ce prilej te afli la mine? Ţi s-a întâmplat ceva interesant, dramatic?

Ce expresii folosiţi şi voi, scriitorii! Desigur că ceea ce mi s-a întâmplat e interesant şi dramatic, dacă în această noţiune intră şi schimbarea petrecută în conştiinţa unui artist, fără să implice o mişcare exterioară, dinamică şi vie, ci doar un proces lăuntric. Am venit să te informez că am răzbit cu pictura, că m-am impus, am călătorit prin străinătăţi, am şi fost decorat. Unii invidioşi pretind că mi-am renegat arta. Să nu-i crezi. Sunt nişte calomniatori. E adevărat că mi-am îmbogăţit tematica, ea cuprinde o arie mai variată, în care elementul social ocupă locul pe care-l merită. Dar am învins cu mijloacele mele artistice. Pe acelea nu le-am abandonat, ci, dimpotrivă, le-am desăvârşit. Au recunoscut-o chiar şi pictorii italieni care mi-au văzut lucrările la Roma. Unii m-au invitat la ei acasă, cu gândul să mă instruiască în arta cu adevărat „modernă". Şi atunci, ca să le dau o lecţie, i-am invitat, la rândul meu, să mergem în Transtevere, să pictăm acolo. După aceea am expus cu toţii pânzele într-o sală din Centrul Romei. Criticii italieni, în unanimitate, au recunoscut că cea mai interesantă şi inedită viziune

plastică era a pictorului român, adică a mea. Firește că lor nu le-am spus – nici n-am avut prilejul – că ceea ce știam învățasem de la Luchian, Pallady, Petrașcu, Tonitza, Iser și nu îndeajuns prețuitul după mine – Francisc Șirato, pe care l-am cunoscut cu ani în urmă. Îl iubeam și ca om, și ca artist. A trăit modest și retras, și era artist până în măduva oaselor. Dublat de un gânditor. Subtilul colorist era în același timp și un tehnician de mâna întâi.

— Mă bucură că te-ai impus și că ai avut succes.

— Nu despre succesul meu voiam să-ți vorbesc, ci despre marii noștri pictori, pe care-i admir și-i iubesc.

— Din câte îmi amintesc, tu te revendicai de la Kandinsky, Chirico și Modigliani...

— Nu-i reneg, această fază însă s-a consumat de mult. Pictorii români despre care ți-am pomenit mai înainte au fost o descoperire uimitoare pentru mine, și m-am gândit de ce să-mi caut rădăcinile în alte locuri decât cele natale și de ce să învăț de la alți artiști, când sensibilitatea mea e înrudită cu a pictorilor români și când experiența fiecăruia dintre ei merita să fie cucerită. Întrebuințez termenul de cucerit, deoarece acest termen mi se pare mai potrivit decât preluat. Niciun artist adevărat nu preia experiența altuia, ceea ce de altminteri este imposibil. Un artist cucerește din experiența înaintașilor săi ceea ce ajută să fructifice propriul său talent. Artistul autentic e un cuceritor, nu un vesel moștenitor al experienței altora. Și

fiecare cucerire, pentru a duce arta cu jumătate de pas mai departe, cere îndârjire, pasiune, fără preocuparea succesului imediat, ci în scopul major al realizării tale. Succesul la mine a fost întâmplător, deşi l-am dorit. Să nu mă înţelegi greşit. N-am întreprins nimic ca să-l capăt. Nu l-am urmărit cu orice preţ. De fapt, succesul meu a venit pe când îl aşteptam cel mai puţin şi chiar, într-un fel, m-a şi surprins. Dar să revenim asupra descoperirii mele. În realitate a fost o revelaţie. Într-o zi m-am pomenit că din toţi banii câştigaţi nu mai aveam decât vreo trei mii de lei, cu care voiam să-mi fac un costum. Într-o dimineaţă, pe când treceam pe strada Edgar Quinet, mi s-a părut că zăresc un tablou foarte frumos într-una din vitrinele magazinelor de consignaţie. M-am apropiat ca să privesc mai bine tabloul şi m-am oprit, fascinat. Era o pânză de Luchian şi reprezenta o fulguire de petale. Am intrat în magazin. Tabloul costa trei mii de lei. Am scos banii şi l-am cumpărat. Nu-mi mai păsa de costum. Am luat tabloul la subsuoară şi l-am dus acasă. L-am pus pe şevalet şi l-am privit îndelung. La un moment dat am auzit o muzică suavă; era mai degrabă foşnetul mătăsos al florilor care se desfoliau într-o fulguire lină de petale. Înţelegi? Am auzit acel foşnet. Şi atunci am îngenuncheat în faţa tabloului şi am început să plâng. Mi-am amintit ce a fost viaţa lui Luchian şi am revăzut chipul mistuit de suferinţă, ochii aceia arzători, profunzi, fermecaţi de cine

ştie ce viziune... Am stat mult îngenuncheat şi deodată s-a făcut o lumină în mine, şi am înţeles. „Să nu te apuci să lucrezi până ce nu cunoşti bine sufletul fiinţei, priveliştei, obiectului pe care vrei să-l pictezi, până ce nu ai pătruns taina care sălăşluieşte înapoia fiecărei forme.” De atunci am început să pictez cu adevărat. Ah, ce mare fericire!...

— Bine, Anatol, deci eşti mulţumit, încercai să închei convorbirea.

Dar pictorul nu mă lăsă.

— N-am isprăvit, continuă Anatol. Dacă un Francisc Şirato a putut trăi o viaţă întreagă într-un mic apartament, pe undeva lângă Bariera Vergului, atunci mie mi-e prea destul un fost garaj. Să nu crezi cumva că pledez pentru o austeritate vecină cu sărăcia. Nu. Artiştii au nevoie de o viaţă frumoasă, de condiţii deosebite, aşa cum se străduiesc ai noştri să le asigure. Aici e însă vorba de mine. Eu unul nu mă împac cu locuinţe fastuoase, cu toate că în viaţa mea n-am trăit în bordei. Nici acasă la părinţi, nici la Irina. Am fost plecat la mare şi aş fi putut locui în cel mai frumos bloc sau într-o vilă splendidă. Am refuzat şi una şi alta. M-am refugiat într-un sat pe litoral şi am închiriat o cameră cu lut pe jos. Nu-ţi poţi imagina ce plăcere este să calci cu talpa goală pe lutul rece, să umbli cum pofteşti, să te simţi liber, un copil al naturii, să te spele valurile mării, să te ardă soarele şi să te bată vântul. Iar seara, în loc să te duci să dansezi într-un restaurant

aglomerat, insuportabil de gălăgios, să ieşi afară pe prispă, să tragi în piept aerul tare, marin, să priveşti în larg joaca delfinilor, cu spinările lucioase în bătaia lunii. Ce rost are să te dichiseşti în fiecare seară, să fii pus la punct? E plictisitor şi agasant...

—Văd că aici, în oraş, eşti foarte elegant.

— Vrei să spui că m-am burghezit?

— Nu, eleganţa ta e totuşi artistică.

— Ce vrei, am câştigat nişte bani în ultimul timp. Mi-am cumpărat culori, două pipe şi boarfele pe care le vezi pe mine. Ba nu, am mai cumpărat vreo trei bluze foarte frumoase şi câteva eşarfe de mătase pentru Irina.

— N-ai uitat-o. Ce mai face?

O văd foarte rar, când vine pe la Bucureşti. S-a măritat cu Matei Zane şi s-a mutat la Roman, întrucât el a fost numit acolo, la marele laminor, într-un post important.

— Şi ce-ai mai făcut în ultima vreme?

—În ultima vreme am umblat mult prin uzine şi şantiere. În afară de acest tineret din uzine pe care-l cunosc acum destul de bine, mai este şi un alt tineret, care frecventează barurile „Berlin", „Katanga" şi „Jaluzele albastre". Nu-i cunosc exact identitatea socială, dar nici nu-l pot condamna în bloc, deoarece alături de băieţandrii fără căpătâi, de fete vane şi aiurite, găseşti şi unii tineri sau tinere care năzuiesc totuşi să se afirme şi care, în afară de aceste ore de desfătare, sunt aplicaţi la muncă, încearcă

să se pregătească pentru viitor. Toţi ştiu că fără carte, fără o pregătire temeinică, îşi ratează viitorul şi viaţa. Sunt însă printre ei tineri care n-au avut puterea să se smulgă din mirajul acestei existenţe uşoare şi superficiale. Unele fete au ales calea cea mai uşoară. Sunt mulţumite să pătrundă în corpul de balet al vreunui teatru de estradă sau ca simple figurante la cinematografie. E drept că unele din ele nu-s lipsite de însuşiri şi sunt şi fete frumoase. Nu ţi-aş fi vorbit despre ele, dacă împrejurarea nu mi le-ar fi adus în cale, ca să-mi pozeze drept modele. Nu ştiu dacă ai aflat că eu mă bucur de o oarecare preţuire printre tinerii noştri artişti plastici, care se revendică de la arta modernă. Nu-s mulţi, dar sunt gălăgioşi, iar unii dintre ei – vreo doi-trei – au chiar şi talent. Profitând de faptul că tineretul se bucură în mod special de grija tuturor, unii dintre aceşti tineri îşi cam fac de cap, cu complicitatea tacită a unor cronicari dezorientaţi. În fond, e o reacţie târzie împotriva anecdotei şi retoricii în artă, pe care însă ei nu le-au cunoscut şi de pe urma cărora n-au pătimit. O reacţie la extrema opusă, cu care de asemenea nu mă împac, de aceea nici nu ne prea înţelegem. E timpul să facem artă adevărată, şi adevărul în artă, după cum afirma un cunoscut eseist francez, este emoţia. Cine nu reuşeşte să ţi-o comunice face orice vrei tu, dar nu artă. Arta fără emoţie e ca o rugăciune fără credinţă, adică la fel de goală şi inutilă.

— Şi cum, pictura acestor tineri colegi nu-ţi comunică nicio emoţie?

— Nu. Ce emoţie să-mi comunice un desen stângaci şi infantil, o culoare lipsită de subtilitate şi nuanţe? Totul e cerebral, compus şi factice. E o pictură compusă, ca însuşi înfăţişarea lor, începând cu fizionomia şi sfârşind cu aspectul vestimentar. Sunt făcuţi. Pozează. Vor să pară neapărat interesanţi.

— Ţin să-ţi reamintesc că aşa se spunea şi despre tine, că pozezi, că ai adoptat o atitudine de tip original cu orice preţ. Vezi? ai devenit refractar şi intolerant, îmbătrâneşti, Anatol!... Nu mai înţelegi fenomenul înnoirii expresiei artistice. Ce-ai fi vrut, să se oprească la tine?

— Nu sunt nici absurd, nici ignorant. Chiar de aş fi fost genial, ştiu foarte bine că expresia artistică nu poate îngheţa într-o singură formulă. Asta ar fi chiar împotriva naturii artei, a căutării, a progresului. Cât despre ce s-a spus despre mine, măcar tu ar fi trebuit să mă cunoşti mai bine. Eu nici nu pozam, nici nu voiam să fac pe interesantul, căci asta ar însemna să presupui că eu acordam mai multă preţuire celor din jur decât mie însumi, ceea ce nu s-a întâmplat niciodată. Eu sunt un instinctiv, un pasionat, un spontan, fără prejudecăţi. De aceea şi-au închipuit unii că doream să fac pe interesantul, alţii pretindeau că aş fi chiar dement. Nici asta nu era adevărat. Mă agasa, mă scotea din sărite orice

conformism, social, artistic, sentimental, de aceea răbufneam în câte o trăsnaie. În mod preconceput, însă, nu mi-am propus niciodată să fiu într-un fel sau altminteri, să pictez aşa sau invers. Lucrurile se petreceau cu mine mult mai firesc, mai natural. Şi la urma urmei, în esenţă, eu nu sunt altceva decât un om de pasiune, şi ceea ce mă indignează şi mă îndepărtează de aceşti tineri este lipsa pasiunii atât în viaţă, cât şi în artă. În viaţă, îi priveşte, dar în artă este inadmisibil. Nu iubesc nimic cu patimă, cu înfocare. Să zicem că pe unul l-ar inspira autobuzul 87. Asta aş mai înţelege şi, până la un punct, poate l-aş aproba. Să zicem că un altul s-a îndrăgostit de girafa de la grădina zoologică. Şi asta aş înţelege. Dar să mimezi nişte sentimente pe care nu le ai şi deci nu le cunoşti – pe cine poate înşela aceasta disimulare? Numai pe neprevenit, pe mine nu...

— Nu cumva ai devenit invidios, Anatol?

— E o copilărie! Poţi deveni invidios pe unul care foloseşte aceleaşi mijloace de expresie şi pictează mai bine decât tine. Dar aşa cum stau lucrurile, cu mine n-au nimic comun...

— Poate că te irită faptul că te vezi depăşit, că este câte unul superior ţie.

— A-mi fi superior, nu e greu, e mai greu să-mi fie egal. Să lăsăm gluma deoparte. Dacă băieţii ăştia s-ar fi simţit superiori mie, nu m-ar fi invitat să expun cu ei, cu toate

că, e drept, mi-au specificat să viu cu lucrări în maniera mea din ’46. „Şi n-o să vă speriaţi?” i-am întrebat. „Nu, că suntem desculţaţi,” mi-a răspuns cel mai obraznic dintre ei, şi cel mai talentat. De fapt, nu era vorba de nicio expoziţie publică, ci de o vizionare cu caracter restrâns, pentru critici, în scopul de a se constata linia de dezvoltare a plasticii tinere şi a se stabili direcţiile de orientare. Am uitat să-ţi mai spun că aceşti tineri au un atelier colectiv la şosea, cu tot ce e necesar, iar adesea îşi recrutează modelele din figurantele sau aspirantele la glorie, despre care ţi-am mai pomenit. Pe una din ele, care, într-adevăr era foarte frumoasă, am refuzat s-o pictez. „Dumneata nu eşti bună de model, i-am spus. Un asemenea trup nu se pictează.” „Atunci să mă îmbrac, se supără fata. Alţi pictori abia aşteaptă să le pozez. Ce defect are trupul meu?” „Niciunul. Eşti foarte frumoasă, dar prea nudă.” „Asta-i bună! Eu cred că dumneata eşti cam ţicnit. Poate vrei să-ţi pozez în toaletă de seară?” „Nu, în niciun fel. Du-te sănătoasă!” „Nici dacă m-ai ruga şi ai plăti dublu, nu-ţi mai pozez.” Acest mic incident a fost de ajuns ca să se răspândească printre tinerii mei colegi următoarea versiune: Anatol a rămas acelaşi tip trăsnit, dar de data asta a cam sărit peste cal! Peste câteva zile m-am pomenit cu trei sau patru modele care, pare-se, erau vorbite între ele. S-au dezbrăcat toate deodată, iar cea mai îndrăzneaţă m-a întrebai înţepată: „Ei, să-ţi auzim părerea! Care dintre

noi este cea mai nudă?" „Sunteţi deopotrivă de nude şi semănaţi cu nişte poze de fotorotogravură trase în serie la tiefdruck." „Şi? Nu te hotărăşti odată? Niciuna din noi nu este demnă să-ţi pozeze ca model?" „Eu nu sunt ilustrator de nuduri obscene, ci artist, pictor. Un trup gol de femeie nu e altceva pentru mine decât o formă expresivă, o formă sensibilă, care ascunde sub învelişul ei un teribil mister: viaţa. Eu nu pictez nici pântece, nici şolduri, nici coapse şi nici sâni goi, ci o formă minunată, in care pulsează viaţa. Dacă nu simt aceasta pulsaţie, dacă modelul respectiv nu mi-o comunică, refuz să pictez un trup frumos şi gol. Deci nu mă interesaţi. La revedere."

— Ai fost cam brutal cu sărmanele fete.

— Îmi pare rău că nu le-am dat imediat afară. Îşi îngăduiau să aibă şi opinii despre artă. Asta mai lipsea! Să-ţi povestesc o mică istorioară cu Picasso. Odată, la Paris, aflându-se într-un bistro, un imbecil îl pisa cu părerile sale despre pictură. Calm, Picasso a scos un pistol din buzunarul de la spatele pantalonului, l-a pus pe masă şi l-a avertizat pe pisălog: „Dacă mai rosteşti un singur cuvânt despre pictură, trag!" Aşa încât, vezi, eu am fost încă destul de amabil că le-am suportat pe aceste gâsculiţe. A doua zi s-au înfiinţat la mine nişte coexpozanţi. Au adus cu ei şi o sticlă cu wisky: „Tovarăşe Anatol, ştii că Hemingway spunea că wisky-ul e un carburant." „Se poate, dar ce spune Anatol ştiţi?" „Nu."

„E o băutură potrivită pentru brutele din Far-West. Acestea n-au decât să se îmbete cu wisky.” „Păi dumneata, care beai rom şi trăscău, dumneata ponegreşti wisky-ul? Romul e o băutură pentru nebăutori, iar trăscăul pentru căruţaşi,” rosti muşcător acelaşi tânăr obraznic şi talentat, pe care îl preţuiam. „Te înşeli, eu nu mai beau nici rom. Nici trăscău. Pe vremea când le beam, nu beam de plăcere, ci ca să mă turtesc. Acum beau coniac din voluptate. E o băutură fină, tare ca o esenţă şi înmiresmată ca o livadă. Dar eu nici azi nu sunt un rafinat, dovadă e că beau coniacul în ce se nimereşte. Nu în pahare potrivite, acelea pântecoase, pe care le încălzeşti între palme, ca băutura să-şi emane aroma." „Dar ce e cu vasul acela cilindric atârnat deasupra divanului?" „E plin cu coniac, i-am spus. Vie îmi place după-amiază să citesc întins pe divan şi ca să nu fiu silit să mă scol mereu, pentru o înghiţitură de coniac, am găsit această soluţie: invârtesc robinetul canulei şi trag o duşcă. După aceea închid robinetul. În felul acesta beau şi citesc, fără să mă mişc de pe divan." Tinerii îşi făceau semne între ei, pe care le-am surprins. „Nu-s nebun, le-am spus, as dori să vă fixaţi asupra mea. Ori mă consideraţi un conformist odios, dornic de parvenire, ori un artist cu unele ciudăţenii benigne." Tânărul acela talentat mi-a spus că o să mă judece după tablouri. Le-am răspuns: „E foarte bine. Atunci pe mâine seară". Ne înţeleseserăm deci. Cum eu nu

locuiesc departe de ei, am dat o raită, dimineaţa, prin atelier, ca să le văd tablourile. Totodată, am adus cu mine şi un bust de ghips, ca să încerc o experienţă. I-am adunat pe toţi în sală, am aşezat bustul pe un piedestal şi i-am momit să-l desenăm. Ca să-i atrag, am pus la bătaie o sticlă de coniac pentru cine isprăveşte mai repede desenul. Am pierdut rămăşagul intenţionat. Eu, de fapt, voiam să le demonstrez că nu ştiu să deseneze. Ceea ce mi-a reuşit perfect. Am adunat lucrările şi le-am spus: „Îţi este îngăduită orice îndrăzneală, orice fantezie, cu o singură condiţie: să stăpâneşti bine desenul. Desenele voastre nu au nicio legătură cu bustul expus. Desenul meu seamănă leit." „Ce faci dumneata este academism. Noi am interpretat liber," s-a revoltat tânărul talentat pe care îl preţuiam. „Bine. Întâi, eu v-am demonstrat că ştiu să desenez, ceea ce voi n-aţi izbutit. Şi acum am să-l desenez într-o interpretare liberă, personală. Într-un sfert de ceas isprăvesc desenul. Ei. Cum îţi place? l-am întrebat pe tânăr." „Asta îmi place, mi-a răspuns. Are o linie simplă şi fluidă." „Ca să ajungi însă la o asemenea linie simplă şi fluidă, trebuie să înveţi temeinic desenul, ceea ce, cu părere de rău, nu e cazul la voi." Seara, ne-am întâlnit din nou. Ei şi-au adus uleiurile, iar eu n-am adus decât nişte şasiuri cu pânzele preparate, dar nelucrate. I-am ajutat să atârne tablourile pe pereţi, având grijă să le aşez într-o anumită ordine. „Ei, ce impresie vă fac?" i-am întrebat.

„Nouă ne place”, a sărit tânărul obraznic şi talentat. „Fiecare din voi aţi vrut să fiţi singular, inedit, este adevărat?” „Da. Asta e scopul oricărui artist adevărat.” „Protestez. Scopul este să se exprime pe el însuşi, cu mijloace proprii, dar să nu caute în mod preconceput să fie singular şi inedit. N-aveţi totuşi impresia că tablourile, luate în ansamblu, suferă de o oarecare asemănare şi monotonie?" „Asta se datoreşte modului în care sunt aranjate, n-au perspectiva cuvenită şi sunt prea înghesuite unele într-altele". „Deci originalitatea voastră e în funcţie de perspectivă. M-am lămurit cum stau." „Tragi concluzii pripite, tovarăşe Anatol. Eu am subliniat doar inexistenţa unui factor destul de important în vizionarea unui tablou. Atât. Dar unde sunt lucrările dumitale?" „Sunt acolo, jos, lângă fereastră." „Tovarăşe Anatol, a exclamat tânarul cu stupoare, asta ce mai e, îţi baţi joc de noi? Nu-s decât nişte şasiuri cu pânza goală, nepictată. Te pomeneşti că inaugurezi o nouă şcoală: pictura invizibilă?" „O şcoală ar putea fi. Să-i spunem pictura imaginativă. Eu am să trag câteva linii, o să inventez nişte forme arbitrare, am să pun un titlu oarecare dedesubt, îngăduind astfel privitorului să-şi imagineze ce-i sugerez eu, iar dacă cumva nu e mulţumit, n-are decât să-şi imagineze el ce vrea. O colaborare mai directă, mai intimă cu artistul nici că se poate. Fii liniştit, nu-s chiar atât de original! La noapte voi picta pânzele." „Cum ai să pictezi într-o noapte zece

pânze?" „Nu mă cunoşti. Eu lucrez foarte repede." „Bine, dar nici nu ţi-ai adus paleta, culorile..." „Nicio grijă. Locuiesc aproape. Într-o jumătate de oră sunt cu ele aici. „ „Şi-n coşul acela de răchită ce ai?" „Ouă." „De când te-ai făcut precupeţ?" „Nu, ouăle sunt un grozav stimulent al imaginaţiei. Unii fumează marijuana, alţii prizează naiba ştie ce droguri, ca să-şi excite imaginaţia. Eu beau gălbenuşuri de ouă. Uneori beau şi douăzeci." „Douăzeci?!" „Sunt foarte rezistent." „Ai un ficat bun. Dar oricum, fereşte-te să nu faci vreun icter. Ce legătură au gălbenuşurile cu imaginaţia?" a rostit sceptic tânărul talentat. „O dilată până la delir." Tânărul, bănuitor, a cercetat ouăle din coş, cântărindu-le în palmă. Erau mai uşoare decât cele obişnuite. „Le-oi fi umplut cu coniac. Bună seara, tovarăşe Anatol, şi spor la lucru." „Bună seara." În sfârşit, am rămas singur. După vreo două ceasuri, însă, neliniştiţi, băieţii s-au înapoiat în sală, să cerceteze dacă lucram. Nu i-am lăsat să intre înăuntru. Au bătut în geam, m-au strigat. În sfârşit m-am apropiat de uşă, dar nu le-am deschis. „Sunt într-o mare inspiraţie, nu mă turburaţi." Am ţipat la ei şi i-am gonit. „Lasă-mă să văd şi eu," s-a rugat de mine tânărul talentat. N-am cedat. În sfârşit au plecat. A doua zi am aflat de la ei că aveam părul zburlit, din ochi îmi scăpărau scântei şi că se speriaseră de mine. E drept că mă cam montasem. Începuseră să mă plictisească. Ce făceam în sală? Fireşte că

nu pictam. Luam câte un ou, mă îndepărtam câţiva paşi şi azvârleam oul în şasiu. Coaja se spărgea, iar gălbenuşul era absorbit în parte de pânza preparată special de mine, iar restul se întindea, se lăţea pe pânză, dând naştere la tot soiul de făpturi bizare. Fiecare ou era injectat cu o substanţă de altă culoare. La sfârşit, cu cuţitul, mai nivelam ici şi colo „picturile." În dreptul lor am aprins un bec puternic şi să ştii că, noaptea, tablourile făceau un oarecare efect. Ziua, însă, culoarea era mai ştearsă şi atunci am pulverizat deasupra pânzelor o soluţie, ca să le facă strălucitoare. O să te surprindă, dar unora dintre băieţi le-a plăcut. Numai tânărul acela îndârjit şi talentat le-a privit mai de-aproape, apoi m-a mustrat: „Ne-ai jucat o farsă, tovarăşe Anatol! Ce-s omletele astea colorate? Să fim serioşi." „Asta zic şi eu, i-am replicat. Să fim serioşi şi să lucrăm cinstit. Să nu facem exhibiţii. Sunteţi de acord?" „Desigur." „Atunci amânăm deschiderea salonului şi fiecare aducem alte lucrări. Se aprobă?" „Se aprobă." „Eu am adus vreo şapte acuarele şi uleiuri, toate cu Irina, pe care le păstram ascunse cu gândul să le expun cândva. Sunt lucrări frumoase, care îmi plac şi acum, după trecerea atâtor ani."

— Şi de ce ai ales lucrări tocmai cu Irina? Oi fi avut tu şi alte lucrări bune.

—Să-ţi explic. Irina închidea în fiinţa ei un sunet pur şi incoruptibil, cum îl au doar paharele de cristal foarte fine.

Am impresia că am reuşit să exprim acest sunet intim, muzical, al fiinţei ei. De câte ori o evoc pe Irina, îmi amintesc de poezia lui Arghezi „Inscripţie pe un pahar”. O cunoşti? Ascultă:

„Cristal rotund, pe-o umbră de velur,
Cu inima de-a pururea senină,
M-am născocit din ape de azur,
Am îngheţat sub ţurţuri de lumină.
Şi ne-ncetat, ca pietrele de rouă,
Par a renaşte-n locu-mi tot virgin,
Cu-o licărire-n fundul meu mai nouă,
Pe cât mi-i încăputul de puţin.
Dar n-ai să ştii, prin mine ce izvoare
S-au strecurat şi câte, liniştit.
Şi nu cunoşti pe buza mea scânteietoare
Buzele calde câte m-au sorbit.
Ele-s aci-n văzduh, ca nişte foi,
Când îmi încerci răcoarea nebăulă,
Şi gura ta, sorbindu-mi stropii noi,
Buzele-n zbor, umbrite, ţi-o sărută."

— Anatol, tu tot o mai iubeşti pe Irina?

— Fără dragoste nu se poate realiza nimic durabil în artă, ocoli răspunsul pictorul, stânjenit, sau poate chiar acesta era răspunsul!

FOI DINTR-UN BLOC DE SCHIŢE

Pregătitorul zborurilor

În salonul dreptunghiular nu existau decât patru paturi, dintre care trei ocupate şi unul gol. Două din paturi se aflau lângă fereastră, ceea ce era un privilegiu pentru bolnavii respectivi, deoarece fereastra răspundea în grădină şi, când adia vântul, ei puteau să adulmece mirosul florilor şi să privească vălurirea frunzelor, să asculte foşnetul lor mătăsos.

În unele nopţi senine, vara, puteau să privească luna care-şi cernea razele printre frunze, sporind farmecul şi tainele grădinii populată de umbre.

Între cei trei bolnavi din salon se statornicise o înţelegere fragilă, căci fiecare dintre ei trebuise să se obişnuiască cu deprinderile şi ciudăţeniile celuilalt. Ceea ce-i neliniştea pe toţi deopotrivă era prezenţa patului gol. Ei nu ştiau cine-l va ocupa, ce fel de om o fi viitorul bolnav şi dacă vor izbuti să se înţeleagă cu el. Făceau fel de fel de presupuneri, cumpănind care ar fi mijlocul cel mai potrivit ca să-l izoleze, să nu tulbure echilibrul atât de greu închegat între ei. Într-o zi, patul gol fu scos din salon.

Cei trei bolnavi respirară uşuraţi, erau chiar veseli – scoaterea patului însemna că niciun alt bolnav nu va mai fi internat în salonul lor. Peste câteva zile, însă, infirmierele şi femeile de serviciu împinseră spre uşă unul din paturile de lângă fereastră. Asta-i nelinişti din nou pe cei trei bolnavi, care nutreau o pornire de ostilitate împotriva bolnavului necunoscut, întrucât astfel devenea liber cel mai bun loc de lângă fereastră.

Desigur, poziţia era admirabilă. Bolnavul putea să îmbrăţişeze cu privirea priveliştea copacilor bătrâni, a răzoarelor cu flori, a havuzului care trimitea în văzduh curcubeie de apă, sonore şi muzicale.

Printre frunze se zăreau, seara, luminile autobuzelor şi tramvaielor, fără ca cel mai slab zgomot să răzbată până-n centrul grădinii, spre care se deschidea fereastra. De aceea ţi se părea că aceste vehicule plutesc undeva, în apropiere.

În fund, mult mai departe, se zărea proiectată pe cer silueta blocului-turn din Piaţa Senatului, strălucind în noapte ca un far cu nenumărate lumini.

La ceasul când ziua se albăstrea, grădina se scufunda încet în întuneric, scăldată în miresme de salcâm şi „floarea nopţii”. Deasupra grădinii se desfăşura un cer imens, cu o puzderie de stele licărind umed şi bătând în reflexe verzui...

Oricum, de aici aveai una din priveliştile cele mai frumoase, şi orice bolnav ar fi râvnit să ocupe un

asemenea loc. Cine avea să fie oare viitorul ocupant al patului? se întrebau cei trei bolnavi mai vechi, care se simţeau oarecum frustraţi în drepturile lor la frumos, la privelişte, la aerul proaspăt şi înmiresmat. Bineînţeles, ostilitatea lor creştea împotriva viitorului bolnav, şi asta-i şi unea.

Dar când avea de gând să vină odată?

Şi iată că sosi şi ziua când apăru şi bolnavul aşteptat. De fapt, mai întâi apăru un vas cu câteva garoafe, pe care o mână grijulie de femeie îl aranjase pe noptieră, la presupusul căpătâi al bolnavului. Erau primele flori din salon. Înainte de a desluşi trăsăturile celui care zăcea între perini, cei trei bolnavi se holbară uimiţi la pat, căci până atunci nu văzuseră nimic asemănător.

În salon erau paturi obişnuite de spital, albe.

Patul noului bolnav era mai mare decât cele obişnuite. De fapt, era un pat-uzină, dotat cu tot felul de roţie, manivele, scripete, oglindă, bară transversală. Acest mecanism complicat îi impresionă foarte mult pe cei trei bolnavi. Mecanismul avea un rost precis. Cu ajutorul lui, bolnavul putea să-şi mişte pe rând câte un picior, să se culce pe ce parte dorea, să-şi înalţe perina de la căpătâi, să-şi aşeze trunchiul într-o poziţie mai comodă, ca să poată dormi noaptea pe spate.

Bolnavul era foarte tânăr. Şira spinării îi era ruptă. Şi din această pricină îi paralizaseră ambele picioare. Nu

putea de loc să umble.

Uneori, când zăcea imobil, celor trei bolnavi li se părea că tânărul murise. Nici măcar bolnavul din patul alăturat nu reuşea să-i deosebească trăsăturile feţei îngropate în perină. De altminteri, tânărul era atât de slab şi de palid, încât trupul lui se pierdea între perini.

Iar când punea în mişcare scripetele, legănându-şi pe rând câte un picior, se deşteptau toţi şi-l urmăreau cu cel mai viu interes, ca şi când de aceste mişcări depindea liniştea şi destinderea lor.

Numai în aceste clipe obrazul tânărului se împurpura uşor, din pricina durerii, dar cei trei bolnavi n-aveau de unde să ştie, căci tânărul nu le vorbea niciodată de boala lui. Îl văzură într-o zi muşcându-şi buzele, şi pricepură. Unul din ei îşi lăsă bărbia în piept, al doilea îşi feri privirea, iar al treilea zâmbi. Zâmbiră şi ceilalţi doi. Îşi dădeau seama că, faţă de acest băiat care zăcea între perini multe, la fel de alb ca şi aşternutul său, alb de parcă i s-ar fi scurs tot sângele, ei se puteau considera nişte oameni sănătoşi, sau cel mult suferind de o neînsemnată infirmitate. Şi din satisfacţia egoistă că ei nu sunt atât de grav bolnavi, uitară de ostilitate şi deveniră chiar generoşi. Se interesau de nevoile tânărului, se arătau foarte serviabili, îi făceau numeroase mici servicii, pe care el nu le cerea niciodată de la nimeni.

Era un bolnav care nu se văita, nu se plângea de nimic,

fie de mâncare, fie de neglijenţa unei surori, fie de curent, când se lăsa uşa deschisă. Mai toată vremea se uita îngândurat în grădină sau citea o carte, încât ai fi zis că visează ziua în amiaza mare. Nici nu băga de seamă că ceilalţi lipseau foarte des din salon. Cei trei bolnavi erau foarte intrigaţi de slabul interes pe care-l treziseră tânărului. O puneau asta pe seama bolii lui. Curând se convinseră că se înşelau. Pe când se îndreptau spre salon, fură surprinşi să audă pe cineva cântând dintr-o muzicuţă... „Marina... Marina...” Îşi închipuiau ca melodia venea din altă parte, poate de la vreun difuzor, dar cu cât se apropiau de salonul lor, cântecul răsuna mai tare, mai distinct. Nu le venea să-şi creadă urechilor. Şi când deschiseră uşa, îl găsiră pe tânăr cântând de zor dintr-o muzicuţă de gură: „Marina... Marina...” Pe faţa sa lucea transpiraţia, dar nu se lăsă şi cântă mai departe.

Peste câteva zile, la o contra-vizită, când doctorul întrebă dacă are cineva nevoie de vreun medicament pentru la noapte sau nu se simte bine, tânărul răspunse:

— Tovarăşe doctor, aici toţi bolnavii sunt sănătoşi.

Formula plăcu şi se răspândi şi în celelalte saloane. În general, însă, tânărul era un om tăcut, dar nu posac şi nici chiar închis în sine.

Cei trei bolnavi ar fi dorit să intre în vorbă cu el, să-l cunoască mai bine, dar nu ştiau cum să-l abordeze. Încercau o senzaţie de jenă şi nu cutezau să-l iscodească

asupra infirmităţii şi gândurilor sale. Erau de prea puţină vreme împreună şi nu se cădea să dea buzna în sufletul băiatului. Îl lăsară deci în pace, aşteptând un prilej mai nimerit să se apropie de el, să-i intre în intimitate. Prilejul se ivi mai repede decât sperau.

Într-o dimineaţă, băiatul stătea lungit în patul lui, îngândurat. Deodată tresări la zbârnâitul unui motor de avion. Avionul se rotea deasupra grădinii şi se lăsă atât de jos, că atingea vârfurile copacilor. Frunzele începură să freamăte. Se vedea elicea învârtindu-se ameţitor de iute, carlinga pilotului care făcea cuiva semn cu o eşarfă roşie. Tânărul dădu semne de agitaţie. Flutură şi el un prosop dungat în cadrul ferestrei. Ceilalţi bolnavi se îmbulziră şi ei la fereastră. Pilotul repetă semnalul şi tânărul îi răspunse. Se mai roti de câteva ori deasupra grădinii, apoi dispăru în zare.

— S-a ţinut de cuvânt nebunu'! exclamă admirativ tânărul. Mi-a făgăduit că-mi va face o vizită la spital cu avionul. S-a ţinut de cuvânt. M-ar fi mirat să se fi întâmplat altfel.

— Eşti şi dumneata pilot? Ai avut vreun accident? se interesă vecinul de pat al tânarului.

— Nu sunt pilot şi n-am avut niciun accident de avion. Am căzut de pe-o macara. S-a desprins braţul lateral, care nu era bine montat, şi m-am prăbuşit în gol. Am avut prezenţă de spirit şi-am sărit în lături, altfel cădea braţul

de fier peste mine şi mă strivea.

—Şi ce-i cu pilotul care te-a vizitat? Sunteţi prieteni? Lucraţi cumva împreună? Unde?

— Da, la aeroport.

Va să zică tot ai legătură cu aviaţia?

— Fireşte.

— Pe ce linie zboară acest prieten al dumitale? mai vru să ştie vecinul de pat al tânărului.

— Bucureşti-Arad. E cel mai vechi dintre toţi băieţii şi e un pilot straşnic. Cu el nu mi-ar fi frică să zbor nici cu o roabă. Conduce minunat, pe orice vreme. Are un sânge rece şi nişte reflexe uimitoare. Am şi zburat cu el. Pe-o asemenea mână poţi să-ţi încredinţezi viaţa, fără nicio frică.

— Atunci eşti ajutor de pilot, telegrafist, steward? insistă vecinul de pat, curios să-i afle profesiunea.

— Nu sunt nimic din toate astea.

—Dar de zburat, ai zburat?

— Da, am zburat cu toţi piloţii. Eu sunt pregătitorul zborurilor.

— N-am auzit niciodată de-o astfel de profesiune.

— Da' de mecanic de avion ai auzit?

— Zi-i aşa, frate, asta mai e de înţeles.

— O fi. Nu este însă exact. Eu nu numai că verific motoarele, ci şi pregătesc avioanele să poată înfrunta vijeliile, căderile în goluri de aer sau alte calamităţi.

—De obicei te afli şi dumneata pe bordul avionului?

— Natural, mă aflu totdeauna alături de pilot. Simt şi eu în piept căderile în gol, simt rafalele vântului care izbesc avionul cu putere, zgâlţâindu-l din toate încheieturile. Şi acum încă îmi mai simt pline urechile de vâjâitul vântului. Mă bucuram cu ei, când scăpau teferi din vijelie, şi eram fericit la comunicarea: „... Am ieşit din zona furtunii... Zburăm liniştit... Acum trecem Carpaţii... Îţi mulţumim, Gheorghieş!...” Nu, dumneata nu poţi să-ţi imaginezi ce însemna această mulţumire pentru mine. Era în joc viaţa lor şi eu le dădusem un aparat cu care puteau să înfrunte vijeliile, curenţii de aer, viteza nebună a vântului, sus, la o înălţime de peste două mii, trei mii de metri. Desigur că trăiam şi numeroase clipe de bucurie. De pildă, îi auzeam: „Gheorghieş, se zăresc crestele înzăpezite ale Carpaţilor. Luăm înălţime. Soarele îşi reflectă razele în piscurile îngheţate, care ard cu văpăi reci şi strălucitoare. Le vezi, Gheorghieş?” „Da”, le răspundeam. Sau altă dată... „Zburăm deasupra Bărăganului... E o mare de pământ!”... În altă zi: „Zburăm de-a lungul văii Dunării... Ce se zăreşte în zare? Ce clipeşte în depărtare, ca nişte oglinzi mişcătoare? E bătrânul fluviu, Dunărea, care-şi mână domol şi maiestuos apele spre mare. Uite satele, şi oraşele vesele, colorate, care-i ies în întâmpinare. Le vezi şi tu, Gheorghieş?” se interesa pilotul. „Da, le văd”, îi răspundeam. Ah! ce frumos era! exclamă cu nostalgie şi

parcă cu regret tânărul bolnav.

— Eşti mereu pe gânduri. Uneori pari trist. De ce? se interesă iar vecinul său de pat.

Tânărul protestă.

— Pe gânduri sunt mereu. Asta-i adevărat. De ce? murmură el. Şi însufleţindu-se brusc, plin de speranţă: Cine a zburat va mai zbura. Nu-i aşa, tovarăşe?

Nu părea să aştepte vreun răspuns, căci îşi aţinti privirile asupra florilor de sticlă, care înfloreau doar noaptea în grădină, într-o bruscă explozie de lumină...

Legea gravitaţiei

Într-o zi înăbuşitoare de iulie, Laura Manole mergea agale de-a lungul cheiului Dâmboviţei. Fata abia îşi târa picioarele şi nu puteai şti dacă din pricina oboselii sau a asfaltului moale, topit, de care i se lipeau tălpile pantofilor. Lumina zilei era albă, crudă, înţepându-i ochii. Aerul ardea. Până şi rochia subţire de stambă o înfăşură într-un veşmânt de foc. Palma-i ardea strângând portofelul de muşama neagră, în care-şi ţinea batista, rujul şi mărunţişul pentru tramvai. Nicăieri nu te puteai adăposti de şuvoiul fierbinte care se revărsa din cer; bolta era de un albastru orbitor, incandescent. Copacii nu se clinteau, amorţiţi, cu frunzele pălite. Pretutindeni, la ferestre, storurile erau trase. Oamenii se apărau de căldură, ocrotiţi de storuri, în penumbra odăilor.

Soarele se înălţase în fruntea cerului şi dogoarea era în toi. Oraşul părea epuizat, leşinat de căldură.

Laura Manole plecase de dimineaţă de-acasă. Simţea o moliciune în genunchi. Gâtlejul îi era uscat de sete, dar nu se îndura să cheltuiască douăzeci de bani pentru un pahar cu sifon. Bău apa la una din cişmelele automate; apa era

însă căldicică şi nu-i potoli setea.

În fiecare dimineaţă, fata se scula în zori, îşi netezea cu fierul rochia de stambă, bea sau nu bea o apă încropită, gălbuie şi puţin îndulcită, căreia în casa lor i se spunea ceai şi pornea la drum. Colinda oraşul de la un capăt la celălalt, în căutarea unei slujbe. Fusese timp de doi ani funcţionară la biroul unei drogherii din piaţa Sf. Gheorghe. Ea bătea la maşină, ţinea contabilitatea, făcea corespondenţa, expedia poşta.

Într-o zi, patronul o înştiinţase că va fi silit să-şi reducă personalul, din cauza crizei ce bântuia ţara care se afla în război. Afacerile se restrângeau, şi el ar fi consimţit la unele sacrificii dacă şi ea, Laura Manole, ar deveni mai înţelegătoare. Patronul începu să întârzie la birou, s-o înghesuie, ceea ce o sili pe fată să se ferească de el, să se ascundă. Odată, patronul trase chiar oblonul, vrând s-o reţină cu forţa. Pe atunci Laura nu era atât de slabă. Îl respinse cu violenţă pe patron şi se furişă pe sub oblon, afară, în stradă. A doua zi fu concediată. Începu să bată străzile oraşului, fără speranţă. Subnutrită, istovită de alergături, se anemiase, slăbise. Peste tot întâmpina refuzuri, în numele crizei. Dar, în cursele zilnice prin oraş, Laura observase că o anumită lume umplea marile magazine, restaurantele, cofetăriile şi că acolo nu se simţea nicio urmă de criză. Pentru ea, însă, nu era loc nicăieri.

Fata nu dispera, sau poate disperarea ei era atât de adâncă, încât făcea impresia unei fiinţe absente, lunatice. Asta se citea şi pe chipu-i palid, cu privirea-i întoarsă înăuntru, în mersu-i lin şi maşinal. Dacă cineva i-ar fi pus mâna pe umăr, fata ar fi tresărit, ca un om deşteptat din vis. De-altminteri, Laura se refugia adesea în somn, unde-şi regăsea odihna trupului şi pacea sufletului. În somn uita că n-avea slujbă, că se culcase nemâncată, că taică-său era un bărbat neînsemnat, sfrijit, care se angajase om-reclamă. Se căţăra pe nişte catalige, devenind un uriaş care atingea cu jobenul ferestrele de la etajul întâi al unei case obişnuite. Purta haină neagră şi pantaloni largi, cadrilaţi. Ca să arate cât mai caraghios, îi vopsiseră faţa şi i-o împodobiseră cu o pereche de ochelari enormi. Pe piept şi pe spate îi atârnau două placarde ţipător colorate. Astfel travestit, omuleţul invita târgoveţii în piaţa mare, să cumpere de la renumitul magazin „Roata", „articole fine pentru botezuri, nunţi şi înmormântări".

Pe zăduf, pe ploaie, pe ger, căţărat pe catalige, omul îşi striga reclama, în hazul negustorilor şi târgoveţilor din piaţă, care se-adunau în jurul lui ca la un spectacol de bâlci, îl aţâţau să strige mai tare, îl înjurau, îl scuipau şi-l batjocoreau. „Borât mai eşti, dom'le!" exclamau ei veseli, strâmbându-se de râs.

„Nici măcar acolo, sus, nu scapă de înjosire," gândi fata, pe care hazul lor o îndurera. Ocolea întotdeauna piaţa

mare, ca să nu asiste la aceste scene penibile şi umilitoare. Pe de altă parte, instinctiv, se temea ca omuleţul cu joben să nu se rostogolească pe caldarâm. În fiecare zi se ruga la icoană să nu se întâmple o asemenea nenorocire în casa lor. De aceea Laura se refugia în somn. Abia aştepta să se vâre în aşternut şi să înceapă să viseze. Era mereu acelaşi vis. Se făcea că ea căpătase o însuşire miraculoasă; putea, oricând voia, să se înalţe deasupra caselor, a copacilor şi oamenilor, să zboare în văzduhul albastru şi limpede ca o pasăre a cerului. Era de-ajuns să-şi ridice braţele, să le fâlfâie ca pe nişte aripi în aer şi începea să se ridice deasupra pământului. Toţi vecinii, cunoscuţii, adunaţi pe la porţi, o priveau cu surprindere şi încântare cum pluteşte deasupra copacilor...

O bătrână din curte îi tălmăcise visul. Asta înseamnă că ea, Laura Manole, o să fie cândva mare şi o să ajungă sus, foarte sus.

În vis se făcea că fata, plutind printre nori, încerca o nespusă bucurie – şi tentaţia de a se urca cât mai sus, dar şi o indicibilă teroare că nu simţea pământul de sub picioare. Când se deştepta din somn, avea o senzaţie tulbure, de nemulţumire, ca şi când în vis s-ar fi petrecut cu ea ceva straniu şi rău. Această senzaţie era astăzi şi mai ascuţită, poate unde, în ajun, se certase cu părinţii ei. Începuseră prealarmele şi alarmele, iar taică-său îi interzisese să mai iasă în oraş, în căutarea unei slujbe.

Degeaba se străduise ea să-l liniştească, asigurându-l că totdeauna intra în primul adăpost ivit în cale.

— Mie îmi vorbeşti de adăposturi? rostise el, cu aerul unui specialist în construcţii. Sunt nişte gropi protejate de scânduri şi acoperite cu pământ. Astea nu-s adăposturi, ci morminte în care se vâră omul de viu. În tot oraşul sunt doar câteva blocuri cu adăposturi mai bune. Le poţi număra pe degete. Toate celelalte adăposturi sunt construite de şnapani. Sunt şubrede şi nu fac două parale. Este, pur şi simplu, o amăgire a cetăţenilor, o bătaie de joc.

— Bine, dar dumneata cum te duci la serviciu? stăruise fata.

— Eu am obligaţii, mie nu mi se poate întâmpla nimic rău, îi replicase taică-său.

Laura găsise răspunsul atâi de copilăresc şi absurd, încât cedă, făgăduindu-i că, dacă în două-trei zile nu găsea serviciu, renunţa deocamdată să mai caute şi nu va mai ieşi în oraş până nu se vor potoli alarmele şi prealarmele.

Taică-său se mai potolise.

Oricum, tot nu faci nicio scofală cu alergătura asta. Strici pingelele la pantofi, şi mie şi mamei ne sare inima din loc, când urlă „Măgăoaia". Aici, unde locuim noi, la marginea oraşului, nu e nicio primejdie. E mai bine să stai acasă. Suntem, cel puţin, liniştiţi.

Laura intrase pe bulevardul Elisabeta şi stând acum pe marginea trotuarului se întreba încotro anume s-o ia. O

dureau picioarele, i se băşicaseră tălpile de atâta mers şi simţea că, dacă nu se aşeza imediat, va pica jos de slăbiciune. Peste drum era Cişmigiul. Şi odihna se plătea, căci pentru fiecare scaun se percepea o taxă. Va găsi însă ea un loc umbros sub stejarul bătrân şi falnic, din apropierea podului de peste lac. I se spunea „banca şomerilor". Acolo va găsi un loc şi va întâlni şi cunoscuţi; unii vor schimba un cuvânt, două, alţii vor tăcea sau vor moţăi, acoperindu-şi faţa cu un ziar vechi, ca să se apere de bâzâitul plicticos şi înţepăturile muştelor. Laura traversă strada. Ceea ce se întâmplă cu ea, când ajunse în mijlocul străzii, nu-şi mai dădu seama. Clădirile se răsturnaseră brusc, şi se pomeni întinsă pe caldarâm, cu trupul sub roţile unei maşini argintii care se oprise violent, cu un scrâşnet strident de frână. În jurul ei se adunase un furnicar de oameni. Câţiva protestau mânioşi.

—Maşinile astea gonesc pe bulevard fără să le pese. Dau buzna peste oameni, gata-gata să-i omoare, rostise unul dintre ei, sprijinindu-se îndrăzneţ de portieră.

Domnul de la volan coborî din maşină dintr-o săritură.

— Ce vă înghesuiţi? Nu vă mai înghesuiţi în jurul fetei, că are nevoie de aer!

— Daţi-vă la o parte! La o parte!... Îşi făcu loc un sergent, lovind cu un baston de cauciuc la stânga şi la dreapta. Ce e aici, un accident? Permisul dumneavoastră de circulaţie, vă rog, i se adresă politicos proprietarului

maşinii, continuând să împingă deoparte mulţimea de curioşi.

Laura, ameţită; deschise ochii şi zări alături de ea un bărbat brun, cu sprâncenele groase, cu gulerul cămăşii sclipitor de alb, sticlos, care o mustra cu mâna înmănuşată;

— Bine, fetiţo, tu nu ştii să circuli? Era cât pe-aci să te omor. Ce faci, visezi pe stradă? Noroc că maşina are nişte frâne straşnice.

Ea nu înţelegea cine era acest bărbat şi ce voia. Îşi trase rochia peste genuchii goi şi strânse mai tare în palmă portofelul de muşama neagră.

— Eşti lovită, te doare undeva? o întrebă uşor proprietarul maşinii.

—Nu, nu mă doare, nu simt nimic, spuse Laura.

— Duceţi-o totuşi la un doctor, fu de părere cineva din mulţime. Nu vedeţi ce palidă e? Să n-aibă vreo hemoragie internă.

— Ce hemoragie! strigă domnul de la volan. N-are decât o uşoara contuzie la genunchi. Totuşi o să o duc la un doctor, consimţi el, observând că mulţimea îl înconjura ameninţătoare.

Sergentul îi ajută Laurei să urce în maşină.

— Ei, drăcia dracului! sudui domnul de la volan, furios de această neprevăzută întâmplare.

În clipa aceea sună prealarma. Lumea se împrăştie, fugi

în toate părţile, spre adăposturile cele mai apropiate. În câteva clipe, străzile se goliră de oameni. Proprietarul maşinii puse motorul în funcţiune şi porni în viteză mare pe bulevard. Se calmă şi, pe furiş, o examină pe însoţitoarea lui incidentală; era slabă, delicată, cu părul de un blond auriu. Se rezemase cu ceafa de perina moale, vlăguită de emoţie. Se odihnea, ascultând zumzetul monoton al motorului, şi ar fi aţipit, dacă foamea n-ar fi începu să se zvârcolească în stomac şi să muşte. Nu pusese nimic în gură de două zile. Aspira adânc aerul, sperând că astfel îşi va potoli arsura din stomac. Involuntar, scoase un soi de oftat. Domnul de la volan o auzi.

— Da' ce este? întrebă. Nu ţi-e bine?

— Mi-e bine.

— Atunci de ce ai oftat? încotro te duceai?

— Nicăieri.

— Cum nicăieri? Umbli aiurea pe străzi? Cu ce te ocupi? N-ai slujbă?

— Caut o slujbă.

— Asta e altceva. Familie ai? Ce e tatăl tău?

— Funcţionar.

— Şi tu?

— Funcţionară de birou.

— Şi de când n-ai serviciu?

— De vreo doi ani.

— Şi-n tot acest timp n-ai găsit nimic?

— Nimic.

— Ai referinţe bune?

— Am.

—Şi cam ce ştii să faci?

— Toate lucrările de birou.

— Baţi şi la maşină?

— Da, ştiu să bat şi la maşină.

— Mde... O să mai vedem, mormăi proprietarul maşinii, cu mâinile pe volan, scrutând depărtarea.

După aceea nu mai întrebă nimic. Laura se închise în sine ca într-o cochilie, mulţumită că încetaseră întrebările care nu-i mai loveau tâmplele ca nişte ciocănaşe. Ar fi vrut să adoarmă, dar n-o lăsau arsurile din stomac. Şi ceea ce se petrecu cu ea mai departe îşi amintea vag, ca prin ceaţă. Ştia doar că-i vâjâiau urechile, că blocurile alergau nebuneşte pe dinaintea ochilor, că o examinase atent un doctor, care-i spusese însoţitorului ei: „Domnule Marosin, fata n-are nicio leziune internă, dar a suferit un şoc”. Plecaseră de la doctor şi intraseră în alt apartament, învecinat cu al doctorului, unde se aflau câteva doamne şi unde se alesese cu o superbă canotieră cu voaletă. Laura nu voise cu niciun preţ s-o pună, dar o doamnă bătrână aproape o silise să-şi aşeze pe cap caraghioasa pălărie. După aceea se urcase iar în maşină şi se pomeni gonind pe o şosea pustie, dogorită de soare. De o parte şi de cealaltă

a şoselei se înşirau case dărâmate, arse, copaci ciuntiţi, calcinaţi, părând nişte monumente funerare. Ogrăzile erau de asemenea neîngrijite, surpate. Nicăieri nu se zărea o fiinţă vie, un om, o vită. Arsese şi iarba, şi rămăsese doar pământul negru, uscat şi prăfos. Cumpăna unei fântâni, scăpată ca prin minune de prăpăd, stătea înălţată cu braţul ei imens spre cerul neîndurător, într-un gest de rugă sau de protest. Priveliştea o înfricoşa pe Laura. Se dezmetici. Abia acum descoperi că o durea braţul, fiindcă ţinuse tot timpul cu degetele borul ridiculei canotiere. O scoase de pe cap şi o puse pe bancheta alăturată.

— Unde mă aflu aici? Încotro mă duceţi? Întoarceţi numaidecât! Nu auziţi? Să ştiţi că strig! îl ameninţă naivă Laura pe omul de la volan,

— Poţi să strigi cât pofteşti. Nu te aude nimeni. Nu fi atât de speriată, că nu-ţi fac niciun rău. Eu sunt petrolistul Anghel Marosin. E un mare noroc pe dumneata că m-ai întâlnit. Am treburi urgente la Ploieşti. Deseară vom fi înapoi.

— Întoarceţi! îi ceru insistent fata.

— Nu pot să întorc.

— Atunci eu cobor.

— Poftim, spuse petrolistul, făcând un gest larg şi deschise portiera. Poţi să-ţi ei şi canotiera. E o pălărie scumpă, din pai fin.

— N-am nevoie de ea.

— Cum doreşti, murmură Marosin, bucuros că ea coboară.

Cu toate acestea încetini viteza maşinii, uitându-se după fata subţire ca o undă, care se îndepărta în zare şi parcă se topea în aerul care tremura în unde fierbinţi şi albastre.

Aici, pe şoseaua pustie, cu capul descoperit, fata simţi cât de cumplit ardea soarele. Făcuse o imprudenţă, dar nu o regreta. Se gândea, totuşi, cum va ajunge acasă. Drumul era lung şi ea nu avea putere să meargă mai departe. Speranţa că va întâlni un autocamion sau o căruţă i se spulberă repede. Căută un loc mai umbros, căci i se încinsese creştetul capului. „Asta mi-ar mai lipsi, să mă aleg şi cu o insolaţie!" reflectă Laura.

Domnul Marosin îşi aprinse o ţigară. Fuma cu o mână pe volan, urmărind silueta subţire care se îndepărta. Vru să pornească înainte spre Ploieşti, dar observă că fata îşi încetineşte mersul, se clatină, şovăie, apoi se aşază sfârşită pe o piatră de kilometraj.

Petrolistul dădu maşina înapoi şi, când ajunse în dreptul Laurei, deschise portiera şi o invită din nou să urce. Fata primi, cu gândul, însă, că la Ploieşti va vinde canotiera şi va avea bani să se înapoieze, îşi şterse cu palma fruntea transpirată.

— M-a bătut soarele şi mă doare capul, spuse Laura.

— Pune-ţi pălăria în cap, o sfătui Marosin, fără să se mai

uite la ea.

Nu-l mai interesa de loc. Prea avea o înfăţişare modestă şi era neîngăduit de slabă. Nu înţelegea el singur cum de se lăsase amăgit, cum de găsise la ea farmec, un farmec care consta tocmai în faptul că era atât de firavă şi că avea un aer modest şi pur. Îşi dădea seama şi ea că purta stângaci canotiera şi că nu-i era potrivită de loc. Laura voia s-o arunce pe şosea, dar îi era frică.

„M-am ajuns. Iată-mă şi cu voaletă," râse de ea însăşi fata.

Mercedesul intră într-o piaţă circulara, înconjurată de clădiri vechi şi nu prea înalte, cu zidurile arse şi surpate, cu geamuri afumate, sparte. Maşina se opri în faţa unei clădiri, care era unul din puţinele imobile intacte. Laura coborî din maşină, uitând canotiera pe banchetă. Se opri în faţa vitrinei unei cofetării. Prin uşa întredeschisă năvăliră afară mirosuri de vanilie, de frişcă si de aluat proaspăt. Fata aspiră cu nesaţ miresmele îmbătătoare. Simţea însă că i se face rău şi vru să se dea deoparte. Era prea târziu. În spatele ei, domnul Marosin o îndemnă:

— Să intram, domnişoară.

Intrară. Cofetăria avea o singură încăpere vastă, boltită, cu mesuţe rotunde, acoperită cu plăci de marmură trandafirie. Cei mai mulţi dintre clienţi erau tineri, fete şi băieţi. Fetele erau îmbrăcate în swetere albe şi fuste plisate, iar băieţii în pantaloni albi şi sacouri închise la un

singur nasture, iar dedesubtul hainei purtau cămăşi albe, cu gulerul larg răsfrânt peste revere. În picioare aveau pantofi din piele albă şi cu talpă de azbest. Fetele ţineau în mină câte o plasă, în care păstrau mingile de tenis şi rachetele. Toţi erau veseli şi gălăgioşi. Unora dintre fete, când se aşezau sau îşi mişcau picioarele, fustele li se ridicau peste genunchi, dezvelindu-le pulpele pline, rumenite de soare, sănătoase. Fetele beau ceaiuri blonde, aromate, şi mâncau cozonac. Laura se aşează şi ea la o masă cu însoţitorul ei. Imediat apăru un chelner, care se înclină în faţa petrolistului.

— Ce doriţi să luaţi?

Domnul Marosin se aplecă spre urechea Laurei, şoptindu-i:

— Ce pofteşti, un ceai cu cozonac sau o prăjitură? Cât despre mine, obişnuiesc să iau doar o cafea mare, neagră. Eu nu mănânc niciodată dimineaţa.

— Nici eu, rosti involuniar Laura.

— O cafea, sper, însă, că vei bea.

Fata tăcu. Îi era atât de foame, că-i venea să plângă. O ruşine bruscă şi stupidă o împiedică să ceară ceai şi cozonac, pe care le dorea din toată inima. Ar fi fost un deliciu să se desfete cu cozonac cu stafide şi să bea un ceai fierbinte şi aromat. Dar i se părea că, exprimându-şi tare dorinţa, s-ar fi descoperit în auzul tuturor că era leşinată de foame. Şi renunţă, mai ales că băgase de seamă că

celelalte fete din cofetărie îşi şopteau, îşi plimbau privirile curioase asupra ei, ca apoi să şi le mute în altă parte, indiferente. Abia acum zări Laura o scară de marmură care ducea la etaj. Ea nu ştia că sus se înşirau camere de închiriat: era un hotel.

— Bei o cafea? o mai întrebă o dată Marosin.

— Nu iau nimic, că mă doare capul.

—Dacă te doare capul, urcă scara pe care o vezi, intră într-o cameră şi odihneşte-te. O să-ţi trimit un Nanu Muscel şi un pahar cu apă rece. Pe la prânz trec să te iau la masă. O să mâncăm la „Berbec". Aranjez eu un meniu pe cinste. Jigot de viţel îţi place? Sau poate preferi usobuco pe fasole albă? În sfârşit... O să văd eu ce are acolo şi o să aleg ceva bun. Nu pari o mâncăcioasă.

— Nici nu sunt.

— Preferi cumva mâncaruri mai puţin consistente? De pildă, un fileu de şalău? Apoi puţin piept de pasăre.

— Poate fi orice. Îmi este egal.

— Atunci e bine. Trec să te iau pe la prânz. S-ar putea să întârzii, sunt foarte ocupat.

— Bine, spuse Laura, reflectând că, oricum, nu putea să facă altceva decât să aştepte, căci n-avea cu ce să se înapoieze. N-avea nici măcar canotiera pe care s-o vândă, iar cu banii să-şi cumpere un bile de tren. Uitase canotiera în maşină. Urcă alene scările acoperite cu un preş roşu şi intră într-o camera, încuindu-se pe dinăuntru. Scoase

cheia din broască şi o puse pe lavoarul de marmură. Deschise o fereastră şi se uită afară. Fereastra dădea spre piaţetă. Privirea îi fu rănită de clădirile negrişi ruinate care se înălţau în lumina strălucitoare a soarelui. Laura îşi întoarse privirea, impresionată de priveliştea oraşului devastat.

Peste puţin timp auzi o bătaie în uşă. Întrebă speriată:

— Cine e acolo?

— V-am adus un Nanu Muscel şi un pahar cu apă.

Laura întredeschise prudent uşa şi luă tăviţa din mâna femeii de serviciu. Înghiţi bulinul şi bău apă din pahar. Apa parcă îi mai potoli arsura din stomac. Îşi umplu din nou paharul cu apă de la chiuvetă şi bău. Curând constată că potolirea foamei fusese o amăgire. Arsura revenise mai ascuţită, mai dureroasă. Încercă să se liniştească în gând: „Rabdă încă puţin, Laura. Îndată vei mânca un fileu de şalău şi piept de pasăre. Ce Dumnezeu, nu eşti în stare să te stăpâneşti? Umbli de colo, colo, prin cameră, ca o pasăre în colivie? Vrei să zbori? Uiţi că tu nu poţi să zbori decât noaptea?”

Obosită, Laura se întinse pe divan, cătând cu privirea când spre uşă, când spre fereastră. N-avea ceas, dar înţelese că trecuse de mult ora mesei, după suferinţa atroce din măruntaie şi după razele soarelui din ce în ce mai palide şi înclinate. Închise ochii şi, fără să vrea, aţipi. Într-un târziu, când deschise iar pleoapele, odaia plutea în

penumbră. Nu întoarse comutatorul. Se îndreptă spre fereastră şi se uită afară: era o seară liniştită, senină, cu un cer înalt şi diafan. Laura nu vedea însă că în unele clădiri se aprinseseră lumini. Ea vedea doar cerul înalt şi ameţitor, în miezul căruia ardeau stelele, făcându-i semne, chemând-o. Era o chemare la fel de misterioasă şi tiranică, ca aceea care îi împinge pe somnambuli spre lună. Laura se urcă pe un scaun, iar de acolo, dintr-un pas, sări uşoară pe prichiciul ferestrei. O atrăgea îndeosebi o stea lungă, care bătea într-o lumină albastră, argintie. „E steaua mea. Asta e steaua mea." îşi spuse în sine Laura. Se simţea foarte uşoară, de parcă trupul ei n-ar fi avut nicio greutate. Se uită în jos şi nu o ameţi golul de sub ea, privirea fiindu-i irezistibil atrasă către tainicile înălţimi. De bună seamă, când îşi va lua zborul, gândi Laura cu mândrie, tinerii şi tinerele vor ieşi afară în stradă, va ieşi şi domnul Marosin din local, şi vor urmări, surprinşi, uluiţi, cum ea plutea în văzduh, printre stele, sus, acolo unde nu puteau s-o ajungă niciunul dintre ei. Fata îşi întinse braţele, aşa cum făcea în vis. Şi le fâlfâi în aer ca pe nişte aripi, dar trupul ei nu se înălţă nici deasupra oamenilor, nici deasupra copacilor, după cum se întâmpla în vis...

Declaraţie de dragoste

Mai toţi internaţii, bărbaţi şi femei, purtau aceleaşi halate de molton bordo, dar femeile şi, mai ales, fetele nu renunţau totuşi la cochetărie. Îşi prindeau o floare în păr, îşi acopereau umerii c-un şal frumos, îşi dezveleau lobul urechii, lăsând să sclipească bobul de sticlă al cerceilor.

Înainte de culcare, internaţii de pe ambele culoare se întâlneau în rotonda care se găsea la capătul scării de marmură, unde se aflau două canapele şi două fotolii, îmbrăcate în plastic roşu şi galben. Mai împodobeau rotonda doi ficuşi şi o plantă agăţătoare, cu frunzuliţe delicate şi zimţate.

Aici se fuma, se glumea, se discuta, se legau şi se dezlegau prietenii. Cu cel mai mare interes erau înconjuraţi doi tineri, Lucia şi Andrei. Lucia suferea de astenie. Era o fată frumoasă şi subţire ca o tulpină de floare. Vocea o avea catifelată, învăluitoare, Şi ceilalţi băieţi se mirau că ochii ei blânzi şi înrouraţi se opriseră asupra lui Andrei. Băiatul arăta bine de la mijloc în sus, dar picioarele le avea moi ca două macaroane fierte. El mergea pe mâini, sprijinindu-se pe nişte tălpici de lemn,

iar picioarele i se legănau în aer.

Pretutindeni, cei doi, Lucia, şi Andrei, se aflau laolaltă. Unde se aşeza unul, imediat se aşeza şi celălalt. Obiceiul era atât de cunoscut, încât toţi respectau această regulă, chiar dacă, pentru câteva clipe, locul alăturat de Lucia era liber. Se ştia că acolo se va aşeza Andrei.

Într-o seară, Lucia stătea singură pe galeria ce despărţea sala de aşteptare de saloanele bolnavilor. Galeria era şi ea un soi de sală lungă, care se deschidea la capătul de sus al scării cu o bordură foarte îngustă, pe care se înşirau nişte coloane de piatră, scurte şi groase. Aceste coloane sus ţineau o balustradă. Lucia îl zări pe Andrei jos, pe ultima treaptă a scării şi-l strigă:

— Andrei, vino sus!

Toată lumea întoarse capul spre ei.

— Cum vrei să urce, Lucia? întrebă un internat, cu o mustaţă subţire sub nas.

—Cum a coborât, aşa o să şi urce, spuse ea cu răceală.

— O să-i fie greu.

Lucia înălţă din umeri.

Şi într-adevăr, la chemarea ei, Andrei începu să urce scara. Când ajunse sus, fata îl îndemnă:

— Sări peste balustradă şi vino lângă mine.

Acelaşi internat, cu mustaţă subţire, interveni din nou:

— Dragă Lucia, e primejdios ce-i ceri tu. Bordura e foarte îngustă şi dacă Andrei greşeşte doar cu un

centimetru, se prăbuşeşte în gol şi se zdrobeşte de dalele de piatră...

— Pleacă de aici! ţipă fata, palidă de furie.

— Andrei! îl strigă ea din nou, depărtându-se de internatul cu firul de mustaţă de sub nas.

— Tu nu înţelegi ce-ţi spun? insistă el.

— Eu vreau ca Andrei să vină lângă mine. Ce te amesteci? Ce-ţi pasă ţie?

— Îl vei avea pe conştiinţă.

—Pleacă de-aici! Nu-nţelegi? se răsti Lucia. Şi apoi, cu glasul muiat: Vino, Andrei, te aştept.

Băiatul nu şovăi nici măcar o fracţiune de secundă şi începu să urce scara.

— Haide, vino... îl îmbie ea. Sări peste balustradă!... Vino mai aproape de mine!...

În aceeaşi secundă, Andrei puse tălpicile pe marginea bordurii şi-şi înălţă picioarele în aer. Jumătate din trupul lui atârna deasupra golului. Cu picioarele închipuia nişte arabescuri în aer, urmărite de toţi internaţii cu ochii măriţi. Nu o dată trupul lui se îndoia, devenea un arc de 50—60°, aplecându-se mult deasupra golului de sub el şi, de fiecare dată, privitorii, fascinaţi, simţeau că li se taie respiraţia şi că li se strânge inima de spaimă...

Andrei, vrând parcă să curme această temere, dintr-o mişcare sări peste balustradă, în galerie. Se auzi un suspin de uşurare. Era alături de Lucia. Ea îşi scoase garoafa din

păr şi i-o dărui. O conduse până la uşa salonului şi se înapoie în rotondă, aşezându-se emoţionat într-un fotoliu. Îi tremurau mâinile. Un prieten se apropie de el şi-l întrebă:

— Ce-a fost dansul ăsta, Andrei? Ce voia să însemne?

De fapt, toţi internaţii îşi dăduseră seama că se petrecuse ceva neobişnuit, dar nu înţelegeau limpede ce anume.

— O declaraţie de dragoste, mărturisi roşind băiatul.

— Şi ea a înţeles-o?

— A înţeles-o şi a primit-o.

— De unde ştii?

— Altfel nu şi-ar fi scos garoafa din păr şi nu mi-ar fi dăruit-o.

— Da' bine, băiatule, puteai să-i faci declaraţia prin viu grai.

— N-ar fi fost totuna, şi prin viu grai ar fi putut să i-o facă oricine...